

EUROPOS AUDITO RŪMAI

Specialioji ataskaita Nr. 6

2013

AR VALSTYBĖS NARĖS IR KOMISIJA PASIEKĖ, KAD
KAIMO EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PRIEMONĖS
BŪTŲ EKONOMIŠKAI NAUDINGOS?

ISSN 1831-0885

Specialioji ataskaita Nr. 6 // 2013

AR VALSTYBĖS NARĖS IR KOMISIJA PASIEKĖ, KAD KAIMO EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PRIEMONĖS BŪTŲ EKONOMIŠKAI NAUDINGOS?

(pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą)

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1
Faks. +352 4398-46410
El. paštas: eca-info@eca.europa.eu
Tinklaviatė: <http://eca.europa.eu>

Specialioji ataskaita Nr. 6 // 2013

Daug papildomos informacijos apie Europos Sąjungą yra internete.
Ji prieinama per portalą *Europa* (<http://europa.eu>).

Katalogo duomenys pateikiami šio leidinio pabaigoje.
Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2013

ISBN 978-92-9241-299-9
doi:10.2865/89708

© Europos Sąjunga, 2013
Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Printed in Luxembourg

TURINYS

Dalys

ŽODYNĖLIS

I–VIII **SANTRAUKA**

1–10 **ĮVADAS**

11–13 **AUDITO APIMTIS IR METODAS**

14–84 **PASTABOS**

14–43 **1 DALIS. AR EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PRIEMONĖS SUKURTOS TOKIOS IR ĮGYVENDINAMOS TAIP, KAD JOMIS VEIKSMINGAI SKATINAMAS EKONOMIKOS AUGIMAS IR DARBO VIETŲ KŪRIMAS?**

18–22 NUSTATYTI TIKSLAI BUVO BENDRO POBŪDŽIO IR NE VISADA SUSIJĘ SU EKONOMIKOS AUGIMUI TINKAMŲ SĄLYGŲ SUDARYMU IR GALIMYBIŲ ĮSIDARBINTI DIDINIMU

23–24 KOMISIJA PATVIRTINO KPP, NEPAISANT TRŪKUMŲ

25–26 AUDITUOTŲ VALSTYBIŲ NARIŲ NUSTATYTOS TINKAMUMO SĄLYGOS / KRITERIJAI NERIBOJA EKONOMIKOS ĮVAIRINIMUI TEIKIAMOS PARAMOS APIMTIES

27–38 TAIKANT ATRANKOS PROCEDŪRAS LĖŠOS NEBUVO SKIRTOS PATIEMS GERIAUSIEMS PROJEKTAMS

39–40 PRIEMONĖS NEBUVO AKTYVIAI VALDOMOS

41–43 KOMISIJA NEPAKANKAMAI NAUDOJASI INFORMACIJA APIE REZULTATUS, KAD GALĖTŲ PADIDINTI EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PRIEMONIŲ EFEKTYVUMĄ IR VEIKSMINGUMĄ

44–71 **2 DALIS. AR BUVO PAKANKAMAI SUMAŽINTA EFEKTYVUMUI IR EKONOMIŠKUMUI GRESIANTI RIZIKA?**

49–62 **EFEKTYVUMAS**

49–50 VALSTYBĖS NARĖS SAVO PATIKROMIS NEPAKANKAMAI UŽTIKRINA PROJEKTŲ FINANSINĮ TVARUMĄ

51–57 PROGRAMUOJANT IR ĮGYVENDINANT PRIEMONES VALSTYBĖSE NARĖSE NEPAVYKO SĖKMINGAI SUMAŽINTI SAVAIMINGUMO RIZIKOS...

58–62 ... IR PERSIKĖLIMO RIZIKOS

63–71 **EKONOMIŠKUMAS**

64–66 NEPAKANKAMAI TIKRINAMAS SĄNAUDŲ PAGRĮSTUMAS

67–71 ADMINISTRACINĖ NAŠTA TRUKDO VEIKSMINGAI IR EFEKTYVIAI ĮGYVENDINTI PROGRAMAS

72–84 **3 DALIS. AR IŠ TIESŲ BUVO FINANSUOJAMI VEIKSMINGI IR EFEKTYVŪS PROJEKTAI?**

75–81 TRŪKSTA STEBĖJIMO INFORMACIJOS; IŠ PROJEKTŲ REZULTATŲ GALIMA SPRĘSTI APIE NEVIENODĄ JŲ EFEKTYVUMĄ IR VEIKSMINGUMĄ

82 EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PROJEKTAI GALI PADĖTI GERINTI FINANSINIUS ŪKININKŲ VEIKLOS REZULTATUS...

83 ...TAČIAU PASTANGOS PAGAL JUOS KURTI DARBO VIETAS YRA TIK IŠ DALIES SĖKMINGOS...

84 ...IR NEŽINOMA, KIEK PROJEKTAI PADEDA IŠSAUGOTI ESAMOS DARBO VIETAS

85–97 **IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS**

I PRIEDAS. SUPLANUOTOS IR PANAUDOTOS ES LĖŠOS 3 KRYPTIES EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PRIEMONĖMS (PADĖTIS 2012 M. VASARIO MĖN.)

II PRIEDAS. AUDITO RŪMŲ ATLIKTAS Į AUDITĄ ĮTRAUKTŲ PROJEKTŲ VERTINIMAS

KOMISIJOS ATSAKYMAI

ŽODYNĖLIS

Bendrijos strateginės gairės: šiose strateginėse gairėse Taryba nustato Europos Sąjungos prioritetus, kurių įgyvendinimą remia Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪFKP). Jose nustatomas ryšys su Europos Vadovų Tarybos Lisabonoje ir Geteborge patvirtintais tikslais ir pagal jas formuojama kaimo plėtros politika. Tuo siekiama užtikrinti kaimo plėtros politikos ir kitų ES politikos sričių, visų pirma sanglaudos ir aplinkos apsaugos, suderinamumą ir prisidėti prie naujos bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) įgyvendinimo ir susijusio restruktūrizavimo.

BPV: bendroji pridėtinė vertė.

BSVS: bendra stebėjimo ir vertinimo sistema.

EŽŪFKP: Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai.

NSP: Nacionalinės strategijos planas yra valstybės narės parengtas dokumentas, užtikrinantis, kad Bendrijos pagalba kaimo plėtrai atitinka Bendrijos strategines gaires ir kad yra suderinti visi Bendrijos, nacionaliniai ir regioniniai prioritetai. Nacionalinės strategijos planas yra atskaitos priemonė rengiant EŽŪFKP. Jis yra įgyvendinamas vykdant kaimo plėtros programas.

Kaimo plėtros programa (KPP): valstybės narės parengtas ir Komisijos patvirtintas programavimo dokumentas, skirtas ES kaimo plėtros politikai planuoti ir įgyvendinti. KPP gali būti rengiama regioniniu arba nacionaliniu lygmeniu.

Kryptys: 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu kaimo plėtra įgyvendinama trimis teminėmis kryptimis, kurias sudaro tarpusavyje derančių kaimo plėtros priemonių grupės, ir viena horizontalia kryptimi pagal *Leader* metodą (*Leader* kryptis).

LVVA: laikotarpio vidurio vertinimo ataskaita.

Persikėlimas: poveikis, kai naudą, gautą iš viešosiomis lėšomis remiamos veiklos, atsveria kitoje vietoje sumažėjęs veiklos mastas.

Priemonė: politikai įgyvendinti skirtas pagalbos mechanizmas. Ją taikant nustatomos projektų, kurie gali būti finansuojami pagal tam tikrą kryptį, taisyklės.

311 priemonė: „ne žemės ūkio veiklos įvairinimo“ priemonė.

312 priemonė: „verslo kūrimo ir labai mažų įmonių plėtros“ priemonė.

313 priemonė: „turizmo veiklos skatinimo“ priemonė.

Programavimo laikotarpis: ES politikos sričių, kaip antai kaimo plėtros politikos, planavimo ir įgyvendinimo daugiamečių programa; dabartinis kaimo plėtros laikotarpis yra 2007–2013 m.

Savaimingumas: padėtis, kai net neskyrus dotacijos subsidijuojamasis projektas būtų visas ar iš dalies vykdomas.

Visos darbo dienos ekvivalentas (VDDE): darbuotojų užimtumo matavimo vienetas, kurį taikant galima lyginti nevienodą valandų skaičių per savaitę dirbančius darbuotojus. Jis apskaičiuojamas palyginant vidutinį darbuotojų dirbtų valandų skaičių su vidutiniu visą darbo dieną dirbančio darbuotojo darbo valandų skaičiumi.

SANTRAUKA

I.

ES kaimo plėtros politika siekiama išspręsti tokias kaimo problemas kaip gyventojų skaičiaus mažėjimas, ekonominių galimybių stoka ir nedarbas. Joje numatytas finansavimas, skirtas remti augimą, užimtumą ir tvarų vystymąsi kaimo vietovėse.

II.

Viena iš trijų ES kaimo plėtros politikos teminių kryptių (3-ioji kryptis) siekiama gerinti gyvenimo kokybę kaimo vietovėse ir įvairinti kaimo ekonomiką. Šia kryptimi įvairinti kaimo ekonomiką siekiama trimis konkrečiomis priemonėmis:

- ne žemės ūkio veiklos įvairinimas (**311 priemonė**);
- parama labai mažų įmonių steigimui ir plėtrai siekiant skatinti verslumą ir vystyti ekonominę struktūrą (**312 priemonė**); ir
- turizmo veiklos skatinimas (**313 priemonė**).

III.

ES biudžete šioms priemonėms 2007–2013 m. laikotarpiu skirta 5 mlrd. EUR suma. Kartu su šiuo ES finansavimu dar 2 mlrd. EUR lėšų numatyta skirti iš nacionalinių fondų.

IV.

Audito Rūmai ištyrė, ar Komisija ir valstybės narės pasiekė, kad kaimo ekonomikos įvairinimo priemonės būtų ekonomiškai naudingos. Visų pirma Audito Rūmai įvertino, ar šios trys priemonės sukurtos tokios ir įgyvendinamos taip, kad jomis būtų veiksmingai skatinamas ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas, ir ar finansavimas skirtas patiems veiksmingiausiems bei efektyviausiems projektams. Audito Rūmai taip pat įvertino, ar, remiantis turima stebėjimo ir vertinimo informacija, laiku gauta patikima ir išsami informacija apie šių priemonių įgyvendinimo rezultatus.

V.

Audito Rūmai daro išvadą, jog apskritai Komisija ir valstybės narės tik iš dalies pasiekė, kad kaimo ekonomikos įvairinimo priemonės būtų ekonomiškai naudingos, nes parama nebuvo sistemingai teikiama tiems projektams, kurie būtų buvę tinkamiausi minėtų priemonių tikslui pasiekti. Tokia padėtis susiklostė todėl, kad kaimo plėtros programose (KPP) nebuvo aiškiai apibrėžti intervencijos poreikiai arba jose trūko konkrečių tikslų, taikant bendro pobūdžio tinkamumo kriterijus nebuvo atrenkami tik tie projektai, kurie būtų tinkamiausi ekonomikai įvairinti, o atrankos kriterijai netiko veiksmingiausiems projektams išrinkti arba apskritai nebuvo taikomi. Pernelyg dažnai – ypač programavimo laikotarpio pradžioje – projektų atranką daugiau lėmė poreikis išleisti skirtas biudžeto lėšas negu pačių projektų kokybę. Kai kuriose valstybėse narėse, kai pakako lėšų, buvo finansuojami visi tinkami projektai neatsižvelgiant į jų vertinimo rezultatus.

VI.

Valstybės narės nepakankamai sumažino savaimingumo ir persikėlimo riziką, todėl neužtikrino, kad ištekliai būtų panaudoti veiksmingiausiai. Tikrindamos sąnaudų pagrįstumą valstybės narės nepakankamai sumažino sąnaudų didėjimo riziką, taip pat buvo atvejų, kai pareiškėjams teko pernelyg didelė administracinė našta ir buvo vėluojama mokėti išmokas.

VII.

Priemonės buvo nepakankamai veiksmingai stebimos ir vertinamos, todėl kilo realus pavojus, kad nepavyks sužinoti projektų finansavimo rezultatų. Trūko dėmesio strateginiam ES darbo vietų kūrimo prioritetui ir ryžtingo valdymo tais atvejais, kai buvo aišku, kad nustatytų tikslų nepavyks pasiekti.

SANTRAUKA

VIII.

Todėl Audito Rūmai pateikė šias rekomendacijas:

- valstybės narės savo kaimo plėtros programose (KPP) turėtų aiškiai nustatyti, kaip ir kodėl viešojo sektoriaus intervencija investuojant į ne žemės ūkio veiklą bus padedama, pavyzdžiui, ištaisyti rinkos nepakankamumą, susijusį su užimtumo ir ekonomikos augimo kliūtimis. Tada valstybės narės, remdamosi šiais poreikiais, turėtų nustatyti konkrečius ir išmatuojamus tikslus. Komisija turėtų patvirtinti tik tas KPP, kuriose pateiktos pagrįstos bei visapusiškos strategijos ir aiškiai išdėstyta, kaip politikos intervencija bus padedama siekti strateginių tikslų – sudaryti ekonomikos augimui tinkamas sąlygas ir didinti galimybes įsidarbinti;
- valstybės narės turėtų nustatyti ir nuosekliai taikyti kriterijus, kuriais būtų užtikrinama pačių veiksmingiausių, tvariausių ir konkrečius valstybės narės tikslus labiausiai atitinkančių projektų atranka. Komisija turėtų užtikrinti, kad šie kriterijai būtų teisingai ir nuolat taikomi visais atvejais, ne tik tada, kai pritrūksta lėšų;
- Komisija ir valstybės narės turėtų skatinti geriausias praktikas mažinant savaimingumo ir persikėlimo riziką. Komisija turėtų raginti valstybes nares vadovautis tokia praktika, kad investicijų išlaidos būtų tinkamos finansuoti tik nuo dotacijos patvirtinimo datos;
- Komisija turėtų užtikrinti, kad valstybės narės taikytų veiksmingas sąnaudų pagrįstumo tikrinimo sistemas;
- Komisija ir valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būsimo programavimo laikotarpiu būtų gaunama reikiama ir patikima informacija, kuri palengvins priemonės valdymą bei stebėjimą ir parodys, kokiu mastu teikiama parama padeda įgyvendinti ES prioritetinius tikslus. Darbo vietų kūrimo uždaviniai turėtų būti pagrįsti, kuriamų darbo vietų skaičius atidžiai stebimas, o pačios priemonės – geriau valdomos per visą programavimo laikotarpį ir ypač tada, kai paaiškėja, kad užsibrėžtų tikslų nepavyks pasiekti;
- Komisija ir valstybės narės turėtų labiau stengtis mažinti administracinę naštą ir užtikrinti, kad išmokos būtų mokamos per pagrįstą terminą.

ĮVADAS

1. ES kaimo plėtros politika siekiama išspręsti tokias kaimo problemas kaip gyventojų skaičiaus mažėjimas, ekonominių galimybių stoka ir nedarbas. Joje numatytas finansavimas, skirtas remti augimą, užimtumą ir tvarų vystymąsi kaimo vietovėse.
2. 2007–2013 m. ES kaimo plėtros politikos temos (vadinamosios teminės kryptys) yra trys:
 - o 1 kryptis – gerinti žemės ūkio ir miškų ūkio konkurencingumą;
 - o 2 kryptis – gerinti aplinką ir kraštovaizdį;
 - o 3 kryptis – gerinti gyvenimo kokybę kaimo vietovėse ir skatinti kaimo ekonomikos įvairinimą¹.
3. Aštuoniomis 3 krypties priemonėmis siekiama šių tikslų²:

„įvairinti žemės ūkio veiklą, pereinant prie ne žemės ūkio veiklos, plėtoti ne žemės ūkio sektorius, skatinti užimtumą, gerinti pagrindines paslaugas, įskaitant vietos galimybę naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis (IT), investuoti į kaimo vietovių patrauklumo didinimą, kad būtų pakeistos ekonominio ir socialinio nuosmukio bei gyventojų mažėjimo kaime tendencijos <...>“.
4. Pagal 3 kryptį ES tikslo įvairinti kaimo ekonomiką padedama siekti trimis konkrečiomis priemonėmis:
 - i) ne žemės ūkio veiklos įvairinimas (**311 priemonė**);
 - ii) parama labai mažų įmonių steigimui ir plėtrai siekiant skatinti verslumą ir vystyti ekonominę struktūrą (**312 priemonė**); ir
 - iii) turizmo veiklos skatinimas (**313 priemonė**).

¹ 2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai (OL L 277, 2005 10 21, p. 1) 4 straipsnio c punktas. Reglamente nustatytas bendrasis tikslas „gerinti gyvenimo kokybę kaimo vietovėse ir skatinti įvairinti ekonominės veiklos rūšis“.

² Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 46 konstatuojamoji dalis.

5. Bendrijos strateginėse gairėse, kurias priima Taryba³, nustatomi Europos Sąjungos prioritetai, kurių įgyvendinimą remia Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪFKP). Šiose gairėse nustatyti 3 krypties finansinės paramos tikslai:

„Pagal 3 kryptį skiriami ištekliai turėtų prisidėti prie svarbiausio prioriteto – kurti užimtumo galimybes ir sudaryti sąlygas augimui <...>.“

Gairėse nustatytas strateginis požiūris, pagal kurį valstybės narės turėjo parengti savo 2007–2013 m. laikotarpio Nacionalinės strategijos planą (NSP) ir atitinkamai kaimo plėtros programas (KPP). Numatomas vaidmuo skatinant ekonomikos augimą ir kuriant darbo vietas kaimo vietovėse pagal Lisabonos strategiją taip pat perteiktas įgyvendinimo taisyklėse nustatytais rezultatų rodikliais⁴.

6. Ekonomikos įvairinimo priemonėms, kurios yra kaimo plėtros politikos dalis, taikoma Komisijos ir valstybių narių pasidalijamojo valdymo sistema. Valstybės narės siūlo kaimo plėtros programas (KPP), o Komisija jas patvirtina. Tada valstybės narės, remdamosi pateiktomis programomis, išrenka finansuotinus projektus. **1 pav.** parodyta, kaip reglamentavimo pagrindu paskirstomos lėšos ekonomikos įvairinimo projektams.

³ Pagal Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 9 straipsnį 2006 m. vasario 20 d. Tarybos sprendime 2006/144/EB dėl kaimo plėtros Bendrijos strateginių gairių (2007–2013 m. programavimo laikotarpis) (OL L 55, 2006 2 25, p. 20) nustatyti kaimo plėtros prioritetai (priedo 3.3 dalis).

⁴ 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1974/2006, nustatančio išsamias Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai taikymo taisykles (OL L 368, 2006 12 23, p. 15), VIII priedo III punktas.

1 PAV.

- 7.** Planuotos ES išlaidos šioms priemonėms 2007–2013 m. laikotarpiu buvo 5 mlrd. EUR, taip pat 2 mlrd. EUR skirta iš valstybių narių nacionalinių biudžetų. Kadangi kai kurių priemonių lėšų poreikis buvo mažesnis nei tikėtasi, priemonių finansavimas pagal kai kurių valstybių narių programą per programavimo laikotarpį sumažintas iš viso 0,3 mlrd. EUR suma (žr. **I priedą**).
- 8.** Finansinė parama teikiama dotacijomis pasiūlytiems projektams, todėl ji papildo pačių paramos gavėjų projektui skiriamas lėšas. Būdingi pagal 3 krypties priemonės finansuojami projektai yra:
- o pagal 311 priemonę – paslaugų teikimas (nakvynę su pusryčiais siūlantys viešbučiai, kaimo turizmas, švietimo ir socialinė veikla kaimo ūkiuose ir t. t.), amatai (keramika, vietos produktų gamyba ir t. t.) ir prekyba (prie ūkių veikiančios parduotuvės, kuriuose produktai⁵ parduodami tiesiai vartotojams);
 - o pagal 312 priemonę – parama, skirta ne žemės ūkio srityje veikiančių labai mažų įmonių (kuriose dirba mažiau kaip 10 darbuotojų, o apyvarta nesiekia 2 mln. EUR) vystymui arba tokių naujų įmonių steigimui;
 - o pagal 313 priemonę – turizmo infrastruktūros statyba arba renovacija, lankytini objektai / vietos, laisvalaikio centrai, turizmo produktų kūrimas ir pardavimas, turizmo rinkodaros strategijų rengimas, informacinė medžiaga.
- 9.** **1 langelyje** parodyti pagal tris ekonomikos įvairinimo priemones, kurių auditą atliko Audito Rūmai, finansuotų rūšių projektų pavyzdžiai.
- 10.** Audituotų projektų bendrosios išlaidos siekė nuo 10 000 iki 3 mln. EUR, o viešojo sektoriaus parama projektams sudarė nuo 2 500 iki 1,1 mln. EUR. Šioms priemonėms Reglamente (EB) Nr. 1698/2005 nenustatyta nei didžiausia tinkamų finansuoti išlaidų suma, nei didžiausia leistina paramos norma. Valstybės narės nustato paramos dydį ir didžiausią tinkamų finansuoti išlaidų sumą savo KPP pagal ES bendras valstybės pagalbos taisykles.

⁵ Tokia parduotuvė gali būti remiama pagal 311 priemonę, jeigu joje prekiaujama ne tik to paties ūkio žemės ūkio produkcija.

1 LANGELIS

PAGAL EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PRIEMONES FINANSUOTŲ INVESTICIJŲ RŪŠIŲ PAVYZDŽIAI

© Europos Audito Rūmai.

Italijos ūkis, kuriame pajvairinus veiklą pradėtos teikti apgyvendinimo paslaugos (311 priemonė).

© Europos Audito Rūmai.

Gamtos parkas ir kavinė Jungtinėje Karalystėje (313 priemonė).

© Europos Audito Rūmai.

Gėlių parduotuvė Švedijoje (312 priemonė).

AUDITO APIMTIS IR METODAS

- 11.** Audito Rūmai siekė įvertinti, ar audituotų priemonių kūrimas ir įgyvendinimas buvo ekonomiškai naudingas ir ar įgyvendinant finansuojamus audituotus projektus buvo pasiekti priemonių tikslai. Audito Rūmai taip pat įvertino, ar priemonių rezultatai buvo stebimi ir vertinami taip, kad valstybės narės ir Komisija galėtų nustatyti bet kokias galimas problemas, į jas reaguoti ir pateikti objektyvią informaciją apie priemonių įgyvendinimo rezultatus.

⁶ Šios valstybės narės pasirinktos siekiant užtikrinti geografinę aprėptį ir todėl, kad jose užbaigta pakankamai projektų pagal visas tris ekonomikos įvairinimo priemones.

- 12.** Audito tikslas buvo atsakyti į šį klausimą:

Ar valstybės narės ir Komisija pasiekė, kad kaimo ekonomikos įvairinimo priemonės būtų ekonomiškai naudingos?

Svarbiausi papildomi klausimai buvo šie:

- Ar ekonomikos įvairinimo priemonės sukurtos tokios ir įgyvendinamos taip, kad jomis veiksmingai skatinamas ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas?
- Ar buvo pakankamai sumažinta efektyvumui ir ekonomiškumui gresianti rizika?
- Ar iš tiesų buvo finansuojami veiksmingi ir efektyvūs projektai?

- 13.** Auditas atliktas tiek Komisijoje, tiek apsilankius šešiose valstybėse narėse (Čekijoje, Prancūzijos Akvitonijos regione, Italijos Kampanijos regione, Lenkijoje, Švedijoje (Vestra Jotalande) ir Jungtinėje Karalystėje – Anglijoje (Jorkšyre ir Hamberyje))⁶, ir apėmė priemonių kūrimą ir įgyvendinimą, užbaigtų projektų rezultatus ir pagal ekonomikos įvairinimo priemones teiktos finansinės paramos stebėjimą. Be kita ko, patikrinta 129 projektų dokumentų, susijusių su trimis ekonomikos įvairinimo priemonėmis, imtis. Apsilankyta 57 iš šių projektų įgyvendinimo vietose, išanalizuoti jų dokumentai ir pasikalbėta su paramos gavėjais. Kitų 72 projektų buvo patikrinti tik dokumentai.

PASTABOS

1 DALIS. AR EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PRIEMONĖS SUKURTOS TOKIOS IR ĮGYVENDINAMOS TAIP, KAD JOMIS VEIKSMINGAI SKATINAMAS EKONOMIKOS AUGIMAS IR DARBO VIETŲ KŪRIMAS?

14. „3 krypties priemonės turėtų prisidėti prie svarbiausio prioriteto – kaimo vietovėse didinti galimybes įsidarbinti ne žemės ūkio veiklos ir paslaugų srityse. Tai – atsakas į daugelio Europos regionų ekonominio ir socialinio nuosmukio, kaimo gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencijas. Veiklos įvairinimas yra būtinas ekonomikos augimui bei užimtumui kaimo vietovėse ir tvariam jų vystymuisi, nes prisideda prie geresnės teritorinės pusiausvyros tiek ekonomine, tiek socialine prasme <...>“⁷
15. Valstybės narės privalo savo Kaimo plėtros programose, atitinkančiose jų nacionalinės strategijos planus, nustatyti aiškius ir konkrečius su savo struktūriniais ir teritoriniais poreikiais susijusius tikslus⁸. Tada jos turi imtis priemonių tiems tikslams pasiekti.
16. Kad valstybių narių politika būtų veiksminga ir kryptinga, jos turi suprasti, kas skatina užimtumą bei ekonomikos augimą kaimo vietovėse ir kas tam trukdo. Be to, jos turi užtikrinti, kad būtų nustatytas aiškus loginis intervencijos pagrindimas, kaip viešojo sektoriaus finansavimas, pavyzdžiui, gali padėti ištaisyti rinkos nepakankamumą. Valstybės narės taip pat turėtų nustatyti konkrečius planuojamus pasiekti rezultatus (kaip ekonomikos įvairinimas gali prisidėti arba prisidės prie tvaraus augimo ir kokių pokyčių reikia tam pasiekti), taigi nustatyti aiškų nuolatinio programos valdymo pagrindą ir gaires (pvz., prireikus nustatyti, ką reikėtų patobulinti).
17. Audito Rūmai peržiūrėjo ES teisės aktus ir valstybių narių sistemas, procedūras ir dokumentus, siekdami gauti patikimų duomenų, ar ekonomikos įvairinimo priemonės buvo tokios ir įgyvendinamos taip, kad būtų efektyviai finansuojami veiksmingi projektai, pagal kuriuos teikiama pirmenybė ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui. Konkrečiau auditoriai ištyrė, ar valstybės narės gali pagrįsti, kad taikant šias priemones yra reikalinga viešojo sektoriaus intervencija ir yra nustatyti aiškūs tikslai bei reikiami tinkamumo kriterijai kartu su veiksmingomis atrankos procedūromis. Be to, auditoriai įvertino, kiek Komisija ir valstybės narės, valdydamos priemones, atsižvelgė į pasiektus rezultatus.

⁷ Bendros stebėjimo ir vertinimo sistemos vadovas. E rekomendacinis dokumentas „Priemonių aprašymai. Priemonių pagrindimas“; Žemės ūkio GD, 2006 m.

⁸ Reglamento (EB) Nr. 1974/2006 43 straipsnis: „Įgyvendindamos investicines priemones valstybės narės užtikrina, kad parama būtų skiriama aiškiai apibrėžtiems tikslams, atspindintiems nustatytus struktūrinius ir teritorinius poreikius bei struktūrinius sunkumus“.

**NUSTATYTI TIKSLAI BUVO BENDRO POBŪDŽIO IR NE VISADA
SUSIJĘ SU EKONOMIKOS AUGIMUI TINKAMŲ SĄLYGŲ SUDARYMU IR
GALIMYBIŲ ĮSIDARBINTI DIDINIMU**

- 18.** Kaip nustatyta Reglamento (EB) Nr. 1698/2005⁹ 16 straipsnyje, nacionalinėse / regioninėse KPP iš tiesų buvo nustatytos atitinkamų kaimo ekonomikų stipriosios ir silpnosios pusės, tačiau šiose KPP ir kituose programavimo dokumentuose nebuvo išsamiau nagrinėjamos esminės šių problemų atsiradimo priežastys, kad būtų galima tikslinga intervencija¹⁰ (žr. **2 langelį**).
- 19.** Nors patikrintose KPP buvo nurodyti kai kurie galimi 311, 312 ir 313 priemonių taikymo pranašumai, nė vienoje iš jų nebuvo aiškiai logiškai pagrįstas intervencijos poreikis samprotaujant taip: *nustatyti poreikiai – konkretūs tikslai – šiems tikslams pasiekti reikalingi veiksmai*. Pavyzdžiui, Švedijos KPP nurodytos kelios sritys, kuriose gali reikėti viešojo sektoriaus intervencijos kaimo ekonomikai įvairinti ir augimui remti (pašalinti moterims dalyvauti trukdančias kliūtis, steigti paskolų garantijų asociacijas ir t. t.), tačiau joje nenustatyta konkrečių tikslų ir nenurodyta, kokių konkrečių rūšių veiklą reikia finansuoti, kad tie poreikiai būtų patenkinti.

⁹ „Kiekvieną kaimo plėtros programą sudaro: a) padėties stipriųjų ir silpnųjų pusių analizė, pasirinkta reagavimo į jas strategija ir 85 straipsnyje nurodytas *ex ante* įvertinimas“.

¹⁰ Reglamento (EB) Nr. 1974/2006 II priedo A.5.2 punkte reikalaujama „įrodymų, kad pagal investicines priemones skiriama parama yra tikslingai nukreipta aiškiai nurodytiems tikslams, atspindintiems nustatytus konkrečios vietovės poreikius ir struktūrinius sunkumus“.

2 LANGELIS

KPP, KURIOJE NĖRA AIŠKIAI ĮRODYTAS POREIKIS FINANSUOTI EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PRIEMONES, PAVYZDYS

Jungtinė Karalystė (Anglija). Pagal KPP, įgyvendinant priemones, reikėtų ypač daug dėmesio skirti prastiems ekonomikos rodikliams ir sunkumams kiekviename regione. Jorkšyro ir Hamberio regioniniame įgyvendinimo plane pagrįsta, kad ūkių, kuriuose užsiimama įvairesne veikla, dalis šiame regione yra mažesnė už šalies vidurkį, tačiau nėjrodyta, kad reikia labiau įvairinti kaimo ekonomiką (vertinant pagal ūkių pajamas, ūkių perspektyvumą, pajamų nepastovumą ir kitus veiksnius), ir nepaaiškinta, kodėl šiame regione yra mažiau įvairovės ir kaip viešojo sektoriaus intervencija galėtų pagerinti padėtį.

20. Visose audituotose nacionalinėse / regioninėse KPP, išskyrus vieną konkretų atvejį Italijoje (žr. 21 dalį), pateikti tikslai buvo tokio bendro pobūdžio ir nekonkretūs, kad nacionalinės ar regioninės valdžios institucijos negalėjo nustatyti kiekybiškai įvertinamų uždavinių (žr. **3 langelį**). Todėl kiekvienos priemonės vaidmuo siekiant veiklos tikslų buvo kiekybiškai išreikštas tik uždaviniais pagal stebėjimo rodiklius, nustatytus ES bendroje stebėjimo ir vertinimo sistemoje¹¹. Tačiau šie „tikslai“ buvo nustatyti apskaičiuojant numatomus rezultatus pagal planuojamų išlaidų dydį, o ne pirmiausia nustatant norimus rezultatus, reikalingus tam tikram poreikiui patenkinti ar tikslui pasiekti, ir tik po to nustatant koku mastu tas tikslas gali būti pasiektas naudojant turimą finansavimą.
21. 311 priemonės taikymas Italijos Kampanijos regione iki šiol buvo išskirtinis tuo, kad pagal ją nustatytas konkretus tikslas „skatinti visišką to paties ūkio narių užimtumą“, su kuriuo susietas papildomas kiekybinis rodiklis (t. y. su nustatytu uždaviniu) – „ūkio narių, įsidarbinančių remiamose veiklos srityse, skaičius“.

¹¹ Įgyvendinimo reglamente nustatyti šie rezultatų rodikliai pagal bendrą stebėjimo ir vertinimo sistemą (BSVS):

- remiamo verslo ne žemės ūkio bendrosios pridėtinės vertės didėjimas (311, 312, 313 priemonės);
- bendras sukurtų darbo vietų skaičius (skirstomas pagal tai, ar darbas vyksta ūkyje, ar už ūkio ribų, pagal darbuotojų lytį ir amžių) (311, 312, 313 priemonės);
- papildomų turistų apsilankymų skaičius (skirstomas pagal tai, kiek turistų apsilanko su nakvyne ir kiek – be nakvynės) (313 priemonė).

3 LANGELIS

PERNELYG BENDRO POBŪDŽIO TIKSLŲ, NUSTATYTŲ PAGAL EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PRIEMONES, PAVYZDYS

Čekijoje buvo nustatyti vienodi visų trijų priemonių tikslai: „žemės ūkio veiklos įvairinimas pereinant prie ne žemės ūkio gamybos, ne žemės ūkio gamybos plėtra ir parama darbo vietų kūrimui“, „kaimo ekonomikos įvairovė“, „gyvenimo kokybės gerinimas kaimo vietovėse ir ekonomikos įvairinimas“. Šie tikslai paimti iš Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 preambulės 46 konstatuojamosios dalies be papildomo paaiškinimo, jie yra bendro pobūdžio, jiems trūksta konkretumo. Pavyzdžiui, nustačius tikslą „kaimo ekonomikos įvairovė“ nenurodyta, kiek, taikant šią priemonę, turėtų pagerėti esama padėtis, todėl neįmanoma nustatyti kokybinių ar kiekybinių rodiklių.

Lenkijos KPP 313 priemonės (turizmo) tikslai buvo pristatyti tik bendrais bruožais integruotos priemonės pagrindu¹²: „šia priemone bus gerinamos gyvenimo sąlygos kaimo vietovėse“; „ji padės stiprinti kaimo bendruomenių tapatybę“; „ji padės (...) išsaugoti (...) kaimo vietovių savitumą“ ir t. t. Tokios bendro pobūdžio frazės neatskleidžia, kaip ši priemonė padės skatinti turizmo veiklą.

¹² 313 priemonė „Turizmo veiklos skatinimas“, 322 priemonė „Kaimo atnaujinimas ir vystymas“ ir 323 priemonė „Kaimo paveldo išsaugojimas ir puoselėjimas“ buvo sujungtos į vieną priemonę.

- 22.** Tai, kad audituotos valstybės narės ir regionai aiškiai nenurodė, ką jos nori pasiekti, rodo, kad jos iš esmės daugiau remiasi paramos gavėjų poreikiais negu nustatytais tikslais. Todėl daugelis įvairių veiklos rūšių ir sektorių tebėra tinkami finansuoti ir kyla grėsmė, kad parama nebus pakankamai tikslingai teikiama nustatytiems poreikiams tenkinti ir struktūriniais sunkumams pašalinti (tai yra loginis intervencijos pagrindimas), be kita ko, naikinant kliūtis ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui.

KOMISIJA PATVIRTINO KPP, NEPAISANT TRŪKUMŲ

- 23.** Reglamente (EB) Nr. 1974/2006 nustatyta, kad valstybės narės privalo nustatyti loginį intervencijos pagrindimą, tikslus, priemonių mastą ir veiksmus. KPP taip pat turėtų būti pateikti „įrodymai, kad pagal investicines priemones skiriama parama yra tikslingai nukreipta aiškiai nurodytiems tikslams, atspindintiems nustatytus konkrečios vietovės poreikius ir struktūrinius sunkumus“. Todėl prieš patvirtindama valstybių narių KPP Komisija privalo patikrinti, ar KPP tikslai nuosekliai dera su ES bei nacionalinėmis strategijomis ir su nustatytais poreikiais bei sunkumais.
- 24.** Tačiau kadangi auditorių patikrintose KPP buvo nustatyti tokio bendro pobūdžio tikslai, atlikti jų nuoseklumo tikrinimai nebuvo labai naudingi. Komisija patvirtino KPP, nepaisant trūkumų ir kritiškai neįvertino pateiktų argumentų, kuriais pagrįsta intervencija. Ji taip pat nesvarstė, kaip veiksmingai ar efektyviai siūlomomis priemonėmis gali būti skatinamas ekonomikos augimas ir kuriamos nuolatinės darbo vietos.

AUDITUOTŲ VALSTYBIŲ NARIŲ NUSTATYTOS TINKAMUMO SĄLYGOS / KRITERIJAI NERIBOJA EKONOMIKOS ĮVAIRINIMUI TEIKIAMOS PARAMOS APIMTIES

- 25.** Nustačiusios savo tikslus valstybės narės turi nustatyti tinkamumo paramai gauti sąlygas (pvz., investicijų rūšis, paramos gavėjų kategorijas ir paramos pobūdį), taip užtikrindamos, kad parama būtų skiriama nustatytiems tikslams pasiekti.

26. Šios tinkamumo sąlygos nustatomos siekiant apriboti paramos teikimo apimtį. Audito Rūmai nustatė, kad valstybių narių tinkamumo kriterijai taip pat buvo labai bendro pobūdžio, tad lėšos buvo skiriamos projektams, kuriais iš tikrųjų nebuvo siekiama atitinkamų priemonių tikslų, nors jie ir galėjo būti naudingi vietos gyventojams (žr. **4 langelį**). Čekijoje ir Švedijoje Audito Rūmų auditoriai aptiko net ir tokių projektų, kurie nebuvo tinkami finansuoti pagal ES taisykles (žr. **II priedą**).

TAIKANT ATRANKOS PROCEDŪRAS LĖŠOS NEBUVO SKIRTOS PATIEMS GERIAUSIEMS PROJEKTAMS

27. Nustačiusios savo tikslus ir tinkamumo paramai gauti kriterijus valstybės narės turi nustatyti procedūras, pagal kurias iš visų tinkamų finansuoti projektų bus išrenkamos tos operacijos ir tie projektai, kuriems bus teikiama parama. Atrankos kriterijai turėtų būti tokie, kad valstybės narės galėtų skirti ir išleisti turimas lėšas operacijoms ir projektams, kurie labiausiai padės pasiekti nustatytus tikslus. Veiksmingai taikyti atrankos kriterijus reikalaujama atitinkamuose ES teisės aktuose¹³.

¹³ Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 71 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „išlaidos atitinka reikalavimus EŽŪFKP finansavimui gauti tik tuo atveju, jei jos susijusios su operacijomis, kurias pagal kompetentingos įstaigos nustatytus atrankos kriterijus atrinko atitinkamos programos valdymo institucija arba kurios buvo atrinktos jos atsakomybe“.

4 LANGELIS

REMIANTIS BENDRO POBŪDŽIO TINKAMUMO KRITEIJAI, FINANSUOTI TOKIE PROJEKTAI, KURIAIS NEBUVO SIEKIAMA ATITINKAMŲ PRIEMONIŲ TIKSLŲ

Lenkija. Nors 311 priemonės tikslas yra įvairinti ūkių, stengiantis pereiti prie ne žemės ūkio veiklos ir skatinant užsiimti ne žemės ūkio veikla kaimo vietovėse, 42 proc. paramos gavėjų Mažosios Lenkijos regione įsigijo įrangos (kaip antai traktorių ir kt.), kad galėtų teikti pagrindinių žemės ūkio darbų – tų pačių, kurie dirbami jiems priklausančiuose ūkiuose – paslaugas tretiesiems asmenims, o tai niekaip nepripasidėjo prie kaimo ekonomikos įvairinimo.

Taip pat Lenkijoje 68 proc. projektų, finansuotų pagal 313 (turizmo) priemonę tuo metu, kai buvo atliekamas auditas, buvo skirti savivaldybių sporto centrų statybai arba investicijoms į vaikų žaidimų aikštes. Pavyzdžiui, pagal 313 priemonę buvo atnaujinta futbolo aikštė prie mokyklos. Šiuo projektu siekta gerinti kaimo bendruomenės gyvenimo kokybę, kuriant šiuolaikišką sporto ir poilsio infrastruktūrą bei sporto bazes pradinį mokyklų mokiniams, tačiau tokio pobūdžio projektu tikriausiai neįmanoma pajvairinti ekonomikos pritraukiant daugiau turistų, nors tai ir yra 313 priemonės tikslas¹⁴.

¹⁴ Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 55 straipsnyje nustatyta, kokios rūšies investicijos yra tinkamos finansuoti pagal 313 priemonę (Turizmo veiklos skatinimas). „Parama, nurodyta 52 straipsnio a punkto iii papunktyje, teikiama: a) nedidelio masto infrastruktūrai, pavyzdžiui, informacijos centrams ir turistinių vietų nuorodom; b) rekreacinei infrastruktūrai, pavyzdžiui, teikiančiai prieigą prie natūralių vietovių ir nedidelio masto apgyvendinimo paslaugas; c) su kaimo turizmu susijusių turizmo paslaugų plėtrai ir (arba) rinkodarai“.

- 28.** Taikant atrankos kriterijus turėtų būti įmanoma objektyviai ir skaidriai įvertinti siūlomų projektų santykinę naudą; jais taip pat turėtų būti užtikrinta, kad visi ekonomiškai nenaudingi projektai būtų atmesti. Iš tiesų net ir tada, kai keli projektai tenkina nustatytas sąlygas, kai kurie iš jų yra tinkamesni kaimo vietovių poreikių tenkinimo tikslams pasiekti. Pavyzdžiui, turint ribotas lėšas, jeigu vienu investiciniu projektu kaimo vietovėse būtų sukurta daugiau darbo vietų negu kitu projektu, o visais kitais atžvilgiais abu projektai yra lygūs, reikėtų rinktis pirmąjį projektą.
- 29.** Dvi auditorių patikrintos valstybės narės nenustatė jokių atrankos kriterijų ir finansuotinių projektų sąrašą sudarė remdamosi tik savo plačiais tinkamumo kriterijais. Tokia padėtis buvo Prancūzijos Akvitanijos regione ir Lenkijoje pirmuosius kelerius programavimo laikotarpio metus (2007–2010 m.). Šiuo laikotarpiu Lenkija iš tiesų rinkosi finansuoti projektus arba pagal principą „kas pirmesnis, tas geresnis“, arba atsitiktine tvarka¹⁵. Pagal kitos valstybės narės Švedijos („Västra Götaland“) atrankos procedūrą projektai nebuvo vertinami balais ar skirstomi eilės tvarka, kad juos ilgainiui būtų galima objektyviai lyginti, užtikrinant, kad būtų nuosekliai išrenkami tie projektai, kuriems teikta pirmenybė.
- 30.** Likusiose trijose valstybėse narėse (Italijos Kampanijos regione, Čekijoje ir Jungtinėje Karalystėje (Anglijoje)) buvo taikomi atrankos kriterijai ir kelios skirtingos vertinimo balais sistemos (nors Čekija 2009 m. liovėsi taikyti savo atrankos kriterijus), tačiau jų taikymas Italijos Kampanijos regione ir Čekijoje neteko prasmės, nes nė viena iš šių dviejų valstybių narių / regionų nenustatė tinkamos privalomos mažiausios balų sumos, kad projektas galėtų būti išrinktas. Tai reiškia, kad tol, kol pakako lėšų, projektai galėjo būti išrenkami finansuoti net ir įvertinus, kad jie nelabai atitiko nacionalinius arba regioninius prioritetus (žr. **5 langelį**).
- 31.** Keturiuose auditorių patikrintose valstybėse narėse (Prancūzijoje (Akvitanėje), Italijoje (Kampanijoje), Švedijoje (Västra Götaland) ir Čekijoje) buvo išrinkta tiek daug tinkamų projektų, kiek tik buvo įmanoma finansuoti iš turimų išteklių, nepriklausomai nuo to, kiek jie padėtų siekti priemonių tikslų. Tačiau auditoriai nustatė, jog vėliau, jeigu biudžeto lėšų nebe- pakako visoms tinkamoms paraiškoms patenkinti, valstybės narės taikė griežtesnę projektų atranką, todėl geresni projektai vėliau buvo atmetami vien dėl lėšų trūkumo (žr. **6 langelį**).

¹⁵ Lenkijoje atrankos kriterijai buvo taikomi tik 2011 metų kvietime teikti pasiūlymus dėl 311 priemonės, 2010, 2011 metų kvietimuose teikti pasiūlymus dėl 312 priemonės ir 2009, 2010 metų kvietimuose teikti pasiūlymus dėl 313 priemonės.

5 Langelis

ATRANKOS SISTEMŲ, KURIAS TAIKANT NEBUVO IŠRINKTI TINKAMI PROJEKTAI, PAVYZDŽIAI

Italijos Kampanijos regione taikyta sistema atrodė atitinkanti gerą patirtį, nes tinkami finansuoti investiciniai projektai joje buvo vertinami pagal atrankos kriterijų lentelę, kurioje buvo nustatyta bendra mažiausia tinkamiems finansuoti projektams privaloma (ribinė) balų suma, įskaitant „projekto kokybės“ ribinę vertę. Tačiau šioje sistemoje balai buvo skiriami ne tik kriterijus atitinkantiems, bet ir jų neatitinkantiems projektams.

Vertinant „projektų kokybės“ kriterijus, jokių kriterijų neatitinkančiam projektui skiriama 20 balų (nustatyta mažiausia privaloma balų suma), todėl jis gali būti finansuojamas. Esant tokiai tvarkai projektų atranka pagal kokybę netenka prasmės, nes kol pakanka lėšų, tol visi projektai savaime laikomi atitinkančiais kriterijus.

Prancūzijos Akvitanijos regionas. Kadangi atrankos kriterijai nebuvo taikomi, kol pakako lėšų, galėjo būti išrinktas bet kuris tinkamas finansuoti projektas. Tokiomis aplinkybėmis projektui, pagal kurį numatyta įrengti naujas vyno degustavimo patalpas, skirtas finansavimas nepaisant to, kad tokios patalpos jau buvo įrengtos. Be to, pagal minėtą projektą nebuvo toliau įvairinama ar plėtojama ūkio veikla, tad jis nepadėjo siekti priemonės, pagal kurią buvo finansuojamas, tikslų.

6 Langelis

NEVEIKSMINGŲ ATRANKOS PROCESŲ PAVYZDŽIAI

Čekija. Per pirmuosius dvejus metus (2007 ir 2008 m.), kadangi nebuvo nustatyta minimalios ribos ir lėšų pakako visoms tinkamoms paraiškoms patenkinti, pasiūlyti projektai iš tiesų nebuvo skirstomi eilės tvarka pagal pirmumo kriterijus. Tokiomis aplinkybėmis buvo finansuojami ir tie projektai, kuriems skirta 0 iš 35 balų arba 1 balas iš 106 (didžiausios balų sumos). Nuo 2010 m. nustatyta kur kas didesnė privaloma balų suma tinkamiems finansuoti projektams: jie turėjo atitinkamai surinkti bent 25 iš 40 balų arba 54 iš 101 balo.

Italijos Kampanijos regionas. Pagal 312 priemonę pirmuoju paraiškų teikimo laikotarpiu (2009 m. liepos–rugpjūčio mėn.) buvo patenkintos visos 163 tinkamos paraiškos. Antruoju laikotarpiu (2009 m. rugsėjo–spalio mėn.) buvo gautos 322 tinkamos paraiškos, tačiau finansavimas skirtas tik 70 iš jų, nes jau buvo panaudotos visos šiai priemonei skirtos lėšos. Dėl šios priežasties projektai antruoju laikotarpiu buvo atmetami, net jei jų vertinimo balų suma buvo kur kas didesnė nei pirmuoju laikotarpiu finansuotų projektų. Pavyzdžiui, geriausi projektai, kurie antruoju laikotarpiu buvo atmesti dėl lėšų trūkumo, buvo įvertinti didesne balų suma negu 85 proc. pirmuoju laikotarpiu finansuotų projektų.

Švedija. Iki 2011 m. nebuvo tokių atvejų, kad tinkamų projektų paraiškos būtų atmetos dėl menko prioriteto. Kadangi prioritetų nebuvo paisoma, 2011 m. priemonių taikymą teko iš dalies sustabdyti dėl lėšų trūkumo ir projektai buvo atmetami motyvuojant tuo, kad „projektams trūksta pinigų, todėl turime rinktis tuos, kurie labiausiai atitinka prioritetus“. Nors taip buvo tikslingiau naudojamas likęs biudžetas, dauguma jo lėšų jau buvo išleista.

KURTI DARBO VIETAS BUVO VIENAS PAGRINDINIŲ ŠIŲ PRIEMONIŲ PRIORITETŲ, TAČIAU Į TAI NE VISADA BUVO ATSIŽVELGIAMA SKIRSTANT LĖŠAS

- 32.** Kaip jau minėta (žr. 14 dalį), darbo vietų kūrimas yra svarbiausio 3 krypties prioriteto sudėtinė dalis. Todėl valstybės narės, teikdamos pirmenybę projektams, kuriais siekiama KPP tikslų, turėtų stengtis išrinkti finansuoti tuos projektus, kurie atvertų daugiausia galimybių kurti darbo vietas. Jos turėtų siekti ne tik kurti daugiau darbo vietų, bet ir deramai paisyti paramos finansinio veiksmingumo bei efektyvumo, pavyzdžiui, atsižvelgdamos į darbo vietas sukurti tenkančias išlaidas ir darbo kokybę.
- 33.** Auditas atskleidė, kad visos auditorių patikrintos valstybės narės, išskyrus Prancūziją, vertindamos projektų pasiūlymus atsižvelgė į galimybes kurti darbo vietas. Tačiau dėl pirmiau aprašytų atrankos sistemų trūkumų kai kurių valstybių narių praktikoje tai nepadėjo suteikti pirmenybės užimtumą didinantiems projektams (žr. 30 ir 31 dalis). Pavyzdžiui, nors Italijos (Kampanijos regiono) 311 priemonės atrankos sistemoje buvo galima teikti pirmenybę tiems projektams, kuriais buvo skatinamas visišką ūkio narių užimtumas (žr. 21 dalį), šio kriterijaus taikymas nebuvo be trūkumų (žr. **7 langelį**).

7 LANGELIS

TEORIŠKAI GERA, BET PRAKTIŠKAI NEVEIKSMINGA SISTEMA

Italijos Kampanijos regione taikomas kriterijus, susietas su tikslu skatinti visišką ūkio narių užimtumą, apibūdinamas kaip investicinių sąnaudų ir darbuotojų skaičiaus santykis, tačiau vertinant buvo apskaičiuojamas visų ūkio narių, įsidarbinančių visai darbo dienai, procentas, kuris išreiškiamas balais.

Kvietime teikti paraiškas nebuvo nurodyta, kaip apskaičiuoti šį procentinį dydį. Todėl skaičiavimai nebuvo atlikti, taigi balai skirti remiantis jokiais įrodymais nepatvirtintais duomenimis, pateiktais techninėje ataskaitoje.

Pavyzdžiui, vieno kaimo turizmo projekto paramos gavėjas kaip vieną iš laukiamų rezultatų nurodė „šeimos narių darbo valandų skaičiaus padidėjimą“ ir tuo remiantis projektui buvo skirta didžiausia balų suma. Valdžios institucijos per patikras vietoje iki galutinio lėšų išmokėjimo netikrino, ar tenkinamas šis kriterijus, o paramos gavėjas auditoriams negalėjo pateikti jokių tai pagrindžiančių įrodymų.

- 34.** Projektų, kuriais siekiama tikslo kurti darbo vietas, finansinio efektyvumo rodiklis yra kiekvienai darbo vietai sukurti reikalingos išlaidos. Audito Rūmai apskaičiavo šį rodiklį¹⁶ 26 auditorių tikrintiems projektams, kuriais pavyko sukurti darbo vietų (žr. *II priedą*). Jį apskaičiavus sužinota, kad įvairių projektų išlaidos vienai darbo vietai sukurti buvo labai nevienodo dydžio, nuo 3 000 iki 215 000 EUR. Nors Audito Rūmai pripažįsta, kad projektais gali būti siekiama ir daugiau tikslų, į kuriuos taip pat reikėtų atsižvelgti atrankos procese, tačiau dideli darbo vietos kūrimo panašios veiklos srityje išlaidų skirtumai rodo, kad šiam klausimui derėtų skirti daugiau dėmesio.
- 35.** Trys auditorių patikrintos valstybės narės pateiktų projektų pasiūlymų finansinį efektyvumą vertino pagal vienos darbo vietos kainą. Jungtinės Karalystės institucijos, vertindamos projektus, įvertino ir išreiškė balais pagal projektą planuojamų sukurti darbo vietų kvalifikacijos lygį ir jų ekonominį naudingumą (vienos darbo vietos kainos ir atitinkamo kvalifikacijos lygio kainos santykį su dotacijos suma).
- 36.** Lenkijoje dotacijos dydis priklauso nuo darbo vietų, kurias įsipareigoja sukurti paramos gavėjas, skaičiaus, o Italijoje darbo vietos kaina vertinama tik pagal 312 priemonę ir atsižvelgiama į visas išlaidas (t. y. visas investicines sąnaudas), kurios palyginamos su vidutine institucijų nustatyta verte. Atsižvelgiant į apskaičiuotą vienos darbo vietos kainą, skiriama papildomų balų.
- 37.** Tik Lenkijoje, Čekijoje ir Jungtinėje Karalystėje dotacijos skirtos priklausomai nuo to, ar pavyko sukurti pagal projektą numatytas darbo vietas. Lenkijoje ir Jungtinėje Karalystėje reikėjo pateikti tai pagrindžiančių įrodymų kartu su mokėjimo prašymu (nors Jungtinėje Karalystėje taip pat pakako nurodyti laukiamus rezultatus), o Čekijoje, įgyvendinus projektus, buvo atliekamos projektų vykdytojų tikslinės patikros. Lenkijoje ir Čekijoje buvo nustatytos aiškos taisyklės dėl to, kokį laikotarpį turi būti įsipareigota išlaikyti sukurtas darbo vietas – atitinkamai dvejus metus po galutinės išmokos ir iki penkerių metų įsipareigojimų laikotarpio pabaigos¹⁷.
- 38.** Kita vertus, Italijos Kampanijos regiono institucijoms pakako tik apytikrio numatytų sukurti darbo vietų skaičiaus, paramos gavėjo nurodyto savo paraiškoje. Šių darbo vietų sukūrimas nebuvo paramos teikimo sąlyga; tai nebuvo tikrinama nei prieš galutinę išmoką, nei tolesnio stebėjimo procese. Auditas atskleidė, kad tik keturiais iš devynių audituotų projektų buvo siekiama kurti darbo vietas, o dviejų iš jų atveju darbo vietų buvo sukurta kur kas mažiau negu tikėtasi.

¹⁶ Apskaičiuotas bendrą paramos gavėjui išmokėtą viešųjų lėšų sumą dalijant iš sukurtų darbo vietų (visos darbo dienos ekvivalento vienetais) skaičiaus.

¹⁷ Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 72 straipsnis.

PRIEMONĖS NEBUVO AKTYVIAI VALDOMOS

39. Net kai iš stebėjimo ir vertinimo informacijos paaiškėjo, kad priemonių tikslų pasiekti nepavyko, valstybių narių institucijos nekeitė savo intervencijų taip, kad padidintų jų poveikį remdamos veiksmingesnius ir efektyvesnius projektus, kuriais būtų galima pasiekti tikrų rezultatų, atitinkančių nustatytus tikslus.
40. Tai buvo ypač akivaizdu Čekijoje, kurioje nepaisant to, kad užsibrėžtas darbo vietų kūrimo tikslas toli gražu nepasiektas (iš dalies todėl, kad institucijos buvo iškėlusios nepagrįstus, per plataus užmojo tikslus), nesuteikta didesnės pirmenybės darbo vietas kuriantiems projektams. Švedijoje, perskirstant lėnams dalį 3 krypties biudžeto lėšų, atsižvelgta į išlaidų dydį, bet ne į rezultatų įgyvendinimo pažangą. Italijoje, siekiant didinti paramos lėšų panaudojimą, nustatyta didelė paramos norma, tačiau visai neatsižvelgta į pasiektus rezultatus (žr. **8 langelį**).

8 LANGELIS

NEPAKANKAMAI AKTYVAUS VALDYMO PAVYZDŽIAI

Čekija. 2010 m. paskelbtame laikotarpio vidurio vertinime pabrėžtas ribotas trijų auditorių patikrintų priemonių poveikis. Vertintojas nustatė, kad pagal 311 priemonę pasiekta tik 0,8 proc. nustatyto bendro sukurtų darbo vietų skaičiaus rodiklio dydžio. Pagal 312 priemonę pasiekta tik 1,4 proc. pradinio darbo vietų kūrimo tikslo, o pagal 313 priemonę – tik 1 proc., nors programa buvo įgyvendinama trejus metus. Nepaisant šių nesėkmių, Čekija savo priemonių nekeitė. Vietoj to Čekijos institucijos, nekeisdamos programoje numatyto kiekvienos priemonės išlaidų dydžio, 90 proc. sumažino savo uždavinius pagal rezultatų rodiklį „bendras sukurtų darbo vietų skaičius“ – nuo 29 000 iki 2 700.

Italijos Kampanijos regionas. 2010 m. institucijos, siekdamos geriau finansiškai įgyvendinti priemones, 100 proc. padidino didžiausią viešojo sektoriaus paramos normą 311 ir 312 priemonių projektams, kurių sumos siekė iki 50 000 EUR. Taip panaikintas paramos gavėjo įpareigojimas prisidėti prie projekto savo lėšomis, tačiau tai nepriklausė nuo didesnio projektų ekonominio naudingumo siekiant numatytų rezultatų.

Švedija. Nepaisant to, kad BSVS darbo vietų kūrimo rezultatų rodiklis 2010 m. siekė tik 6,6 proc. nustatyto uždavinio, nei priemonės, nei atrankos kriterijai nebuvo keičiami siekiant didinti jų veiksmingumą ir taip užtikrinti, kad tas uždavinys būtų pasiektas. Be to, lėnų valdžios institucijoms buvo pranešta, kad jeigu jos iki 2011 m. spalio mėn. nepanaudos bent 50 proc. lėšų, joms skirti biudžetai bus perskirstyti kitiems lėnams, gebantiems sparčiau naudoti paramos lėšas.

**KOMISIJA NEPAKANKAMAI NAUDOJASI INFORMACIJA APIE
REZULTATUS, KAD GALĖTŲ PADIDINTI EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO
PRIEMONIŲ EFEKTYVUMĄ IR VEIKSMINGUMĄ**

- 41.** Komisija stebi ir prižiūri programų įgyvendinimą, ypač dalyvaudama stebėjimo komiteto posėdžiuose¹⁸, tikrindama metines pažangos ataskaitas ir rengdama auditus valstybėse narėse. Be to, Komisija, būdama atsakinga už patikimą finansų valdymą, privalo atitinkamai gerinti programos įgyvendinimą. Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 77 straipsnio 2 dalimi Komisijai suteikta galimybė dalyvauti Stebėjimo komiteto posėdžiuose turint jame „patariamąją balsą“.
- 42.** Per visą programavimo laikotarpį Komisija ragino griežtinti atranką ir kryptingiau įgyvendinti atitinkamas priemones, neatsižvelgiant į „biudžeto pakankamumą“. Tačiau auditas atskleidė, kad Komisija ne visada užtikrino, jog valstybės narės nustatytų tinkamus atrankos kriterijus / nuosekliai juos taikytų. Komisija iš tiesų nesiėmė ryžtingų veiksmų, nors Prancūzija, Lenkija ir Čekija (2009 m.) netaikė jokių atrankos kriterijų. Kita vertus, pagal kitas kaimo plėtros priemones Komisija ėmėsi veiksmų dėl panašių trūkumų ir pasiūlė finansines pataisas.
- 43.** Be to, Komisija nesiėmė pakankamai priemonių, kad galėtų per Stebėjimo komiteto darbą arba kasmetinį programų pažangos tikrinimą¹⁹ įsitikinti, jog valstybės narės sėkmingai išrinko ir patvirtino projektus, padedančius pasiekti nustatytus tikslus. **8 langelyje** aprašytu atveju Komisija nereikalavo didinti ekonomikos įvairinimo priemonių veiksmingumo Čekijoje ir vietoj to sutiko, kad būtų paprasčiausiai sumažinti uždaviniai, susiję su bendru numatomų sukurti darbo vietų skaičiumi.

¹⁸ Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 78 straipsnyje nustatyta: „Stebėjimo komitetas įsitikina, ar veiksmingai įgyvendinama kaimo plėtros programa“. Šiuo tikslu komitetas apsveria ir persvarsto atrankos kriterijus, stebi tikslų įgyvendinimo pažangą, uždavinių įvykdymą ir t. t.

¹⁹ Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 83 straipsnyje nustatyta: „Kiekvienais metais pateikus metų pažangos ataskaitą Komisija ir valdymo institucija nagrinėja pagrindinius praėjusių metų rezultatus, laikydamosi valstybės narės ir atitinkamos valdymo institucijos susitarimu nustatytinos tvarkos“.

2 DALIS. AR BUVO PAKANKAMAI SUMAŽINTA EFEKTYVUMUI IR EKONOMIŠKUMUI GRESIANTI RIZIKA?

- 44.** Pasiiekti ekonominę naudingumą reikia optimaliai naudoti išteklius norimiems rezultatams pasiekti. Kartu su neveiksmingumo rizika bendrieji patikimo finansų valdymo rizikos veiksniai yra efektyvumui ir ekonomiškumui gresianti rizika.
- 45.** Efektyvumui gresianti rizika – tai tikimybė, kad vykdant veiklą:
- nepavyks pasiekti optimalaus rezultato turimais ištekliais arba siekiant optimalaus rezultato nebus deramai paisoma kokybės; arba
 - tam tikras rezultatas nebus pasiektas minimaliais ištekliais arba siekiant šio rezultato nebus deramai paisoma kokybės.
- 46.** Ekonominė rizika – tai tikimybė, kad vykdant veiklą:
- išteklių kaina nebus minimali arba ją mažinant nebus deramai paisoma kokybės.
- 47.** Efektyvumui ir ekonomiškumui gresiančią riziką galima labai sumažinti geru programavimu, tačiau tai neatleidžia institucijų nuo pareigos deramai tikrinti įgyvendinimą.
- 48.** Dėl šios priežasties, taip pat remiantis Reglamento (ES, Euratomas) Nr. 966/2012²⁰ 30 straipsnio 2 dalyje nustatytais veiksmingumo ir ekonomiškumo principais, Audito Rūmai mano, kad valstybės narės turėtų:
- prieš skirdamos finansavimą įsitikinti, kad pareiškėjai įrodė savo projektų finansinį perspektyvumą ir tvarumą;
 - taikomomis procedūromis mažinti savaimingumo ir persikėlimo riziką²¹;
 - užtikrinti, kad projektų sąnaudos būtų pagrįstos;
 - užtikrinti, kad projektus būtų galima įgyvendinti per pagrįstą terminą, be nereikalingo biurokratizmo ir sąnaudų.

²⁰ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių ir kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 (OL L 298, 2012 10 26, p. 1).

²¹ Apibrėžtys pateiktos 51 ir 58 dalyse.

EFEKTYVUMAS

VALSTYBĖS NARĖS SAVO PATIKROMIS NEPAKANKAMAI UŽTIKrina PROJEKTŲ FINANSINĮ TVARUMĄ

49. Valstybės narės, siekdamos, kad viešojo sektoriaus lėšos nebūtų švaistomos projektams, kurių nepavyksta įgyvendinti iki galo, turėtų proporcingomis perspektyvumo patikromis ištirti pareiškėjo finansinės padėties bei verslo planų patikimumą, o šio vertinimo išvadas patvirtinti dokumentais.
50. Galiojančiuose teisės aktuose nėra aiškiai nustatyta, kad tokias perspektyvumo patikras atlikti privaloma²², ir tik trys auditorių patikrintos valstybės narės (Lenkija, Švedija ir Jungtinė Karalystė) sistemingai atliko pareiškėjų finansinės būklės patikras. Tačiau, visų pirma Lenkijoje ir Švedijoje, auditoriai nustatė kelis trūkumus, daugiausia dėl paviršutiniškų bei nepatikimų vertinimų ir nepatikimų dokumentų. Kitos valstybės narės, kuriose atliktas auditas, nevykdė jokių sistemingų perspektyvumo patikrų (Prancūzijos Akvitanijos regionas ir Italijos Kampanijos regionas) arba buvo jas sustabdžiusios (Čekija) (žr. **9 langelį**).

²² Tačiau Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 72 straipsnyje nustatyta, kad visi remiami projektai turi būti tvarūs, t. y. valstybė narė užtikrina, kad investicinė operacija penkerius metus nuo sprendimo skirti finansavimą nebūtų iš esmės keičiama, be kita ko, gamybinė veikla nebūtų nutraukta ar perkelta į kitą vietą. Be to, Komisija ES leidinio „Rural Review“ 1-ajame numeryje pripažino, kad tokiais kriterijais turėtų būti remiamasi vertinant projektus: „Stengiamasi užtikrinti, kad naudojant dideles pagal 3 kryptį skiriamas paramos sumas būtų pasiekta didžiausia ekonominė nauda ir kad ekonominis tvarumas būtų vienas pagrindinių kriterijų vertinant visus EŽŪFKP projektų pasiūlymus“ (p. 31, žr. http://enrd.ec.europa.eu/publications-and-media/eu-rural-review/en/eu-rural-review_en.cfm).

9 LANGELIS

PERSPEKTYVUMO PATIKROS: GEROSIOS PRAKTIKOS IR TRŪKUMŲ PAVYZDŽIAI

Jungtinė Karalystė (Anglija). Institucijos, priklausomai nuo dotacijos dydžio, taiko kelias procedūras, kurias galima laikyti gera praktika: finansiniai rodikliai apskaičiuojami remiantis apskaitos informacija ir pinigų srautų prognozėmis; buhalteris pateikia nepriklausomą nuomonę; būtina pateikti verslo planą su pardavimo prognozėmis ir rinkos analize. Vertintojas kritiškai įvertina pagrindines prielaidas, taip pat atsižvelgiama į su valdymu ir įgyvendinimu susijusią riziką.

Lenkija. Vienu atveju paramos gavėjo pradiniam verslo plane buvo neigiama grynoji esamoji vertė, dėl kurios projektas nebūtų buvęs tinkamas finansuoti. Kai Lenkijos institucijos paprašė paramos gavėjo paaiškinti, kodėl grynoji esamoji vertė yra neigiama, jis paprasčiausiai pateikė naują planą, kuriame labai padidino prognozuojamą pardavimą. Grynoji esamoji vertė iš neigiamos virto teigiama, tad projektas buvo patvirtintas. Audito Rūmai nustatė, kad tikrieji projekto rezultatai toli gražu nesiekė nei pradinių, nei patikslintų prognozių.

Prancūzija (Akvitanijos regionas). Kai kuriems projektams yra privaloma pateikti finansines analizes ir galimybių studijas, nors ir neatliekama jokių oficialių projekto perspektyvumo patikrų pagal šiuos dokumentus. Vienas projektas buvo patvirtintas ir finansuojamas nepaisant to, jog galimybių studijoje buvo nurodyta, kad įmonė patyrė finansinių sunkumų dėl apskritai nepakankamo mokumo, didelės artimiausio laikotarpio rizikos ir labai apriboto finansinio savarankiškumo. Apsilankę Audito Rūmų auditoriai nustatė, kad remiama įmonė buvo bankrutuojanti.

Čekija. Iš pradžių buvo tikrinamas pareiškėjo kreditingumas tais atvejais, kai tinkamos finansuoti projekto sąnaudos viršijo 2 mln. CZK (apie 78 000 EUR). Čekijos institucijos, atsižvelgdamos į ekonomikos krizę ir kad per krizę nesumažėtų tinkamų kandidatų paramai gauti, nusprendė nuo 2009 m. vidurio nebevertinti paramos gavėjų kreditingumo.

PROGRAMUOJANT IR ĮGYVENDINANT PRIEMONES VALSTYBĖSE NARĖSE NEPAVYKO SĖKMINGAI SUMAŽINTI SAVAIMINGUMO RIZIKOS...

51. Savaimingumas parodo, kokių mastų paramos gavėjas būtų investavęs ir tuo atveju, jeigu nebūtų gavęs dotacijos. Tokiais atvejais skiriant dotacijas, mažėja ES ir nacionalinių biudžetų lėšų efektyvumas, nes norimam poveikiui pasiekti nereikia viešųjų išlaidų.
52. Svarbiausias savaimingumo rizikos mažinimo būdas yra planuoti ir programuoti 311–313 priemones taip, kad viešasis finansavimas būtų skiriamas nustatytam poreikiui tenkinti (pvz., ten, kur yra rinkos nepakankamumas) arba teigiamam išoriniam poveikiui ir viešųjų gėrybių teikimui skatinti (pvz., padedant dengti ekologiškai tvarių technologijų diegimo arba plačiai visuomenei naudingų projektų sąnaudas). Tačiau net ir ten, kur buvo sukurta sistema, kurioje parama privatiems gavėjams skatinama teikti viešąsias gėrybes, galimo teigiamo poveikio kai kuriais atvejais praktikoje visai nebuvo (žr. **10 langelį**).
53. Valstybės narės taip pat gali sumažinti savaimingumo riziką projektų atrankos procese. Valstybės narės galėjo paprašyti pareiškėjų įrodyti, kad dotacija jiems buvo reikalinga, remiantis finansine, prekybos ir valdymo informacija, gauta atliekant perspektyvumo patikrą. Jeigu pareiškėjas turėjo pakankamai kapitalo arba galimybių gauti kapitalo, kad jo būtų pakakę visam projektui finansuoti, arba jeigu buvo didelė tikimybė, kad projektas bus sėkmingas, investicija būtų buvusi padaryta net ir be paramos. Tokiu atveju ribotos viešosios lėšos būtų naudojamos neefektyviai.

10 LANGELIS

GALIMO TEIGIAMO POVEIKIO PRAKTIKOJE PAVYZDYS

Italijos Kampanijos regionas. Projektų vertinimo sistemoje buvo apskaičiuojama su aplinkos apsaugos kriterijais susijusi balų suma. Tačiau auditoriai nustatė, kad 10 balų pagal „vandens taupymo“ kriterijų arba 5 balus už „pagerintą atliekų tvarkymą“ buvo galima gauti vien tik pažadėjus investuoti į elementariausius dalykus, kaip antai įrengti tualetus su dvejopu vandens nuleidimo režimu arba įsigyti nedaug kainuojančią komposto dėžę (vienu atveju komposto dėžės kaina buvo 350 EUR, palyginti su viso projekto verte – 247 000 EUR). Nereikėjo pažadėti apskritai taupyti vandenį; vandens taupymas nebuvo vertinamas. Taigi 15 balų (daugeliu atvejų lemiamą balų sumą) buvo galima gauti net ir tada, kai pagal projektą nebuvo numatyta efektyviai tausoti vandenį ar mažinti poveikį aplinkai.

- 54.** Dviejų iš šešių auditorių patikrintų valstybių narių (Švedijos ir Jungtinės Karalystės (Anglijos)) kaimo plėtros programose pabrėžiama, kad savaimingumas kelia didelę grėsmę patikimam finansų valdymui. Tačiau tik Jungtinės Karalystės institucijos reikalavo, kad paramos gavėjai įrodytų dotacijos poreikį, atmesdamos projektus, kurių viešojo finansavimo poreikis nebuvo įrodytas. Vertindamos projektus Jungtinės Karalystės institucijos atsižvelgė į šiuos aspektus: kaip įtikinamai dotacijos poreikis buvo pagrįstas paraiškoje; rinkos nepakankamumą, kurį siekta pašalinti projektu; finansavimo trūkumą (pvz., nustatytą palyginus skirtingus prognozuojamus pinigų srautus pagal „paskolos scenarijų“ ir „viešojo sektoriaus paramos scenarijų“); projekto rezultatų vertę regionui, įvertinant, kokia tų rezultatų dalis būtų pasiekta ir be dotacijos.
- 55.** Audito Rūmai jau atkreipė dėmesį (pvz., savo ataskaitose dėl „Leader“ metodo 121 ir 123 priemonių²³), kad kai investuoti pradedama arba net baigiama dar nepriėmus sprendimo skirti dotaciją, tai yra aiškus savaimingumo poveikio požymis. Tokiose situacijose paramos gavėjas, priimdamas pradinį sprendimą investuoti, jau yra įrodęs, kad jis būtų norėjęs ir galėjęs investuoti net ir be paramos. Todėl valstybėms narėms patartina laikytis gerosios praktikos – patvirtinti, kad projektai yra tinkami finansuoti, tik po dotacijos patvirtinimo dienos.
- 56.** Tokios gerosios praktikos laikėsi Jungtinė Karalystė (Anglija). Kitose auditorių tikrintose valstybėse narėse investicijos paprastai buvo laikomos tinkamomis finansuoti nuo paraiškos pateikimo dienos. Auditoriai nustatė, kad 25 iš 57 (t. y. 44 proc.) vietoje patikrintų projektų buvo pradėti dar iki sprendimo skirti dotaciją (žr. **Lentelę**).
- 57.** Savaimingumo rizika buvo toliau vertinama per pokalbius su paramos gavėjais ir remiantis dokumentais, patvirtinančiais projekto įgyvendinimo finansavimo šaltinius, investicijos pelningumą ir kiek laiko ją skyrė nuo sprendimo skirti dotaciją. Ši analizė atskleidė, kad 35 iš 57 projektų (61 proc. imties) būtų buvę įgyvendinti ir be paramos, tik kai kuriais atvejais mažesniu mastu ar per ilgesnį laiką (žr. **II priedą**) – ypač tais atvejais, kai dotacijos suma buvo labai maža, kaip antai Švedijoje, kurioje daugiau kaip trečdalį dotacijų sudarė apie 10 000 EUR ar mažesnė suma. Taip pat Švedijoje Audito Rūmai nustatė atvejį, kai buvo patvirtintas jau užbaigtas projektas (žr. **11 langelį**).

²³ Specialioji ataskaita Nr. 5/2010 „Kaimo plėtros *Leader* metodo įgyvendinimas“; Specialioji ataskaita Nr. 8/2012 „Tikslingas paramos žemės ūkio valdų modernizavimui paskirstymas“ (<http://eca.europa.eu>) ir Specialioji ataskaita Nr. 1/2013 „Ar ES parama maisto perdirbimo pramonei buvo veiksminga ir efektyvi sukuriant pridėtinę vertę žemės ūkio produktams?“.

LENTELĖ

PROJEKTAI, PRADĖTI PRIEŠ PATVIRTINANT DOTACIJĄ

Valstybė narė	Bendras auditorių patikrintų projektų skaičius	Auditorių patikrintų projektų, pradėtų dar prieš patvirtinant dotaciją, skaičius
Čekija	11	4
Prancūzija (Akvitanija)	10	8
Italija (Kampanija)	9	3
Lenkija	8	3
Švedija (Vestra Jotalandas)	10	7
Jungtinė Karalystė – Anglija (Jorkšyras ir Hamberis)	9	0
Iš viso	57	25

11 Langelis

AIŠKUS SAVAIMINGUMO POŽYMIS – ES FINANSAVIMO SKYRIMAS JAU UŽBAIGTAM PROJEKTUI

Švedijoje 240 000 SEK (22 000 EUR) dotacija skirta esamos įmonės, atliekančios miškų ūkio mašinų techninę priežiūrą ir remontą, dirbtuvių patalpoms išplėsti. Paramos gavėjas 2008 m. gegužės mėn. pateikė neišsamią paraišką dotacijai gauti, kurioje projektui apibūdinti pakako vienos eilutės ir nebuvo verslo plano. Vėliau jis baigė pildyti savo paraišką 2009 m. gegužės mėn. pradžioje, į ją įrašydamas lėno tarybos prašomą informaciją. Sprendimas skirti dotaciją priimtas po savaitės, o paramos gavėjas tą patį mėnesį pateikė mokėjimo prašymą. Šis projektas jau buvo užbaigtas 2009 m. balandžio mėn., dar nepateikęs išsamios paraiškos.

Apsilankiusiems Audito Rūmų auditoriams paramos gavėjas pareiškė, kad jis jau buvo nusprendęs įgyvendinti projektą, kai dar nežinojo, kad gali gauti dotaciją. Jis buvo sudaręs sutartį su banku dėl paskolos iki 1,2 mln. SEK (apie 110 000 EUR), kurią būtų panaudojęs visam projektui finansuoti, jei nebūtų gavęs dotacijos.

... IR PERSIKĖLIMO RIZIKOS

- 58.** Persikėlimas – tai poveikis, kai naudą, gautą iš viešosiomis lėšomis remiamos veiklos, atsveria kitoje vietoje sumažėjęs veiklos mastas. Subsidija, kurią gavęs vienas paramos gavėjas padidina savo rinkos dalį konkurento atžvilgiu, gali neturėti grynojo poveikio politikos tikslų įgyvendinimui, pvz., užimtumo didinimui. Todėl tokios subsidijos yra iš esmės neefektyvus ES lėšų naudojimas ir gali iškraipyti vietos rinką. Vis dėlto dalinį persikėlimą galima pateisinti, kai paramos grynasis poveikis, įgyvendinant politikos tikslus, yra pakankamas.
- 59.** Svarbiausias nepateisinamo persikėlimo, kaip ir savaimingumo, rizikos mažinimo būdas yra tinkamas priemonių planavimas. KPP turėtų būti nustatytas išlaidų poreikis (pvz., ištirta numatoma paramos paklausa ir atsisakyta sektorių, kurių rinka atrodo perpildyta), nustatyta, kokie poreikiai yra pakankamai svarbūs, kad pateisintų galimą persikėlimą, ir nustatyti su tais poreikiais susieti tikslai bei tinkamumo paramai gauti sąlygos. Kaip parodyta pirmojoje šios ataskaitos dalyje, tai nebuvo padaryta valstybėse narėse, kuriose atliktas auditas. Vis dėlto Švedijos ir Jungtinės Karalystės kaimo plėtros programose persikėlimas pripažintas galimu pavojumi patikimam finansų valdymui.
- 60.** Valstybių narių institucijos projektų patvirtinimo etape turėtų įvertinti, ar nėra su siūlomais projektais susijusios persikėlimo rizikos. Kai persikėlimas gali įvykti, institucijos turėtų įsitikinti, jog projekto įnašas siekiant priemonių tikslų būtų pakankamai didelis, kad pateisintų jam skiriamą dotaciją.
- 61.** Tik Jungtinė Karalystė²⁴ ėmėsi tinkamų priemonių persikėlimui įvertinti ir sumažinti; konkrečiai kalbant, pagal jos įgyvendinimo taisykles atmetami pasiūlymai „tuose ekonomikos sektoriuose, kurie yra perpildyti ir dėl to juose yra perteklinė pasiūla, kuri kenkia produktyvumui ir dėl kurios iš rinkos išstumiamos panašios įmonės“. Be to, Audito Rūmai Jungtinės Karalystės vertinimo sistemoje aptiko šiuos gerosios praktikos pavyzdžius: reikalavimas, jog paramos gavėjas įrodytų, kad rinkoje yra paklausa, ir apibūdintų poveikį konkurentams; persikėlimo rizikos vertinimas, atliekamas vertinant ir atrenkant projektus; projektų atmetimas, kai persikėlimas yra tikėtinas.

²⁴ Prancūzijoje (Akvitanijos regione) taip pat įvertinta persikėlimo rizika, susijusi su tam tikros rūšies investicija į stovyklavietės paslaugas.

- 62.** Audito Rūmai, remdamiesi patikrintais dokumentais ir pokalbiais su paramos gavėjais apie jų įmonių produktus, rinkas bei konkurentus ir apie investicijos poveikį šiems veiksniams, įvertino persikėlimo riziką, siejamą su 57 vietoje patikrintais projektais. Persikėlimo rizikos požymiai buvo nustatyti 19 projektų atveju (žr. **II priedą**). Persikėlimo požymiai apibūdinti **12 langelyje**. Trim projektams persikėlimo rizika buvo laikoma nebūdinga, o kitų keturių projektų rizikai įvertinti Audito Rūmai neturėjo pakankamai duomenų.

EKONOMIŠKUMAS

- 63.** Pagal ekonomiškumo principą tinkamo kiekio ir tinkamos kokybės finansiniai ištekliai turi būti panaudoti tinkamu laiku ir už geriausią kainą. Yra rizika, kad paramos gavėjai gali nesistengti įgyvendinti projektų mažiausiomis sąnaudomis, užtikrindami reikiamą kokybę. Tokiu atveju ES ir nacionalinių biudžetų išlaidos gali būti nepagrįstai didelės. Tai yra neekonomiška ir neefektyvu ir mažiau lėšų lieka kitiems projektams. Komisija ir valstybės narės turėtų užtikrinti, kad kandidatų paramai gauti pagal 311–313 priemones siūlomos projektų sąnaudos būtų pagrįstos ir kad administracinės procedūros būtų kuo paprastesnės, tad būtų galima veiksmingai ir efektyviai įgyvendinti kaimo vietovėms naudingus projektus.

12 LANGELIS

PERSIKĖLIMO RIZIKOS PAVYZDYS

Švedija. Pagal 313 priemonę buvo remiamas konferencijų salių įrengimas lankytojų centre. Paramos gavėjas rengia dviejų dienų konferencijas, per kurias apie 15 dalyvių įsikuria gretimame viešbutyje. Pagal naują šio lankytojų centro vykdomą ES lėšomis finansuojamą investicinį projektą, be kita ko, statomi svečių namai, kuriuose galės apsistoti iki 20 žmonių. Švedijos institucijos, tvirtindamos dotaciją, neatsižvelgė į persikėlimo riziką, nepaisant to, kad vykdant projektą ko gera nukentėtų gretimo viešbučio (kuriame iki šiol apsistodavo konferencijos dalyviai) verslas.

Vis dėlto auditoriai nustatė ir gerosios praktikos pavyzdžių:

Jungtinė Karalystė (Anglija). Regioninės plėtros agentūra, vertindama projektą, susijusį su ūkininko parduvu, įvertino ir tai, kaip arti buvo artimiausios ūkininkų konkurentų parduvuotės ir ar projektas galėjo pakenkti jų verslui. Nustatytas nedidelis persikėlimas buvo laikomas pateisinamu, kadangi projektą teigiamai įvertino regioninės turizmo institucijos.

NEPAKANKAMAI TIKRINAMAS SĄNAUDŲ PAGRĮSTUMAS

- 64.** Reglamento (EB) Nr. 65/2011²⁵ 24 straipsnio 2 dalies d punkte nustatyta, kad valstybės narės turėtų įvertinti projektų sąnaudų, nurodytų atliekant paraiškų paramai gauti administracinius patikrinimus, pagrįstumą. Šis vertinimas turėtų būti atliktas naudojant tinkamą sistemą, pvz., standartines sąnaudas, kelių pasiūlymų palyginimą ar pasitelkiant vertinimo komitetą.
- 65.** Audito Rūmai nustatė, kad Prancūzijoje nebuvo taikomos jokios iš šių procedūrų. Padėtį dar labiau sunkino tai, kad Komisija dar anksčiau (2008 m.) buvo prašiusi Prancūzijos institucijų įtraukti sąnaudų pagrįstumo tikrinimo sistemą į savo administracinius patikrinimus ir jau buvo taikiusi finansinę pataisą dėl tokio pobūdžio trūkumų, susijusių su kitomis investicinėmis priemonėmis.
- 66.** Kitos auditorių patikrintos valstybės narės taikė panašias sistemas, kurias sudarė specialios viešųjų pirkimų taisyklės, sutikrinimai su standartinėmis sąnaudomis arba ir pirma, ir antra. Vis dėlto šie tikrinimai nebuvo vienodai patikimi. Audito Rūmai nustatė kelis atvejus, kai ES taisyklių nebuvo laikomasi Švedijoje, taip pat didelių trūkumų Čekijoje, Italijos Kampanijos regione ir Lenkijoje – tikrinimai buvo nenuoseklūs, paviršutiniški ir nepakankamai patvirtinti dokumentais (žr. **13 langelį**). Po Audito Rūmų auditorių vizito Italijos institucijos paskelbė įsakymą dėl vietos savivaldybei suteiktos paramos (46 780 EUR) susigrąžinimo, iš dalies dėl problemų, susijusių su išrinktu pasiūlymu, ir dėl sutartos finansuojamų paslaugų kainos.

²⁵ 2011 m. sausio 27 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 65/2011, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 kontrolės procedūrų įgyvendinimo ir kompleksinio paramos susiejimo įgyvendinimo taisyklės, susijusios su paramos kaimo plėtrai priemonėmis (OL L 25, 2011 1 28, p. 8).

NETINKAMOS PRAKTIKOS IR GEROSIOS PRAKTIKOS, SUSIJUSIOS SU TAISYKLĖMIS IR TIKRINIMAI, PAVYZDŽIAI VALSTYBĖSE NARĖSE

Švedija. Pagal įprastą metodą, nustatant sąnaudų pagrįstumą, pareiškėjai privalo pateikti dvi sąmatas, kuriose turi būti parodyta mažiausiai 25 proc. visos sąnaudų sumos. Tai reiškia, kad projekto vykdytojas neprivalo įrodyti iki 75 proc. visų savo pasiūlytų sąnaudų pagrįstumo.

Tinkamos finansuoti išlaidos apima ne tik sąmatose pateiktas sumas, todėl paramos gavėjai gali prašyti padengti šias sumas viršijančias sąnaudas (kurioms pritarta kaip „pagrįstoms“) ir vis tiek gauti visą dotacijos sumą, jeigu perka kitus dalykus už mažesnes kainas (kurių „pagrįstumas“ netikrintas) arba neperka kitų dalykų, kurie buvo numatyti paraiškoje. Taip ES biudžeto lėšų nesutaupoma, nes paramos gavėjas gali panaudoti taip „sutaupytas“ sumas papildomiems dalykams pirkti, jei tik neviršija patvirtintos bendros projekto sumos.

Per vieną iš auditorių tikrintų projektų nebuvo pateikta sąmatų 2,5 mln. SEK (290 000 EUR) sumai, skirtai naujam restoranui ir atskiriems svečių namams pastatyti ir įrengti (dotacijos suma buvo 900 000 SEK arba 94 000 EUR, dotacijos dydis – 30 proc.). Projekto dokumentuose neminima jokių priemonių, taikytų sąnaudų pagrįstumui patikrinti.

Italijos Kampanijos regionas. Italijos provincijų valdžios institucijos, tikrindamos bendrųjų išlaidų kategorijos sąnaudų pagrįstumą, atsižvelgė tik į tai, kad jų suma neturėtų viršyti kvietime teikti paraiškas nustatytų ribų, nepaisant teikiamų (daugiausia konsultavimo) paslaugų konkretaus pobūdžio ir masto. Pavyzdžiui, pagal nesudėtingą projektą, per kurį pirktas naujas autobusas, konsultantas paprašė 15 000 EUR atlyginimo (5,1 proc. autobuso kainos); šis atlyginimas buvo tinkamas finansuoti iš viešojo sektoriaus paramos lėšų.

Be to, per kai kuriuos projektus mašinas / įrangą tiekė įvairios įmonės, išrinktos nepriklausomo eksperto ir patvirtintos eksperto vertintojo. Vienu atveju paramos gavėjas nurodė, kad jis pasirašė sutartį dėl interneto svetainės sukūrimo su savo draugu, kuris galėjo atlikti šį darbą už tą pačią kainą kaip ir eksperto išrinktoji įmonė. Tačiau auditoriai nustatė, kad ši svetainė, atliekant auditą (2012 m. kovo mėn.), dar nebuvo visiškai užbaigta, nors sąskaita faktūra už ją buvo apmokėta 2010 m. rugpjūčio 9 d. Atliekant tikrinimus iki mokėjimo, lankantis vietoje, nepastebėta, kad svetainė nebuvo užbaigta.

Audito Rūmai nustatė šiuos gerosios praktikos pavyzdžius: **Anglijoje** atliekant tikrinimus pagal Reglamento (EB) Nr. 1975/2006 27 ir 30 straipsnius (tikrinama 5 proc. atliekant mokėjimus ir 1 proc. *ex post*) buvo patikrinti, be kita ko, kreditiniai dokumentai ir nuolaidos. **Italijos Kampanijos regiono** 2011 m. kvietime teikti paraiškas buvo reikalaujama prie pasiūlymo pridėti pardavėjo pateiktą kainoraštį ir nurodyti bet kokias siūlomas nuolaidas.

ADMINISTRACINĖ NAŠTA TRUKDO VEIKSMINGAI IR EFEKTYVIAI ĮGYVENDINTI PROGRAMAS

- 67.** Kaip nurodyta 63 dalyje, valstybių narių procedūros neturi būti pernelyg ilgos ir sudėtingos, kad neatgrasytų pareiškėjų nuo projektų pasiūlymų teikimo. Ši rizika yra ypač akivaizdi galimiems paramos gavėjams, kurie negali sau leisti rizikuoti, kad jų paraiška dotacijai gauti bus atmesta ir jie turės finansuoti projektą vien savo lėšomis arba, kitu atveju, atidėti investavimą ir galbūt prarasti gerą verslo galimybę.
- 68.** Administracinė našta ir susijusios biurokratinės sąnaudos bei vilkinimas yra veiksniai, kliudantys pasiekti programų tikslus, ypač kai jie nėra pagrįsti, nes nėra išrenkami geresni projektai (žr. **14 langelį**).

14 LANGELIS

SISTEMA, KURIOJE MAŽINAMA PAREIŠKĖJUI TENKANTI NAŠTA, IR KITA SISTEMA, KURIOJE TAI NEBUVO DAROMA

Jungtinė Karalystė (Anglija). Jungtinės Karalystės institucijos kas savaitę peržiūrėdavo sutrumpintas nustatyta forma pateiktas paraiškas ir jų pateikėjams atsakydavo, ar jų projektai gali būti tinkami finansuoti ir kiek jie atitinka regiono prioritetus. Dėl šios procedūros pareiškėjams nereikėjo rengti išsamios paraiškos, jeigu ji tikriausiai būtų buvusi atmesta, kartu sumažėjo vertinimo administracinė našta ir t. t. Kiekvienam projektui buvo paskirti kaimo verslo konsultantai, padėję pareiškėjams parengti paraiškas.

Projekto iniciatoriui pateikus paraišką, atrankos procesas truko maždaug devynias savaites. Vertinant atsižvelgta į derėjimą su strateginiais regiono prioritetais, novatoriškumą, didinamąjį poveikį, produkto (paslaugos) paklausą, finansinį perspektyvumą, sąnaudų pagrįstumą, pagal pasiūlymą numatomą išdirbį bei rezultatus, savaimingumą ir viešojo finansavimo ekonominį naudingumą.

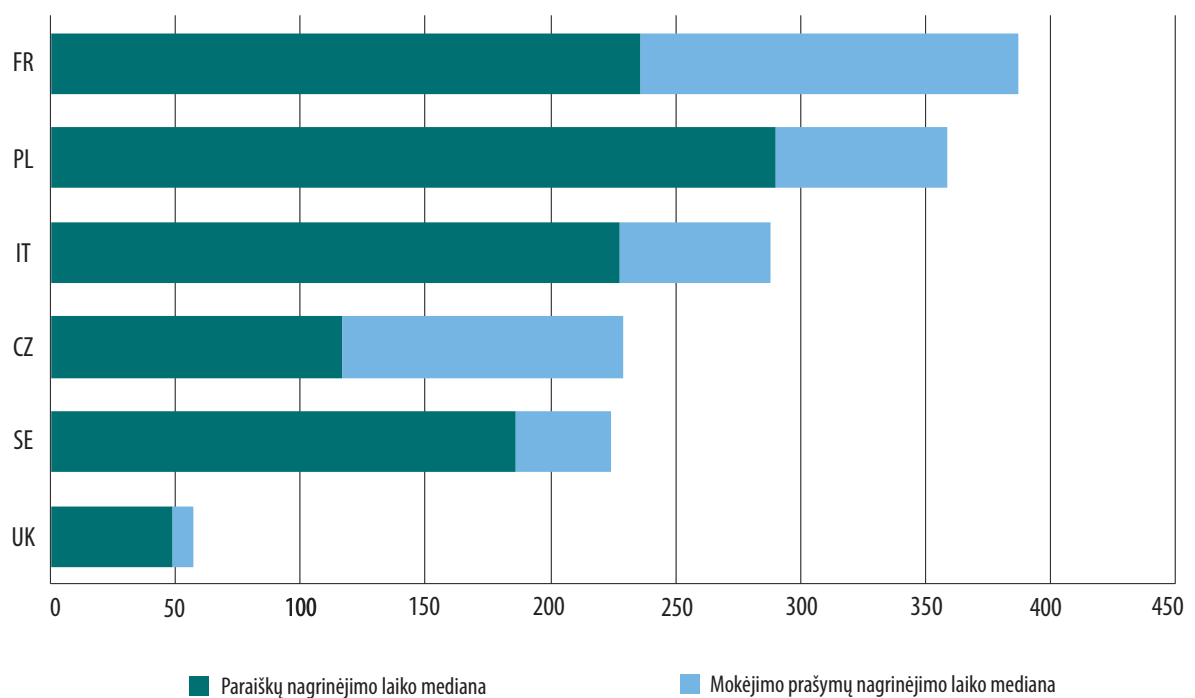
Lenkija. Lenkijoje daugumos paraiškų patvirtinimo procedūra truko ilgiau kaip 6 mėnesius, o 55 proc. paraiškų pagal 312 priemonę – ilgiau kaip metus. Pagrindinės priežastys buvo prastos kokybės ar neišsamios paraiškos, taip pat lanksčios taisyklės, dėl kurių paraiškų teikėjai kiekviename vertinimo etape galėjo du kartus keisti savo paraišką. Pagal Lenkijos institucijų nustatytus atrankos kriterijus nebuvo vertinama „kiekvieno projekto kokybė“ – buvo vertinami kiekybiniai rodikliai, susiję su ūkio ypatumais (pvz., dydžiu, ar anksčiau nesinaudota ES parama) arba vietove. Siūlomų projektų santykinis naudingumas nebuvo vertinamas.

69. Prancūzijoje, Italijos Kampanijos regione, Lenkijoje ir Švedijoje paraiškų dotacijoms gauti nagrinėjimas truko 7–8 mėnesius²⁶ (žr. **1 grafiką**). Be to, Prancūzijos institucijoms reikėjo maždaug penkių mėnesių (kraštutiniiais atvejais – ilgiau kaip metų) mokėjimo prašymams išnagrinėti ir galutiniams mokėjimams įvykdyti. Audito Rūmų nuomone, tai yra neproporcingai ilgas laiko tarpas, turint omenyje tai, kad dauguma pagal 311–313 priemones remiamų projektų yra nedidelės vertės ir nesudėtingi.

²⁶ Mediana (kalendorinėmis dienomis).

1 GRAFIKAS

PARAIŠKŲ IR MOKĖJIMO PRAŠYMŲ NAGRINĖJIMO LAIKAS (KALENDORINĖMIS DIENOMIS)

- 70.** Vėlavimai patvirtinti projektus ir mokėti išmokas gali neigiamai paveikti projektų įgyvendinimo laiką, finansuojamų projektų mastą ir galiausiai pareiškėjo ekonominę būklę (žr. **15 langelį**).
- 71.** Italijos Kampanijos regiono, Prancūzijos (Akvitanijos) ir Čekijos projektų vykdytojai, su kuriais kalbėjosi auditoriai, manė, kad procedūrų našta jų šalyje yra per didelė. Taip pat reikia pažymėti, kad Audito Rūmai į auditą įtraukė tik sėkmingai užbaigtus projektus, taigi neatsižvelgė į pareiškėjus, kurie dėl administracinės naštos arba vėlavimų atsisakė ketinimų prašyti paramos. Be to, daugumai paramos gavėjų rengti paraiškas – iš dalies todėl, kad jie nepakankamai pasitikėjo savo jėgomis – padėjo konsultantai, kurių paslaugos kartais nemažai kainavo.

MOKĖJIMO SISTEMOS GALI PADĖTI ARBA KLIUDYTI PARAMOS GAVĖJAMS

Jungtinė Karalystė (Anglija). Jungtinės Karalystės sistemoje paramos gavėjams buvo gana aiškiai pranešama apie projekto patvirtinimą ir mokėjimų datas, tad buvo galima planuoti finansavimą artimiausiu laikotarpiu ir buvo skatinamos dotacijų prašyti įmonės, kurios kitaip nebūtų galėjusios padengti projektų išlaidų. Be to, pareiškėjams buvo iš anksto pranešama apie atrankos komisijos posėdžių datas ir paraiškos buvo teikiamos tada, kad jas būtų galima nagrinėti konkrečiame posėdyje. Dėl mokėjimo prašymų projektų vykdytojams buvo pranešta, kad jie gali tikėtis gauti dotacijos išmokas per mėnesį nuo prašymo pateikimo. Audito Rūmų manymu, tai yra gerosios praktikos pavyzdžiai.

Italijos Kampanijos regionas. Paramos gavėjai, norėdami gauti avansą, privalo pateikti draudimo liudijimą, kuriuo garantuojama prašoma suma. Italijos mokėjimo agentūros (AGEA) garantijų tikrinimo procedūra visu pajėgumu veikė tik nuo 2010 m. gegužės mėn., nors kvietimas teikti paraiškas buvo paskelbtas 2008 m. Dėl šios priežasties buvo labai vėluojama mokėti avansus, o tai turėjo poveikį programos įgyvendinimui. Iš 430 projektų, patvirtintų 2008–2011 m. laikotarpiu, galutinio mokėjimo etapas buvo pasiektas tik 27 (6 proc.). 2012 m. paramos gavėjams kilo daugiau problemų, kai buvo suteiktos garantijos; kai kurie paramos gavėjai tuo metu, kai atliktas šis auditas (2012 m. kovo mėn.), vis dar patyrė daug sąnaudų dėl garantijų, nors galutines išmokas buvo gavę 2011 m.

3 DALIS. AR IŠ TIESŲ BUVO FINANSUOJAMI VEIKSMINGI IR EFEKTYVŲS PROJEKTAI?

- 72.** Informacija apie kaimo plėtros paramos lėšų naudojimo veiksmingumo ir efektyvumo rodiklius yra reikalinga, kad būtų galima parodyti, ką pavyko pasiekti ES biudžeto lėšomis, ir kad jos buvo tinkamai panaudotos (atskaitomybė); ja grindžiant nuolatinį valdymą (kvietimus teikti paraiškas ar sprendimus dėl dotacijų), didinamas ES biudžeto efektyvumas ir veiksmingumas, nustatoma, ką reikėtų tobulinti dabartiniu programavimo laikotarpiu, ir formuojami ateities politikos sprendimai.
- 73.** Kad galėtų parodyti, ką pavyko pasiekti naudojant ES biudžeto lėšas ekonomikos įvairinimo priemonėms, valstybės narės turėtų kaupti projektų rezultatų duomenis. Pagal bendrą stebėjimo ir vertinimo sistemą (BSVS) valstybės narės privalo rinkti informaciją bent apie bendruosius išdirbio ir rezultatų rodiklius (žr. 11 išnašą). Pagal abu nustatytus bendruosius 311–313 priemonių rezultatų rodiklius turėtų būti pateikta informacijos, kiek projektais padidinta ne žemės ūkio bendroji pridėtinė vertė (BPV)²⁷ ir kiek iš viso sukurta darbo vietų.
- 74.** Audito Rūmai patikrino šešių valstybių narių duomenų rinkimo ir stebėjimo sistemas ir, kaip ir ankstesnėse ataskaitose²⁸, nustatė, kad trūksta reikiamos ir patikimos informacijos šių priemonių veiksmingumui įvertinti. Todėl auditoriai, kai buvo įmanoma, projektų rezultatus (pagal abu minėtus BSVS rodiklius) ir konkrečių projektų tikslų įgyvendinimą vertino remdamiesi duomenimis, gautais atliekant projektų auditą vietoje.

TRŪKSTA STEBĖJIMO INFORMACIJOS; IŠ PROJEKTŲ REZULTATŲ GALIMA SPRĘSTI APIE NEVIENODĄ JŲ EFEKTYVUMĄ IR VEIKSMINGUMĄ

- 75.** Dėl bendro finansavimo pobūdžio, nepriklausomai nuo BSVS privalomos stebėjimo ir vertinimo, valstybių narių institucijos yra suinteresuotos užsiimti projektų stebėjimas kaip svarbia priemone, kad galėtų stebėti projektų pažangą ir sužinoti, ar jais pasiekiami norimi rezultatai ir KPP tikslai. Valstybės narės galėtų tai daryti naudodamosi turima administracine bei kontrolės informacija ir reguliariai gaudamos svarbią informaciją iš paramos gavėjų, bent tol, kol baigsis penkerių metų laikotarpis, kurį yra privaloma išlaikyti su investicija susijusį turtą, kaip nustatyta Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 72 straipsnyje.

²⁷ BSVS I rekomendaciniame dokumente siūloma apskaičiuojant remiamų įmonių BPV taikyti šį pakaitinį rodiklį: „Bendras išdirbis – visas tarpinis vartojimas“ (angl. *Total Output – Total Intermediate Consumption*). Rekomendaciniame dokumente pripažinta, kad BPV pokytį per kelerius metus galima paaiškinti ir kitais veiksniais, ne tik gauta parama.

²⁸ Žr. specialiąsias ataskaitas Nr. 8/2012 ir Nr. 1/2013 (<http://eca.europa.eu>).

- 76.** Auditas atskleidė, kad valstybės narės nestebėjo projektų trumpalaikės arba vidutinės trukmės pažangos – nei jų pasiekimų įgyvendinant KPP tikslus, nei kaip pasiekti paties projekto tikslai. Tai daryti kliudė aiškių, konkrečių ir pagrįstų tikslų bei uždavinių trūkumas paraiškoje / sprendime skirti dotaciją (žr. **16 langelį**). Prancūzija (Akvitanijos regionas) audito dieną nebuvo pateikusi net ir pagal BSVS privalomos stebėjimo informacijos.
- 77.** Auditoriai nustatė, kad jų tikrintų valstybių narių pateikta stebėjimo informacija buvo nepatikima. Valstybių narių surinkti duomenys daugiausia buvo pagrįsti įvertinimais teikiant paraišką (Italijoje, Švedijoje ir Čekijoje) arba galutinio mokėjimo prašymą (Jungtinėje Karalystėje). Be to, institucijos (Lenkijoje ir Čekijoje) netikrino paramos gavėjų stebėjimo duomenų. Auditoriai nustatė kelis praneštų duomenų nenuoseklumus ir klaidas, ypač skirtumus tarp prognozių ir tikrųjų skaičių (žr. pavyzdį **17 langelyje**).
- 78.** Nors valstybių narių institucijos galėjo gauti patikimų duomenų apie pasiektus projektų tikslus ir rezultatus per patikras vietoje ir baigiamuosius tikrinimus, auditas atskleidė, kad tokios patikros nebuvo taikomų procedūrų dalis. Pavyzdžiui, nors vieno Italijos projekto pirkimai ir darbai buvo kelis kartus patikrinti užbaigus projektą, per jokių iš šių tikrinimų nenustatyta, kad tikrosios pajamos buvo kur kas mažesnės negu prognozuota paraiškoje.
- 79.** Kadangi patikimos stebėjimo informacijos nebuvo ir kadangi programavimo lygmeniu buvo menkai teužtikrinta, jog parama pagal 3 krypties priemones būtų skiriama labiausiai šių priemonių tikslus atitinkantiems projektams, Audito Rūmų auditoriai 57 patikrintų projektų efektyvumą ir veiksmingumą įvertino remdamiesi per auditą vietoje gauta informacija. Ją išanalizavus paaiškėjo, kad daugumos projektų tikslai, susiję su fiziniu išdirbiu ir teigiamu poveikiu BPV, buvo pasiekti, tačiau tų projektų, kurių tikslas buvo kurti darbo vietas, nauda didinant užimtumą buvo ribota (žr. **II priedą**).

16 Langelis

DĖL NUSTATYTŲ BENDRO POBŪDŽIO TIKSLŲ SUSIDARĖ TOKIA PADĖTIS, KAI „BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS DIDINIMAS“ GALI BŪTI KONDITERIJOS PARDUOTUVĖS TIKSLAS

Italijos Kampanijos regiono konditerijos parduotuvės renovacijos projekto (pagal 312 priemonę) paraiškoje buvo nurodyti šie iš pažiūros nesusiję tikslai: „...spręsti didelį pavojų keliančias, kaip antai kaimo gyventojų skaičiaus mažėjimo, problemas, mažinti atotrūkį nuo labiau išsivysčiusių regionų (...), didinti biologinę įvairovę ir išsaugoti tradicinio žemės ūkio žinias“. Šių tikslų pagal tokio pobūdžio projektą neįmanoma nei išreikšti skaičiais, nei įvertinti.

17 Langelis

VALSTYBIŲ NARIŲ SURINKTŲ STEBĖJIMO DUOMENŲ NENUOSEKLUMO PAVYZDŽIAI

Švedija. BSVS rodiklių duomenys buvo gauti iš informacijos apie projektus, kurią paramos gavėjai pateikė per paraiškų dotacijai gauti (verslo plano ir finansinių prognozių) teikimo etapą, ir nebuvo atnaujinti remiantis tuo, kas buvo iš tikrųjų pasiekta. Vieno projekto, pagal kurį investuota į restoraną ir svečių namus, audito vietoje duomenys parodė, kad BSVS bendrosios pridėtinės vertės duomenys buvo pervertinti 1 800 000 SEK (202 000 EUR), palyginti su tikruoju rezultatu – 238 000 SEK (27 000 EUR), o BSVS duomenų bazėje buvo pranešta apie darbo vietas, lygias trim visos darbo dienos ekvivalento (VDDE) vienetams, nors tikrasis rezultatas buvo 1 VDDE darbo vieta, sukurta remiamos investicijos lėšomis.

Jungtinė Karalystė (Anglija). Per projektų auditą vietoje gauti duomenys rodo, kad į BSVS duomenų bazę buvo įtraukti netikslūs rezultatai. Penkiais iš devynių atvejų auditoriai nustatė, kad sukurtų ir išsaugotų darbo vietų duomenys buvo pervertinti, kitais atvejais – nepakankami.

Lenkija. Atliekant stebėjamą paramos gavėjo deklaruota ne žemės ūkio BPV neatitiko per auditą vietoje gautų duomenų apie pajamas. Deklaruotoji BPV buvo didesnė už visą remiamos įmonės išdirbį, nors pagal bendrosios pridėtinės vertės apibrėžtį tai nėra įmanoma.

- 80.** Nors galima manyti, kad laukiamas fizinis išdirbis projektais buvo pasiektas (pvz., pastatytas statinys, nupirkta transporto priemonė), priemonių tikslai įvairinti kaimo ekonomiką buvo pasiekti ne visada, kaip antai tuo atveju, kai investicijos paskirtis neatitiko priemonės tikslų ar juos atitiko tik iš dalies (iš viso 11 projektų: po tris Prancūzijoje ir Lenkijoje, po du Švedijoje ir Italijoje ir vienas Čekijoje) / kai buvo aiškių požymių, kad trūko tvarumo (du atvejai Čekijoje), arba įmonė buvo bankrutavusi (vienas projektas Prancūzijoje).
- 81.** Kai kuriais atvejais Audito Rūmai aptiko požymių, kad ES lėšos, skirtos turizmo sektoriui vystyti arba labai mažoms įmonėms remti, buvo išleistos investicijoms, kurios bent iš dalies panaudotos asmeninėms reikmėms tenkinti (pavyzdžių pateikta **18 langelyje**).

INVESTICIJOS, IŠ ESMĖS NEPADĖJUSIOS VYSTYTI TURIZMO SEKTORIAUS IR REMTI VERSLUMO INICIATYVŲ

Italija (Kampanijos regionas). Auditoriams lankantis kaimo turizmo projekto įgyvendinimo vietoje, 311 priemonės lėšomis renovuotame bute gyveno paramos gavėjo šeimos narys, todėl juo nebuvo visiškai pasinaudota siekiant priemonės tikslo – įvairesne veikla didinti ne žemės ūkio BPV.

Lenkija. Naudojimo asmeninėms reikmėms požymių aptikta tikrinant projektą, kuriam 312 priemonės parama buvo skirta biuro įrangai įsigyti. Klientų priimamojo odinė sofa, nupirkta iš paramos lėšų, stovėjo paramos gavėjo namų (kurie kartu buvo ir verslo patalpos) svetainėje. Šis projektas nebuvo patikrintas vietoje iki mokėjimo, antraip tikrintojai galbūt būtų suabejoję, ar paramos lėšomis įsigytas turtas nenaudojamas asmeninėms reikmėms.

EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PROJEKTAI GALI PADĖTI GERINTI FINANSINIUS ŪKININKŲ VEIKLOS REZULTATUS...

- 82.** 33 iš remiamų įmonių (58 proc.) sugebėjo padidinti savo ne žemės ūkio BPV; vis dėlto aštuoniais iš šių atvejų toks pasiekimas menkai siejosi su dotacijos lėšomis remiama investicija. Penkių Lenkijoje ir Čekijoje auditorių patikrintų projektų BPV apskaičiuoti nepavyko, nes jiems buvo taikomos supaprastintos apskaitos taisyklės. Nepaisant tokios padėties, institucijos nebuvo įdiegusios patikimų duomenų rinkimo sistemos. Kitų šešių projektų (Lenkijoje ir Italijoje) BPV padidėjimo įvertinti nebuvo įmanoma, nes dar buvo per anksti vertinti jų finansinį poveikį arba paramos gavėjas nebuvo pateikęs reikiamų finansinių duomenų. Šeši projektai ne žemės ūkio BPV visai nepadidino.

...TAČIAU PASTANGOS PAGAL JUOS KURTI DARBO VIETAS YRA TIK IŠ DALIES SĖKMINGOS...

- 83.** Iš 27 projektų, kuriais siekta kurti darbo vietas, tik 13 pasiekė išskeltus uždavinius (nors Audito Rūmai dviem iš šių atvejų abejoja dėl sukurtų darbo vietų tvarumo), devyniais projektais buvo sukurta tik dalis numatytų sukurti darbo vietų, o penkiais projektais darbo vietų nesukurta visai. Auditas atskleidė, kad darbo vietų kūrimo tikslus daugiausia pavyko pasiekti tose valstybėse narėse, kuriose dotacijos buvo skiriamos tik su sąlyga, kad bus kuriamos darbo vietos, ir buvo atliekamos tikslinės patikros, ar ši sąlyga tenkinama. Tai buvo daroma Lenkijoje, Čekijoje (pagal kai kurias priemonių dalis) ir Jungtinėje Karalystėje (žr. 37 dalį). Ir priešingai, auditoriai pastebėjo, kad jų tikrintų projektų poveikis darbo vietų kūrimui buvo menkas Prancūzijoje, Italijoje ir Švedijoje, kuriose nebuvo tokios sąlygos ir nebuvo atliekamos tikslinės patikros (žr. II priedą).

...IR NEŽINOMA, KIEK PROJEKTAI PADEDA IŠSAUGOTI ESAMAS DARBO VIETAS

- 84.** Nors ne visais projektais siekiama kurti darbo vietas, jų investicijomis esamos darbo vietos gali būti išsaugotos. Tačiau valstybės narės pagal stebėjimo ir vertinimo sistemą šių duomenų rinkti neprivalo. Tik Jungtinė Karalystė (Anglija) savo BSVS duomenų bazėje nustatė papildomą rodiklį, pagal kurį vertinamos „išsaugotos darbo vietos“, kurios būtų prarastos be dotacijos lėšomis remiamos investicijos, nors pastaroji apibrėžtis nebuvo nuosekliai taikoma. Pagal vieną projektą buvo pranešta apie dvi išsaugotas darbo vietas, tačiau Audito Rūmai nustatė, kad iš tiesų nebuvo nė vienos, apie kurią būtų reikėję pranešti. Auditas Lenkijoje atskleidė, kad apie išsaugotų darbo vietų duomenis buvo pranešta, tačiau jie sujungti su duomenimis apie sukurtas darbo vietas. Todėl auditoriai negalėjo padaryti išvadų dėl projektų poveikio darbo vietų išsaugojimui, nes nebuvo duomenų, kad tai būtų galima tai įvertinti valstybės narės ir paramos gavėjo lygmenimis.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

85. Pagal kaimo plėtros politiką valstybės narės gali ES biudžeto lėšomis finansuoti projektus, kuriais siekiama įvairinti kaimo ekonomiką, taip skatinant kaimo vietovių ekonomikos augimą, užimtumą ir tvarų vystymąsi. Šiuo tikslu ES ir valstybės narės bendrai finansuoja ne žemės ūkio veiklos įvairinimo, labai mažų įmonių steigimo ir turizmo veiklos skatinimo sričių projektus.

86. Šiuo auditu siekta atsakyti į klausimą „Ar valstybės narės ir Komisija pasiekė, kad kaimo ekonomikos įvairinimo priemonės būtų ekonomiškai naudingos?“ Audito Rūmai daro išvadą, jog apskritai Komisija ir valstybės narės tik iš dalies pasiekė, kad kaimo ekonomikos įvairinimo priemonės būtų ekonomiškai naudingos, nes parama nebuvo sistemingai teikiama tiems projektams, kurie būtų buvę tinkamiausi minėtų priemonių tikslui pasiekti. Tokia padėtis susiklostė todėl, kad KPP nebuvo aiškiai apibrėžti intervencijos poreikiai arba jose trūko konkrečių tikslų, taikant bendro pobūdžio tinkamumo kriterijus nebuvo atrenkami tik tie projektai, kurie būtų tinkamiausi ekonomikai įvairinti, o atrankos kriterijai netiko veiksmingiausiems projektams išrinkti arba nebuvo taikomi visiškai.

87. Pernelyg dažnai – ypač programavimo laikotarpio pradžioje – projektų atranką daugiau lėmė poreikis išleisti skirtas biudžeto lėšas negu pačių projektų kokybę. Kai kuriose audituotose valstybėse narėse, kai pakako lėšų, buvo finansuojami visi tinkami projektai neatsižvelgiant į tai, kaip jie buvo įvertinti vertinimo sistemose. Trūko dėmesio pagrindiniam darbo vietų kūrimo prioritetui, vykdant stebėjimą nebuvo įmanoma susidaryti tikro darbo vietų kūrimo padėties vaizdo, taip pat trūko ryžtingo valdymo, ypač tais atvejais, kai buvo aišku, kad nustatytų tikslų nepavyks pasiekti.

88. Valstybės narės nepakankamai sumažino savaimingumo ir persikėlimo riziką, todėl neužtikrino, kad ištekliai būtų efektyviausiai panaudoti. Tikrinamos sąnaudų pagrįstumą valstybės narės nepakankamai sumažino perteklinių išlaidų riziką, taip pat buvo atvejų, kai pareiškėjams teko pernelyg didelė administracinė našta ir buvo vėluojama mokėti išmokas.

89. Toliau išsamiai aprašyti šie trūkumai ir atitinkamos Audito Rūmų rekomendacijos.

- 90.** Didinant kiekvienos priemonės efektyvumą, svarbu tikslingiau teikti paramą kaimo plėtrai. Kadangi paramos tikslingumas priklauso nuo nustatytų prioritetinių sričių, paramos gavėjų, veiklos rūšių arba pasiekimų, jos veiksmingumą daugiausia lemia pačios programos strategijos kokybė. Todėl parama bus tikslingesnė, jeigu bus geriau parengta strategija ir ypač aiškiai nustatyta, kaip ekonomikos įvairinimas gali prisidėti arba prisidės prie tvaraus augimo (t. y. loginis intervencijos pagrindimas). Tačiau daugumoje auditorių patikrintų KPP planuojamo pasiekti rezultato nebuvo nustatyta ir nepaaiškinta, kaip teikiant finansinę paramą pagal ekonomikos įvairinimo priemones kaimo vietovės ekonomika taptų tvaresnė. Nepaisant to, Komisija patvirtino šias KPP.

1 REKOMENDACIJA

Valstybės narės savo KPP turėtų aiškiai nustatyti, kaip ir kodėl viešojo sektoriaus intervencija investuojant į ne žemės ūkio veiklą gali padėti, pavyzdžiui, ištaisyti su užimtumo ir ekonomikos augimo kliūtimis susijusį rinkos nepakankamumą.

Remiantis šiais poreikiais, KPP turėtų būti nustatyti konkretūs ir išmatuojami tikslai.

Komisija turėtų patvirtinti tik tas KPP, kuriose pateiktos pagrįstos bei visapusiškos strategijos ir aiškiai logiškai išdėstyta, kaip politikos intervencija bus padedama siekti strateginių tikslų – sudaryti ekonomikos augimui tinkamas sąlygas ir didinti galimybes įsidarbinti.

- 91.** Pagal kai kurių valstybių narių nustatytas tinkamumo sąlygas parama neapsiriboja tokia veikla, kuria padedama įvairinti kaimo ekonomiką perėinant prie ne žemės ūkio veiklos. Be to, pagal ES teisės aktus valstybės narės privalo nustatyti atrankos kriterijus; pagal juos turėtų būti teikiama pirmenybė patiems veiksmingiausiems bei efektyviausiems iš tinkamų projektų ir, jais remiantis, turėtų būti atmesti ekonomiškai nenaudingi projektai. Tik keturios iš šešių auditorių tikrintų valstybių narių / regionų buvo nustačiusios atrankos kriterijus ir net jose šie kriterijai ne visada buvo praktiškai taikomi.

- 92.** Kol audituotos valstybės narės dar nebuvo išnaudojusios visų joms skirtų biudžeto lėšų, jos finansavo visus tinkamus projektus, nepriklausomai nuo jų veiksmingumo ir efektyvumo, o vėliau, pritrūkus lėšų, teko atmesti geresnius projektus.

2 REKOMENDACIJA

Valstybės narės turėtų nustatyti ir nuosekliai taikyti kriterijus, kuriais būtų užtikrinama pačių veiksmingiausių, tvariausių ir konkrečių valstybės narės tikslus labiausiai atitinkančių projektų atranka, siekiant plėtoti ne žemės ūkio veiklą ir didinti užimtumą. Į galimą projektų naudą užimtumui ir pajamoms derėtų atsižvelgti formuojant ateities politiką; valstybės narės turėtų daugiau to paisyti taikydamos savo projektų atrankos sistemas. Šiose atrankos sistemose turėtų būti sistemingai nustatoma minimali riba atsižvelgiant į „projekto kokybę“. Reikėtų užtikrinti, kad tokių kriterijų būtų laikomasi, tikslinėmis kontrolės priemonėmis, pavyzdžiui, atliekant patikras vietoje ir *ex post* patikras.

Komisija turėtų užtikrinti, kad šie kriterijai būtų teisingai ir nuolat taikomi visais atvejais, ne tik tada, kai pritrūksta lėšų.

- 93.** Audito Rūmai nustatė, kad valstybės narės sistemingai neskyrė lėšų finansuoti tokiems projektams, kuriems pagrįstai reikėjo viešojo sektoriaus paramos. Todėl yra didelė savaimingumo tikimybė ir projektų rezultatai ne visada pasiekiami dėl to, kad buvo gauta dotacija. Negana to, tokiomis subsidijomis ribotos viešosios lėšos gali būti švaistomos iškraipant vietos rinką (t. y. persikėlimo poveikis). Tik viena valstybė narė atsižvelgė į šią riziką vertindama projektus.

3 REKOMENDACIJA

Komisija ir valstybės narės turėtų skatinti vadovautis geriausia praktika mažinant savaimingumo ir persikėlimo riziką. Todėl valstybės narės turi išrinkti finansuoti tokius projektus, kuriems pagrįstai reikia viešojo sektoriaus paramos (ir kurie duoda papildomos naudos). Valstybės narės, tiek rengdamos savo KPP, tiek išrinkdamos projektus, turėtų atsižvelgti į savaimingumo ir persikėlimo riziką. Komisija turėtų raginti valstybes nares vadovautis tokia praktika, kad investicijų išlaidos būtų tinkamos finansuoti tik nuo dotacijos patvirtinimo datos.

- 94.** Audito Rūmai nustatė trūkumų sistemose, kurias valstybės narės taiko vertindamos projektų sąnaudų pagrįstumą. Dėl šių trūkumų didėja rizika, kad viešosios lėšos bus išleistos nepaisant ekonomiškumo principo.

4 REKOMENDACIJA

Valstybės narės turėtų mažinti ekonominę riziką sistemingai vertindamos sąnaudas; jas vertinant nereikėtų apsiriboti tinkamumo patikrinimu ir šio vertinimo rezultatai turėtų būti patvirtinti tinkamais dokumentais. Kai įmanoma, turėtų būti nustatyti bendrų sąnaudų elementų orientaciniai dydžiai, kad būtų lengviau vertinti sąnaudas projektų pasiūlymuose.

Komisija turėtų užtikrinti, kad valstybės narės taikytų veiksmingas sąnaudų pagrįstumo tikrinimo sistemas.

- 95.** BSVS buvo įdiegta kaip valstybėms narėms ir Komisijai skirta stebėjimo ir vertinimo priemonė. Audito Rūmai nustatė, kad ši sistema neduoda patikimų duomenų, kuriais remiantis būtų galima stebėti priemonių įgyvendinimo veiksmingumą ir laiku nustatyti problemas bei jų sprendimo būdus. Be to, Komisija ir valstybės narės nesinaudoja stebėjimo informacija, kad galėtų aktyviai valdyti šias priemones ir taip padidinti jų veiksmingumą.
- 96.** Darbo vietų kūrimo, kuris yra pagrindinio 3 krypties prioriteto sudėtinė dalis – srityje auditorių patikrintos valstybės narės negalėjo suteikti tikslios informacijos apie sukurtas ir išsaugotas darbo vietas, o kai nepavyko pasiekti uždavinių, jos dėl to nekeitė lėšų naudojimo pobūdžio.

5 REKOMENDACIJA

Komisija ir valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būsimu programavimo laikotarpiu būtų gaunama reikiama ir patikima informacija, kuri palengvins priemonės valdymą bei stebėjimą ir parodys, koku mastu teikiama parama padeda įgyvendinti ES prioritetinius tikslus. Be to, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad būtų nustatyti aiškūs konkretūs projektų, kuriems skiriamos lėšos, tikslai. Šie tikslai, kai įmanoma, turėtų būti išreikšti skaičiais, kad būtų lengviau įgyvendinti ir stebėti projektus ir pateikti naudingos grįžtamosios informacijos vadovaujančiai institucijai.

Darbo vietų kūrimo uždaviniai turėtų būti pagrįsti, kuriamų darbo vietų skaičius atidžiai stebimas, o pačios priemonės – geriau valdomos per visą programavimo laikotarpį ir ypač tada, kai paaiškėja, kad užsibrėžtų tikslų nepavyks pasiekti.

Valstybės narės reikėtų skatinti nustatyti tinkamus valdymo ir vertinimo rodiklius pagal savo konkrečias aplinkybes ir poreikius.

- 97.** Administracinė našta turėtų būti kuo mažesnė, ypač mažesnio masto projektams; perdėtas vėlavimas mokėti išmokas gali atgrasyti paramos gavėjus.

6 REKOMENDACIJA

Komisija ir valstybės narės turėtų labiau stengtis mažinti administracinę naštą ir užtikrinti, kad išmokos būtų mokamos per pagrįstą terminą. Reikėtų apsvarstyti galimybę paspartinti nedidelio masto investicijas (sutrumpinti paraiškų nagrinėjimo laikotarpius) ir mokėjimus.

Šią ataskaitą priėmė I kolegija, vadovaujama Audito Rūmų nario Ioannis SARMAS, 2013 m. birželio 5 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

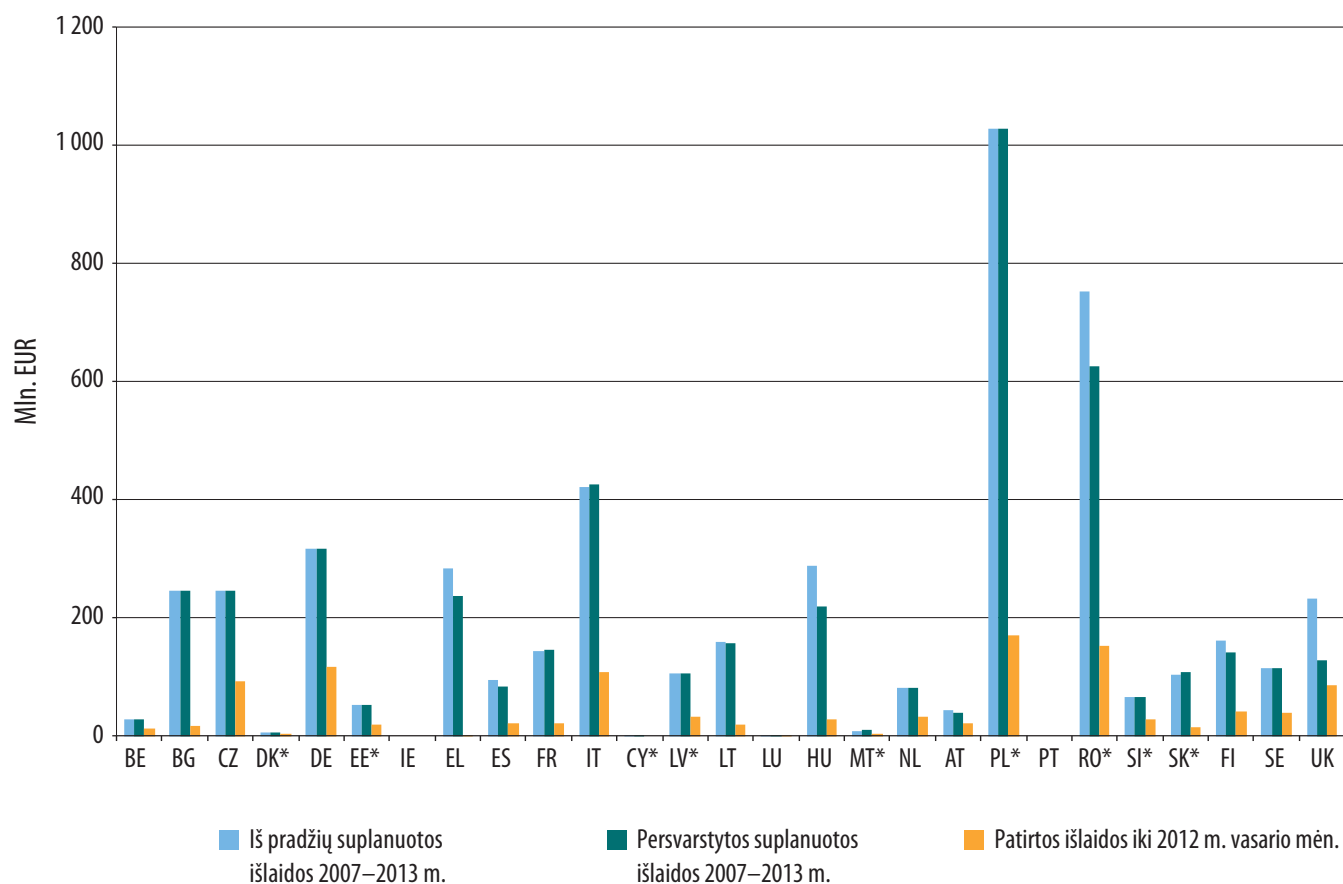
Pirmininkas

Vítor Manuel da SILVA CALDEIRA

I PRIEDAS

SUPLANUOTOS IR PANAUDOTOS ES LĖŠOS 3 KRYPTIES EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PRIEMONĖMS (PADĖTIS 2012 M. VASARIO MĖN.)

- Iš pradžių suplanuotos išlaidos (2007–2013 m.): 4 922 400 000 EUR
- Persvarstytos suplanuotos išlaidos (2007–2013 m.): 4 619 133 731 EUR¹
- Patirtos išlaidos (2007 m.–2012 m. vasario mėn.): 1 090 970 738 EUR

¹ Iki 2011 m. gruodžio 31 d.

Šaltinis: Europos Audito Rūmų suvestinė, sudaryta remiantis duomenimis, pateiktais Europos kaimo plėtros tinklo svetainėje „Finansiniai ir fiziniai rodikliai“ (http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rural-development-policy-in-figures/rdp-monitoring-indicator-tables/financial-and-physical-indicators/en/financial-and-physical-indicators_en.cfm). Airija ir Portugalija neįtraukė 311, 312 ir 313 priemonių į savo programas. Žvaigždute (*) pažymėtos valstybės narės (Danija, Estija, Kipras, Latvija, Malta, Lenkija, Rumunija, Slovėnija ir Slovakija) į savo programas įtraukė ne visas tris priemones. Iki 2012 m. vasario mėn. Kipras nebuvo deklaravęs jokių išlaidų.

II PRIEDAS

AUDITO RŪMŲ ATLIKTAS Į AUDITĄ ĮTRAUKTŲ PROJEKTŲ VERTINIMAS

Valstybės narė	Priemonė	Projekto aprašymas	Tinkamos finansuoti sąnaudos (suapvalintos, eurai)	Tinkamų finansuoti sąnaudų viešojo sektoriaus paramos dalis proc. (%)	Projekto išdirbis, atitinkantis bendrusius priemonės tikslus	Projekto rezultatai		Savaimingumo požymiai	Persikėlimo požymiai
						Ne žemės ūkio BPV padidėjimas	Sukurty ar numatytų sukurti darbo vietų skaičius (VDDE)		
Čekija	312	Spaustuvės statyba	200 000	60 %			0 / 0	yra, daug	yra
	312	Knygų įrašymo gamybos linijos pirkimas	95 000	49 %			1 / 1	yra, daug	yra
	313	Informacinių lentų ir poilsio zonų įrengimas pažintiniame „vyno take“	20 000	90 %			0 / 0	nedaug	nėra
	313	Turistų apgyvendinimo patalpų įrengimas praplatinant vyno rūšį	75 000	60 %			0 / 0	yra	yra
	312	Staklių ir pagalbinės įrangos pirkimas	45 000	50 %			2 / 2 **	nedaug	nedaug***
	311	Biodujų įmonės (500 kW) statyba	1 600 000	35 %			0 / 0	nedaug	trūksta duomenų
	311	Biodujų įmonės plėtra (padidinant galią 250 kW) ir kiti statybos darbai	550 000	30 %			0 / 0	yra	trūksta duomenų
	312	Gamybos patalpų rekonstrukcija ir metalo apdirbimo įrangos pirkimas	190 000	50 %	*		6 / 6 **	yra, daug	yra, daug
	311	Biodujų įmonės (537 kW) statyba	2 380 000	45 %			0 / 0	nedaug	trūksta duomenų
	311	Medienos džiovinimo įtaisų pirkimas ir statyb vietės paruošimo darbai	155 000	60 %			0 / 0	nedaug	nedaug
	311	Biodujų įmonės (526 kW) statyba	1 890 000	46 %			0 / 0	nedaug	trūksta duomenų

 teigiamas įvertinimas

 neigiamas vertinimas

 netaikytina

 daugiausia teigiamas vertinimas

 darbo vietų nesukurta / nenumatoma sukurti

 daugiausia neigiamas vertinimas

 trūksta duomenų / per anksti vertinti

II PRIEDAS

Valstybė narė	Priemonė	Projekto aprašymas	Tinkamos finansuoti sąnaudos (suapvalintos, eurai)	Tinkamų finansuoti sąnaudų viešojo sektoriaus paramos dalis proc. (%)	Projekto išdirbis, atitinkantis bendrusios priemonės tikslus	Projekto rezultatai		Savaimingumo požymiai	Persikėlimo požymiai
						Ne žemės ūkio BPV padidėjimas	Sukurty ar numatytų sukurti darbo vietų skaičius (VDDE)		
Prancūzija (Akvitanija)	311	Vietos produktų parduotuvės atidarymas	135 000	29 %			0,8 / 0	yra, daug	nedaug
	311	Vyno degustavimo patalpų įrengimas	130 000	21 %			0 / 0	yra, daug	yra
	311	Savo produktais (sūriu) prekiaujančio ūkininko parduotuvės atidarymas	60 000	38 %			0 / 0	yra	yra
	311	Savo produktais (sūriu) prekiaujančio ūkininko parduotuvės atidarymas	55 000	50 %			0 / 0	nedaug	yra
	312	Parduotuvės perkėlimas į kitą prekybos vietą	35 000	25 %			0 / 0	yra, daug	yra
	312	Elektros prietaisų parduotuvės atidarymas	35 000	25 %			0 / 0	yra, daug	nedaug
	312	Elektrinės duonkepės pirkimas	35 000	25 %			-3,3 / 0	yra	nedaug
	313	Ekologiškų nakvynės namų statyba ir atnaujinimas	3 000 000	10 %			0 / 1	yra	nedaug
	313	Ekologiškos stovyklavietės įrengimas	625 000	16 %			2,58 / 2	nedaug	yra
	313	Svečių priėmimo salės ir parduotuvės įrengimas renovuojant visuomenei atvirą pilį	200 000	50 %			1,2 / 0	yra, daug	n.a.

 teigiamas įvertinimas

 daugiausia teigiamas vertinimas

 daugiausia neigiamas vertinimas

 neigiamas vertinimas

 darbo vietų nesukurta / nenumatoma sukurti

 trūksta duomenų / per anksti vertinti

 n.a. netaikytina

II PRIEDAS

Valstybė narė	Priemonė	Projekto aprašymas	Tinkamos finansuoti sąnaudos (suapvalintos, eurai)	Tinkamų finansuoti sąnaudų viešojo sektoriaus paramos dalis proc. (%)	Projekto išdirbis, atitinkantis bendrus priemonės tikslus	Projekto rezultatai		Savaimingumo požymiai	Persikėlimo požymiai
						Ne žemės ūkio BPV padidėjimas	Sukurėtų ar numatytų sukurti darbo vietų skaičius (VDDE)		
Italija (Kampanija)	311	Kaimo turizmo poilsiavietės renovacija ir sodo įrangos pirkimas	400 000	50 %			0 / 0	yra, daug	nedaug
	311	Kaimo turizmo sodybos rekonstrukcija	245 000	50 %			0,75 / 0	nedaug	yra
	311	Ūkio kiemo išgrindimas ir klasės baldų pirkimas švietimo veiklai ūkyje	125 000	50 %			0 / 0	yra, daug	nedaug
	313	Kaimo renginių ir švenčių organizavimas, interneto svetainės sukūrimas	45 000	100 %	****	n.a.	n.a.	nedaug	n.a.
	312	Neįgaliesiems pritaikyto autobuso pirkimas, kad turistai galėtų aplankyti lankytinas vietas	305 000	50 %			1,2 / 3	yra, daug	nedaug
	312	Konditerijos parduotuvės renovacija ir saulės baterijų bei kitų konditerijos gaminių gamybos įrenginių pirkimas	205 000	40 %			1 / 1	yra	nedaug
	312	Tratorijos renovacija ir picerijos su malkomis kūrenama krosnimi įrengimas	50 000	50 %			1 / 3	yra	yra
	311	Mažų kaimo turizmo svečių namų renovacija	190 000	50 %			0 / 0	yra	nedaug
	311	Ūkinio pastato renovacija ir pritaikymas kaimo turizmui	400 000	50 %			0,92 / 1	nedaug	yra

 teigiamas įvertinimas

 daugiausia teigiamas vertinimas

 daugiausia neigiamas vertinimas

 neigiamas vertinimas

 darbo vietų nesukurta / nenumatoma sukurti

 trūksta duomenų / per anksti vertinti

 n.a. netaikytina

II PRIEDAS

Valstybė narė	Priemonė	Projekto aprašymas	Tinkamos finansuoti sąnaudos (suapvalintos, eurai)	Tinkamų finansuoti sąnaudų viešojo sektoriaus paramos dalis proc. (%)	Projekto išdirbis, atitinkantis bendrusios priemonės tikslus	Projekto rezultatai		Savaimingumo požymiai	Persikėlimo požymiai
						Ne žemės ūkio BPV padidėjimas	Sukurtų ar numatytų sukurti darbo vietų skaičius (VDDE)		
Lenkija	311	Traktoriaus pirkimas siekiant teikti žemės ūkio paslaugas aplinkinėse vietovėse	25 000	50 %			0 / 0	nedaug	nedaug
	311	Žemkasės pirkimas siekiant sukurti alternatyvų ne žemės ūkio pajamų šaltinį	55 000	43 %			0 / 0	yra	nedaug
	312	Biuro įrangos ir automobilio pirkimas	15 000	50 %			1 / 1	yra, daug	nedaug
	312	Žemkasės pirkimas siekiant išplėsti statybos paslaugų teikimo mastą	175 000	37 %			4 / 3	yra	nedaug
	313	Sporto ir paplūdimio žaidimų aikščių įrengimas	90 000	100 %		n.a.	n.a.	nedaug	nedaug
	311	Kaimo turizmo sodybos renovacija ir įrangos pirkimas	40 000	56 %			0 / 0	yra	nedaug
	312	Sunkvežimio pirkimas ir didmenininko naudojamo pastato rekonstrukcija	30 000	50 %			1 / 1	yra, daug	yra
	313	Amfiteatro rekonstrukcija	140 000	100 %		n.a.	n.a.	nedaug	n.a.

 teigiamas įvertinimas

 neigiamas vertinimas

 netaikytina

 daugiausia teigiamas vertinimas

 darbo vietų nesukurta / nenumatoma sukurti

 daugiausia neigiamas vertinimas

 trūksta duomenų / per anksti vertinti

II PRIEDAS

Valstybė narė	Priemonė	Projekto aprašymas	Tinkamos finansuoti sąnaudos (suapvalintos, eurai)	Tinkamų finansuoti sąnaudų viešojo sektoriaus paramos dalis proc. (%)	Projekto išdirbis, atitinkantis bendrusius priemonės tikslus	Projekto rezultatai		Savaimingumo požymiai	Persikėlimo požymiai
						Ne žemės ūkio BPV padidėjimas	Sukurty ar numatytų sukurti darbo vietų skaičius (VDDE)		
Švedija	312	Asociacijos, siekiančios sukurti kaimo įmonių tinklą, personalo ir pridėtinės išlaidos	120 000	62 %	*	n.a.	0 / 4	nedaug	nedaug
	312	Prekybos amatininkų dirbiniais ir valymo paslaugų kooperatyvo sukūrimas	65 000	98 %		n.a.	1 / 0	nedaug	nedaug
	312	Jodinėti skirto maniežo (uždarose patalpose) įrengimas	170 000	30 %			0 / 2	yra	yra
	312	Daržinės pertvarkymas joje įrengiant naują gėlių (augalų) parduotuvę	10 000	30 %			1 / 1	yra	nedaug
	312	Gėlių parduotuvės verslo plėtra organizuojant floristikos kursus	10 000	25 %			0 / 0	yra, daug	nedaug
	313	Reprezentacinio pastato su suvenyrų parduotuve, meno galerija ir konferencijų salėmis įrengimas	160 000	30 %			4 / 1,5	yra	yra
	313	Turistų lankomoje vietoje esančios kavinės plėtra, kad joje tilptų daugiau lankytojų	190 000	25 %		n.a.	0 / 0	nedaug	nedaug
	311	Dirbtuvių patalpų išplėtimas įrengiant kėlimo įrenginius	90 000	25 %	*		0 / 0,25	yra, daug	nedaug
	311	Verslo konsultacijos ir rinkodaros medžiagos kūrimas kelionių agentūrai, užsiimančiai kaimo turizmu	10 000	30 %			0 / 1	yra, daug	nedaug
	311	Naujo restorano ir atskirų nakvynę su pusryčiais siūlančių svečių namų statyba	315 000	30 %			1 / 4	yra, daug	yra

 teigiamas įvertinimas

 neigiamas vertinimas

 netaikytina

 daugiausia teigiamas vertinimas

 darbo vietų nesukurta / nenumatoma sukurti

 daugiausia neigiamas vertinimas

 trūksta duomenų / per anksti vertinti

II PRIEDAS

Valstybė narė	Priemonė	Projekto aprašymas	Tinkamos finansuoti sąnaudos (suapvalintos, eurai)	Tinkamų finansuoti sąnaudų viešojo sektoriaus paramos dalis proc. (%)	Projekto išdirbis, atitinkantis bendrus priemones tikslus	Projekto rezultatai		Savaimingumo požymiai	Persikėlimo požymiai
						Ne žemės ūkio BPV padidėjimas	Sukurty ar numatytų sukurti darbo vietų skaičius (VDDE)		
Jungtinė Karalystė (Anglija)	312	Daržinės renovacija ir verslo patalpų įrengimas joje, taip pat IT įrangos įsigijimas	105 000	40 %			2 / 3	yra	nedaug
	312	Pastato renovacijos užbaigimas ir odontologijos kabineto įrengimas jame	140 000	40 %			4,8 / 5,3	yra, daug	yra
	311	Prie ūkio veikiančios parduotuvės ir kavinės plėtros statybos darbai bei įrangos įsigijimas; interneto svetainė	320 000	40 %			5,9 / 5,5	nedaug	yra
	313	Kavinės, kiemelio ir pėsčiųjų tako įrengimas naujoje lankytinoje vietoje	315 000	40 %			3,5+ / 4	nedaug	nedaug
	313	Kavinės ir saugaus sandėlio įrengimo statybos darbai ir reikalinga įranga	205 000	40 %			1,25 / 6	yra, daug	nedaug
	311	Vėjo jėgainių pirkimas ir įrengimas ūkyje	75 000	50 %			0 / 0	nedaug	nėra
	313	Naujo jėgimo į sodus su parduotuve įrengimas ir reikiamos įrangos pirkimas	155 000	50 %		n.a.	1,5 / 2,5	nedaug	nedaug
	311	Daržinės renovacija ir kavinės bei jau veikiančios ūkininko parduotuvės patalpų įrengimas joje	220 000	50 %			2,5 / 4	nedaug	nedaug
	312	Įrangos pirkimas naujai įmonei, teikiančiai skalbimo paslaugas turistų apgyvendinimo įmonėms	30 000	40 %			4,5 / 2,5	yra, daug	yra

 teigiamas įvertinimas

 neigiamas vertinimas

 netaikytina

 daugiausia teigiamas vertinimas

 darbo vietų nesukurta / nenumatoma sukurti

 daugiausia neigiamas vertinimas

 trūksta duomenų / per anksti vertinti

II PRIEDAS

- * Audito Rūmai nustatė, kad trys projektai nebuvo tinkami finansuoti. Du Švedijos projektai nebuvo tinkami finansuoti, nes vienu atveju paramos gavėjas nebuvo labai maža įmonė (pagal Reglamento (EB) Nr.1698/2005 54 straipsnį), o kitu atveju paramos gavėjas nebuvo ūkio narys (Reglamento (EB) Nr.1698/2005 53 straipsnis). Auditas Čekijoje atskleidė, kad metalo apdirbimo įmonė, gavusi paramą pagal 312 priemonę, nebuvo labai maža įmonė; iš jos ketinama susigrąžinti beveik 97 000 EUR sumą.
- ** Audito Rūmai abejoja dėl darbo vietų tvarumo.
- *** Projektu siekta įtraukti į gamybos grandinę veiklą, kurią anksčiau atlikdavo rangovai, tačiau iki audito datos tai nebuvo pasiekta.
- **** Po Audito Rūmų audito Italijos institucijos išleido susigrąžinimo pavedimą dėl to, kad naudos gavėjas (komuna) nesuteikė Audito Rūmų auditoriams prieigos prie dokumentų.

II PRIEDAS

Vertinimo kriterijai	
Projekto išdirbis, atitinkantis priemonės tikslus¹	Projekto išdirbis, kurį sudaro: – įnašas siekiant priemonės tikslų, nustatytų pagrindiniame ES reglamente (EB) Nr. 1698/2005; atsižvelgiama į naudojimo asmeninėms reikmėms požymius – finansuojamos veiklos tvarumas audito dieną (kaip būtina tikslų įgyvendinimo prielaida)
Ne žemės ūkio BPV padidėjimas	Projekto rezultatai: ne žemės ūkio BPV (bendrosios pridėtinės vertės) padidėjimas, kai BPV = bendras išdirbis – visas tarpinis vartojimas Bendras išdirbis = pardavimo vertė + atsargų likutis metų pabaigoje + panaudojimas arba vartojimas savo reikmėms Visas tarpinis vartojimas = tiesioginiai įnašai + pridėtinės išlaidos (t. y. susijusios su gamybos veikla, bet ne su konkrečiomis gamybos linijomis), kaip antai išlaidos pastatų ir įrangos techninei priežiūrai, energijai, vandeniui, pastatų draudimui ir kt. pridėtinės išlaidos) <i>Pastaba:</i> BPV gali pasikeisti ne tik dėl gautos paramos, bet ir dėl kitų veiksmų. Menkas priežastingumo ryšys su remiamu projektu yra žymimas geltona spalva.
Darbo vietų kūrimas	Projekto rezultatai, kuriuos sudaro: – sukurtų darbo vietų skaičius (išreikštas visos darbo dienos ekvivalento vienetais, VDDE), palyginti su skaičiumi, nurodytu teikiant paraišką paramai gauti – sukurtų darbo vietų pobūdis (nuolatinės, sezoninės, laikinos ar kt. darbo vietos)
Savaimingumo požymiai	– paramos gavėjo savarankiškas vertinimas, ar investicija būtų buvusi įmanoma ir be dotacijos – investicinis projektas pradėtas arba net užbaigtas dar iki paraiškos pateikimo arba sprendimo skirti dotaciją – projektas iš anksto finansuotas daugiausia arba vien tik iš nuosavų išteklių – įmonės finansinė padėtis paraiškos pateikimo dieną buvo labai gera – vertinant investiciją nustatoma didelė grąža (arba atsipirkimas per trumpą laiką) ir nėra požymių, kad paramos gavėjui buvo sunku gauti kapitalo
Persikėlimo požymiai	– paramos gavėjas pats įvertina persikėlimą – paramos gavėjas veikia stabilioje ar mažėjančioje rinkoje arba rinkoje, kurioje produktai yra menkai diferencijuoti, ir pagrindinis projekto tikslas buvo padidinti pajėgumą (rinkos dalį) arba padidinti našumą (sumažinti išlaidas)

¹ Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 4 straipsnio c punkte nustatyta: „Parama kaimo plėtrai padedama siekti šių tikslų: <...> skatinti ekonominės veiklos įvairinimą“, o 52 straipsnio a punkte nustatyta: „Parama pagal šį skirsnį apima:

a) priemonės kaimo ekonomikai įvairinti, kurias sudaro:

- i) ne žemės ūkio veiklos įvairinimas;
- ii) parama mikroįmonių kūrimui ir plėtrai <...>;
- iii) turizmo veiklos skatinimas.“

KOMISIJOS ATSAKYMAI

SANTRAUKA

IV.

Komisija norėtų pažymėti, kad priemonių, kurių auditą atliko Audito Rūmai, koncepcija yra plati.

Įvairinimo priemonių tikslai nėra griežtai susiję vien su ekonomikos augimu ir darbo vietų kūrimu. Šios priemonės taip pat gali padėti siekti kitų valstybių narių KPP nustatytų tikslų¹.

Komisija norėtų atkreipti dėmesį, kad trečiasis pagrindinis kaimo plėtros politikos tikslas – gerinti gyvenimo kokybę ir skatinti ekonominės veiklos įvairinimą kaimo vietovėse.

V.

Šiuo metu taikomoje teisės sistemoje numatytos plačios taikymo srities ir paskirties priemonės, todėl jas galima labai lanksčiai įgyvendinti.

Pagal subsidiarumo ir pasidalijamojo valdymo principus valstybėms narėms ir regionams suteikiama nemaža laisvė veikti savo nuožiūra. Pagal šiuos principus už projektų atranką, įskaitant projektų atrankos kriterijų nustatymą, atsako valstybės narės.

Vis dėlto, vykdydama savo priežiūros funkciją, Komisija kelis kartus ragino griežtinti atranką² ir kryptingiau įgyvendinti atitinkamas priemones.

¹ 2006 m. vasario 20 d. Tarybos sprendimo 2006/144/EB dėl kaimo plėtros Bendrijos strateginių gairių (2007–2013 m. programavimo laikotarpis) 3.3 skirsnis.

² Pavyzdžiui, per metinius posėdžius, ypač programavimo laikotarpio pradžioje: Komisija visų programų valdymo institucijoms išsiuntė raštą, kuriame ragino jas atsižvelgti į tai, kad veiksmingam įgyvendinimui visu laikotarpiu užtikrinti svarbu turėti gerai apibrėžtus atrankos kriterijus. Be to, 2009 m. kitame rašte visų valstybių narių prašyta užtikrinti, kad lėšoms skirstyti būtų nustatyti ir taikomi tinkami atrankos kriterijai.

Komisija laikosi nuomonės, jog poreikiai ir galimybės buvo apibūdinti pakankamai aiškiai, kad būtų galima tinkamai programuoti tikrintas priemones, net jeigu tam tikra analizė kai kuriais atvejais galėjo būti atlikta geriau. Komisija mano, kad valstybių narių nustatytų tinkamumo kriterijų tikslas *per se* nėra atmesti konkrečios tam tikram ekonomikos sektoriui priklausančios įmonės prašymą suteikti ES paramą. Taikant tinkamumo kriterijus remiamos veiklos lygmeniu turėtų būti siekiama tikslingiau teikti paramą tikriesiems atitinkamos teritorijos poreikiams patenkinti remiantis strateginiu programavimu ir pranašumų, trūkumų, galimybių ir grėsmių (PTGG) analize. Pačiuose teisės aktuose labai mažoms įmonėms, kaimo turizmo veiklai ir ūkių veiklos įvairinimui jau ir taip sudarytos palankios sąlygos. Dėl paramos tikslingumo Komisija sutinka su Audito Rūmais, kad valstybių narių lygmeniu paramą reikia teikti tikslingiau.

Taip pat, siekiant užtikrinti paramos tikslingumą, galima parengti išsamias tinkamumo finansuoti taisykles, vykdyti regionų ir sektorių bei paramos intensyvumo diferenciaciją ir nustatyti viršutines paramos ribas – šitaip valstybės narės galėtų vykdyti išankstinę galimų paramos gavėjų atranką.

Komisija atkreipia dėmesį, kad tikrintomis priemonėmis siekiama daugiau, nei tik pašalinti užimtumo ir ekonomikos augimo kliūtis, tačiau sutinka, kad KPP turėtų būti nustatyti išmatuojami tikslai, kurie padėtų siekti politikos tikslų.

Žinodama, kad šioje srityje yra trūkumų, Komisija pasiūlė kitam (2014–2020 m.) EŽŪFKP programavimo laikotarpiui sustiprinti teisės sistemą, kad kiekvienai pagrindinei Sąjungos prioritetinei sričiai būtų nustatyti *ex ante* kiekybiškai išreikšti uždaviniai. Į programą įtraukiamas strategijos aprašymas, o Sąjungos prioritetams įgyvendinti pasirinktos priemonės grindžiamos rimta, *ex ante* vertinimu pagrįsta intervencine logika.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

VI.

Reikalavimas tikslingai teikti investicinę paramą (Komisijos reglamento (EB) Nr. 1974/2006 43 straipsnis) pirmą kartą aiškiai nustatytas šiuo programavimo laikotarpiu ir juo, be kita ko, siekiama mažinti savaimingumo ir persikėlimo poveikį.

Parama projektams turėtų būti teikiama remiantis vertinimu, ar projektu prisidedama prie KPP tikslų įgyvendinimo.

Komisija sutinka, kad dabartinę teisės sistemą būtų galima tobulinti. Tačiau savaimingumui įvertinti atsižvelgiant vien į paramos gavėjų finansinį pajėgumą gali kilti rizika, kad bus remiami neperspektyvūs projektai, padidės institucijų administracinės išlaidos ir paramos gavėjų administracinė našta.

Būtina atsižvelgti į perteklinių išlaidų riziką. Pagalbos intensyvumo normomis turėtų būti prisidedama prie tokios rizikos mažinimo.

Dėl administracinės naštos Komisija pasiūlė kitam (2014–2020 m.) programavimo laikotarpiui tris Audito Rūmų tikrintas priemones sujungti į vieną bendrą priemonę, kuria daugiau dėmesio būtų skiriama paramos gavėjams, būtų sudarytos geresnės tinkamumo paramai gauti sąlygos ir taikomos geresnės mokėjimų vykdymo taisyklės, ir taip sumažinti su šiomis priemonėmis susijusią administracinę naštą. Komisija numato administracinę naštą toliau mažinti taikydama supaprastintas išlaidas.

Komisija ragina valstybes nares (pvz., per stebėsenos komitetų ir metinius peržiūros posėdžius) trumpinti laiką, per kurį patvirtinami projektai ir išmokamos išmokos paramos gavėjams, ir jai pranešta, kad padėtis šioje srityje gerėja. Tačiau įgyvendinimo mechanizmų veiksmingumą ir gerą administracinių procedūrų veikimą nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis privalo užtikrinti valstybės narės.

VII.

Komisija mano, kad iš esmės BSVS³ yra tinkama pažangos, padarytos siekiant ES kaimo plėtros politikos tikslų, stebėsenos priemonė ir pasirodė esanti labai veiksminga, nors ją taikant ir kilo tam tikrų sunkumų.

Kad ištaisytų kai kuriems rodikliams vertinti valstybių narių parengtų metodikų trūkumus, 2010 m. Komisija už vertinimą atsakingoms valstybių narių institucijoms parengė, išplatino ir išaiškino metodologines gaires. Dabar tikimasi gauti patikimesnių duomenų.

Strateginis požiūris į kaimo plėtrą ir kiekvienos valstybės narės strateginis požiūris apibrėžti atitinkamuose nacionalinės strategijos planuose (NSP).

KPP turėtų būti laikomasi NSP nustatyto strateginio požiūrio ir siekiama parengti ES teisės aktų reikalavimus atitinkančias pagalbines priemones, kurios padėtų įgyvendinti ES ir valstybių narių strateginius prioritetus, įskaitant užimtumo galimybių kūrimą kaimo vietovėse.

Kitam programavimo laikotarpiui Komisija kartu su valstybėmis narėmis rengia naują BSVS versiją, pagal kurią bus galima vertinti kiekvienai KPP pasirinktų prioritetų ir pagrindinių sričių įgyvendinimo pažangą, palyginti su bendrai nustatytais tiksliniais rodikliais. Pagrindas – orientacinis planas, kuriame kiekvienai pagrindinei sričiai nustatomas tikslas ir numatomi priemonių, kurios bus taikomos programos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti, rezultatai bei išlaidos. Orientaciniu planu tiksliau nei dabartine nelanksčia kryptų sistema nustatoma kiekybiškai išreikšta kiekvienos atskiros programos intervencijų logika.

³ BSVS – bendra stebėsenos ir vertinimo sistema.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

VIII.

Komisija atkreipia dėmesį, kad daugelis toliau pateiktų rekomendacijų skirtos valstybėms narėms ir kad pagal subsidiarumo ir pasidalijamojo valdymo principus valstybėms narėms ir regionams suteikiama nemaža laisvė veikti savo nuožiūra.

– Tvirtindama KPP Komisija atlieka analizę, kad įvertintų, ar programos ir priemonės yra suderintos su Bendrijos strateginėmis gairėmis bei atitinkamais nacionalinės strategijos planais ir atitinka susijusias teises nuostatas⁴.

Komisija atkreipia dėmesį, kad tikrintomis priemonėmis siekiama daugiau, nei tik ištaisyti su užimtumo ir ekonomikos augimo kliūtimis susijusį rinkos nepakankamumą, tačiau sutinka, kad KPP turėtų būti pateikti išmatuojami tikslai, kurie padėtų siekti politikos tikslų.

Žinodama, kad šioje srityje yra trūkumų, Komisija pasiūlė kitam (2014–2020 m.) EŽŪFKP programavimo laikotarpiui sustiprinti teisės sistemą, kad kiekvienai pagrindinei Sąjungos prioritetinei sričiai būtų nustatyti *ex ante* kiekybiškai išreikšti tikslai. Į programą įtraukiamas strategijos aprašymas, o Sąjungos prioritetams įgyvendinti pasirinktos priemonės grindžiamos rimta, *ex ante* vertinimu pagrįsta intervencine logika. Jeigu pasiūlytoje programoje nebus pateikta tokia strategija ir tinkami tikslai, Komisija jos netvirtins.

⁴ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 ir Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1974/2006 (Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 18 straipsnis).

– Reikėtų atkreipti dėmesį į plačią tikrintų priemonių taikymo sritį: jomis ne tik daromas poveikis užimtumui ir pajamoms, bet ir prisidedama prie kaimo vietovių ekonomikos tvarumo.

Per dabartinį programavimo laikotarpį Komisija kelis kartus ragino griežtinti atranką ir yra pasirengusi toliau skatinti valstybes nares tai daryti.

Komisija atrankos kriterijų arba lygiaverčio tikslingo paramos teikimo mechanizmo taikymą tikrina per savo audito vizitus ir šiuo atžvilgiu valstybėms narėms yra pateikusi kelias pastabas. Prireikus Komisija siūlo finansines pataisas.

Komisija sutinka su rekomendacija ir pasiūlyme⁵ dėl 2014–2020 m. programavimo laikotarpio ES kaimo plėtros politikos yra numatiusi nustatyti atrankos kriterijus visoms priemonėms ir siekti užtikrinti vienodas sąlygas pareiškėjams, efektyviau naudoti finansinius išteklius ir tikslingiau taikyti priemones pagal Sąjungos kaimo plėtros prioritetus. Siūloma, kad apskritai taikyti atrankos kriterijus būtų privaloma net ir tada, kai lėšų pakanka, išskyrus tam tikras kompensacines sritis ir su gyvūnais susijusias priemones.

Komisija taip pat sutinka, kad valstybių narių projektų atrankos sistemoje turėtų būti atsižvelgiama į projektų kokybę ir taikomas mažiausios privalomos balų sumos principas. Kitam programavimo laikotarpiui Komisija valstybėms narėms pateiks tinkamumo finansuoti ir atrankos kriterijų taikymo gaires.

⁵ Teisinis pagrindas – pasiūlymas dėl kaimo plėtros reglamento ir jo 49 straipsnis, taip pat susiję įgyvendinimo ir deleguotieji aktai. Žr. COM(2011) 627 galutinis/2, 2011 10 19.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

– Komisija sutinka su rekomendacija ir yra pasirengusi organizuoti savaimingumo ir persikėlimo rizikos mažinimo srities geriausios patirties mainus su valstybėmis narėmis.

Teisės aktuose numatyta, kad bendrosios valstybės pagalbos taisyklės taikomos pagal Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 52 straipsnio a punktą teikiama paramai. Šiose taisyklėse nustatyta, kad išlaidos yra tinkamos finansuoti nuo paraiškos gauti paramą pateikimo dienos. Šis reikalavimas valstybės pagalbos taisyklėse nustatytas kaip būtinas skatinamasis elementas siekiant užkirsti kelią savaimingumui⁶. Tos pačios taisyklės, kurios taikomos atskiroms pagalbos schemoms, apie kurias pranešta pagal valstybės pagalbos sistemą, turėtų būti taikomos ir bendrai finansuojamoms priemonėms.

Savaimingumui įvertinti atsižvelgiant vien į paramos gavėjų finansinį pajėgumą gali kilti rizika, kad bus remiami neperspektyvūs projektai, padidės institucijų administracinės išlaidos ir paramos gavėjų administracinė našta.

– Komisija sąnaudų pagrįstumo vertinimą tikrina per investicinių priemonių audito vizitus. Ji tikrina, ar valstybė narė yra įdiegusi veiksmingą sąnaudų pagrįstumo vertinimo sistemą. Dėl šios srities sudėtingumo Komisija toliau nagrinės šį klausimą per kitus audito vizitus. Ji taip pat tęs diskusijas su valstybėmis narėmis ne per sąskaitų patvirtinimo procedūrą.

Audito vizitų skaičius ribotas, nes nepakanka darbuotojų. Todėl sprendimai dėl šių vizitų skaičiaus ir numatomos darbo apimtys priimami remiantis rizikos analize.

– Programos tikslus ir su jais susijusius uždavinius, įgyvendindama programos strategiją, nustato valdymo institucija. Numatomus projekto rezultatus, kuriuos pasiekus atitinkamu projektu prisidedama prie programos tikslų įgyvendinimo, savo paraiškose nustato galimi paramos gavėjai. Tačiau siekiant įvykdyti nustatytus uždavinius visada yra tam tikrų neaiškių ir išorės veiksnių, todėl prireikus turėtų būti įmanoma juos atitinkamai pakoreguoti.

⁶ Komisijos reglamento (EB) Nr. 800/2008 8 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „MVĮ skiriama pagalba, kuriai taikomas šis reglamentas, laikoma turinti skatinamąjį poveikį, jei, prieš pradėdamas vykdyti projektą ar veiklą, gavėjas pateikia paraišką dėl pagalbos konkrečiai valstybei narei.“

Komisija sutinka su rekomendacija ir siekia užtikrinti, kad būsimam programavimo laikotarpiui rengiant bendrą stebėsenos ir vertinimo sistemą, kuri šiuo metu tobulinama⁷, būtų atsižvelgta į šiuo laikotarpiu pastebėtus trūkumus. Todėl kitu programavimo laikotarpiu rezultatų rodikliai bus vertinami atliekant KPP vertinimą. Į trūkumus taip pat bus atsižvelgta kiekvienam rodikliui parengiant tikslesnius aiškinamuosius dokumentus (aprašymus), kad būtų išvengta galimo surinktų duomenų nenuoseklumo neteisingai juos supratęs.

Kitam (2014–2020 m.) programavimo laikotarpiui Komisija kartu su valstybėmis narėmis rengia BSVS, pagal kurią bus galima vertinti kiekvienai KPP pasirinktų prioritetų ir pagrindinių sričių įgyvendinimo pažangą, palyginti su bendrai nustatytais tiksliniais rodikliais. Pagrindas – orientacinis planas, kuriame kiekvienai pagrindinei sričiai nustatomas uždavinys ir numatomi priemonių, kurios bus taikomos programos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti, rezultatai bei išlaidos. Orientaciniu planu tiksliau nei dabartine nelanksčia kryptų sistema nustatoma kiekybiškai išreikšta kiekvienos atskiros programos intervencijų logika.

– Komisija įvairiomis progomis (pvz., per stebėsenos komitetų ir metinius peržiūros posėdžius) ragina valstybes nares trumpinti laiką, per kurį patvirtinami projektai ir išmokamos išmokos paramos gavėjams, ir jai pranešta, kad einamuoju programavimo laikotarpiu padėtis šioje srityje gerėja.

Kitu (2014–2020 m.) programavimo laikotarpiu Komisija numato administracinę naštą toliau mažinti taikydama supaprastintas išlaidas. Taigi prašymo išmokėti kompensacijas, jų administravimo ir audito procesai bus lengvesni ir paramos gavėjams, ir pačiai administracijai.

⁷ Teisinis pagrindas – pasiūlymo dėl horizontaliai taikomų teisės aktu 110 straipsnis, pasiūlymo dėl kaimo plėtros reglamento VII antraštinė dalis, taip pat susiję įgyvendinimo ir deleguotieji aktai. Žr. COM(2011) 628 galutinis/2, 2011 10 19, ir COM(2011) 627 galutinis/2, 2011 10 19.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

ĮVADAS

3.

Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 47 konstatuojamoji dalis taip pat taikoma 3 kryptims.

Komisija norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 11 konstatuojamojoje dalyje ir 4 straipsnyje nustatyta, jog trečiasis pagrindinis kaimo plėtros politikos tikslas – gerinti gyvenimo kokybę ir skatinti ekonominės veiklos įvairinimą kaimo vietovėse.

5.

Be to, Bendrijos strateginėse gairėse nustatyta: „Skatinant mokymą, informaciją ir verslumą, reikėtų atsižvelgti į konkrečius moterų, jaunimo ir vyresnių darbuotojų poreikius.“

8. Trečia įtrauka

Atliekant 3 krypties vertinimą taip pat svarbu atsižvelgti į Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 55 straipsnyje nurodytus būdingus projektus, pvz., susijusius su rekreacine infrastruktūra ir nedidelio masto infrastruktūra (informacijos centrai ir turistinių vietų nuorodos).

PASTABOS

16.

Įvairinimo priemonių tikslai nėra griežtai susiję vien su ekonomikos augimu ir darbo vietų kūrimu. Šios priemonės taip pat gali padėti siekti kitų valstybių narių KPP nustatytų tikslų⁸. Todėl padėties pranašumų ir trūkumų analizė yra bendro pobūdžio: ji apima visą programavimo teritoriją ir yra susijusi ne vien su užimtumo ir ekonomikos augimo paskatomis (Komisijos reglamento (EB) Nr. 1974/2006 II priedo 3.1 punktas).

⁸ Žr. kaimo plėtros Bendrijos strateginių gairių (2007–2013 m. programavimo laikotarpis) 3.3 skirsnį.

18.

Tvirtindama KPP Komisija atlieka analizę, kad įvertintų, ar programos ir priemonės yra suderintos su Bendrijos strateginėmis gairėmis bei atitinkamais nacionalinės strategijos planais ir atitinka susijusias teises nuostatas. Komisija pateikė savo pastabas valstybėms narėms ir šios programos patobulino. Kiekvienai KPP būdinga intervencinė logika apima visą programos struktūrą ir jos įgyvendinimo mechanizmą, taigi kiekvienoje KPP buvo pateikta reikalinga informacija, kuri, kaip nustatyta teisės sistemoje, galėjo būti patvirtinta.

Komisijos nuomone, apskritai poreikiai ir galimybės apibūdinti pakankamai aiškiai, kad kiekvienu atveju tikrintų priemonių programavimas būtų įmanomas ir tinkamai atliktas.

2008 m. užbaigtame tyrime „2007–2013 m. kaimo plėtros programų *ex ante* vertinimų apibendrinimas“⁹ padaryta išvada, kad „valstybės narės poreikiams nustatyti skyrė daug pastangų, ir programavimo etape šie poreikiai buvo nuodugniai apsvaistyti“. Valstybės narės „strategijų rengimui skyrė daug pastangų – šios strategijos parengtos remiantis išsamiai poreikių vertinimu“.

Daugumoje KPP *ex ante* vertinimo ataskaitų nustatyta, kad priemonės parinktos tinkamai ir strategiškai.

2 langelis

Jungtinės Karalystės (Anglijos) KPP paaiškinta, kad regioninės ir vietos valdžios institucijos „ypač daug dėmesio skirs prastiems ekonomikos rodikliams ir sunkumams <...> kartu su savo regioniniais ir vietos partneriais sprendamos, kurioms vietovėms skirti lėšų“ (5.3.1.3 skirsnis, 553 dalis).

19.

Žr. atsakymą į 18 dalyje pateiktas pastabas.

⁹ Tyrimą „2007–2013 m. kaimo plėtros programų *ex ante* vertinimų apibendrinimas“ galima rasti adresu http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/rurdev/index_en.htm.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

20.

Pagal subsidarumo ir pasidalijamojo valdymo principus valstybėms narėms ir regionams suteikiama nemaža laisvė veikti savo nuožiūra. Pagal šiuos principus už nacionalinio ar regioninio lygmens tikslų nustatymą atsako valstybės narės.

Teisės sistema neužtikrinama, kad programoje nebus nustatyti taikymo srities ir išmatuojamumo požįriu kitokie tikslai. Valstybės narės be BSVS pateiktų rodiklių prireikus visada gali nustatyti papildomus rodiklius.

Komisija pasiūlė kitu programavimo laikotarpiu kiekvienai pagrindinei Sąjungos prioritetinei sričiai pagal bendruosius rodiklius nustatyti tinkamus uždavinius ir Sąjungos prioritetams įgyvendinti pasirinktas priemones grįsti rimta, *ex ante* vertinimu pagrįsta intervencine logika.

3 langelis – Čekija

Visos trys priemonės priklauso tam pačiam 3 krypties prioritetui (darbo vietų kūrimas ir parama atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimui), taigi jų bendrieji tikslai yra vienodi. Vis dėlto, kalbant apie kiekvienos priemonės specifiką, šių trijų priemonių aprašymuose, skyriuje „Priemonės apibūdinimas“ (priemonės ypatumai), nurodomas projektų, kuriuos numatyta finansuoti, pobūdis.

22.

Teisės aktuose suteikiama galimybė plačiai traktuoti veiklos rūšių ir sektorių tinkamumą finansuoti pagal 3 kryptį.

Tikslingas paramos teikimas gali būti užtikrinamas ne tik ribojant veiklos rūšių ar ekonomikos sektorių tinkamumą finansuoti, bet ir vykdant regionų ir sektorių bei paramos intensyvumo diferenciaciją, taikant atrankos kriterijus ir nustatant viršutinės paramos ribas – šitaip valstybės narės galėtų vykdyti išankstinę galimų paramos gavėjų atranką.

24.

Žr. atsakymus į 18, 20 ir 22 dalyse pateiktas pastabas.

Komisija mano, kad valstybių narių ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui skatinti pasiūlytų priemonių efektyvumo ir veiksmingumo neįmanoma iš anksto tiksliai nustatyti (reikėtų atsižvelgti, pvz., į tebesitęsiančios finansų ir ekonomikos krizės poveikį kaimo įmonėms).

Ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas nėra nei vieninteliai ES kaimo plėtros politikos 3 krypties tikslai, nei vieninteliai teritoriniai ar struktūriniai poreikiai, kuriuos valstybės narės gali nustatyti savo KPP.

25.

Žr. atsakymus į 22 dalyje pateiktas pastabas.

26.

Žr. atsakymus į 16 dalyje pateiktas pastabas.

3 krypties priemonės įgyvendinamos pagal bendrąsias ES valstybės pagalbos taisykles. Teisės aktais iš valstybių narių nereikalaujama nustatyti ribojamąsias tinkamumo finansuoti taisykles, išskyrus atvejus, kai atlikus PTGG analizę ir poreikių vertinimą paaiškėja, kad tokie veiksmai reikalingi nacionaliniu ar regioniniu lygmeniu.

Kitam (2014–2020 m.) programavimo laikotarpiui Komisija valstybėms narėms pateiks papildomas tinkamumo finansuoti ir atrankos kriterijų taikymo rekomendacijas.

Kalbant apie Audito Rūmų pastabas dėl projektų netinkamumo finansuoti, reikėtų atsižvelgti į toliau pateiktą informaciją.

Čekija: Remiantis nacionalinių institucijų pateikta informacija, šiuo metu vykdoma projekto peržiūra.

Švedija: Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 54 straipsnyje nustatyta tik tai, kad parama yra susijusi su labai mažomis įmonėmis, o ne tai, kad labai mažos įmonės yra vienintelės paramos pagal šią priemonę gavėjos¹⁰.

¹⁰ Kaimo plėtros Bendrijos strateginėse gairėse (2007–2013 m.) išsamiai apibūdinami pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 52 straipsnio a punkto ii papunktį teikiamos paramos strateginiai tikslai. 3.3 skirsnio iv dalyje nurodyta pagrindinė priemonė – „labai mažų įmonių ir amatų kūrimas, kuris gali remtis tradiciniais įgūdžiais arba kuriam gali reikėti naujų gebėjimų, visų pirma derinant juos su įrangos pirkimu, mokymu ir rengimu; tai padėtų skatinti verslumą ir sukurti ūkinės veiklos pagrindus“.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

4 langelis

Žr. atsakymą į 26 dalyje pateiktas pastabas.

Lenkija įgyvendina 313 priemonę pagal integracijos principą, kartu vykdydama kaimo atnaujinimą ir plėtrą (322 priemonė) bei užtikrindama kaimo paveldo išsaugojimą ir puoselėjimą (323 priemonė). Kaip nustatyta Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 56 straipsnyje, šia kompleksine priemone taip pat siekiama remti pagrindinių paslaugų, skirtų vienam kaimui arba kaimų grupei, įskaitant kultūrinę ir laisvalaikio veiklą, teikimą ir susijusios nedidelio masto infrastruktūros sukūrimą.

29.

Žr. atsakymą į 20 dalies pastabas.

Pagal subsidiarumo ir pasidalijamojo valdymo principus už atrankos kriterijų nustatymą ir faktinę projektų atranką atsako valstybės narės.

Kelis kartus Komisija ragino griežtinti atranką einamuoju programavimo laikotarpiu. Pavyzdžiui, per metinius ar stebėsenos komiteto posėdžius, ypač programavimo laikotarpio pradžioje, Komisija visų programų valdymo institucijoms išsiuntė raštą, kuriame ragino jas atsižvelgti į aiškiai apibrėžtą atrankos kriterijų svarbą siekiant visu laikotarpiu užtikrinti veiksmingą įgyvendinimą. Taip pat 2009 m. kitame rašte valstybių narių buvo prašoma užtikrinti, kad lėšų skirstymui būtų nustatyti ir taikomi tinkami atrankos kriterijai.

Komisijos pasiūlymuose¹¹ numatoma, kad kitu programavimo laikotarpiu atrankos kriterijai bus nustatyti visoms priemonėms. Apskritai taikyti atrankos kriterijus bus privaloma, net ir tuo atveju, kai lėšų pakanka¹².

Švedija: Švedija programos atrankos kriterijus patvirtino 2007 m. spalio 9 d. per stebėsenos komiteto posėdį.

¹¹ Teisinis pagrindas – pasiūlymo dėl kaimo plėtros reglamento 49 straipsnis, taip pat susiję įgyvendinimo ir deleguotieji aktai.

¹² Tik tam tikroms metinėms arba daugiamečioms priemonėms (pavyzdžiui, agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonėi), įgyvendinamoms atliekant standartinius veiksmus, kurie turėtų padaryti lygiavertį poveikį aplinkosaugai ar gyvūnų gerovei, atrankos kriterijai bus taikomi pasirinktinai, jeigu pakaks lėšų.

30.

Žr. atsakymą į 29 dalyje pateiktas pastabas.

Italijos Kampanijos regionas. Žr. atsakymą į 5 langelyje pateiktas pastabas.

5 langelis – Italijos Kampanijos regionas

Po Audito Rūmų atlikto audito valdymo institucija atkreipė dėmesį į balų individualiems projektams skyrimo sistemos nepagrįstumą ir nedelsdama ėmėsi veiksmų, kad ištaisytų balų skyrimo paramai gauti pateiktiems projektams klaidas. Šie veiksmai – tai atsakingiems darbuotojams pateikti aiškūs nurodymai atidžiai tikrinti siūlomus remti projektus. Visų pirma jiems aiškiai nurodyta, kad projektui negalima skirti balų (0 balų), jeigu jis neatitinka atrankos kriterijų.

5 langelis – Prancūzijos Akvitanijos regionas

Regioninių valdžios institucijų duomenimis, investicijos, atliktos siekiant įvykdyti, be kita ko, pagal regioninę programą „Destination Vignobles“ nustatytus kriterijus, yra tinkamos finansuoti pagal 311 priemonę. Tai atitinka bendrąją regiono strategiją, kuria siekiama gerinti turizmo infrastruktūros vynuogynuose standartus skatinant vadovus atlikti reikalingas investicijas, kad būtų laikomasi kokybės chartijos reikalavimų.

Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 taisykles esamų kaimo ūmonių plėtrą galima remti, jeigu įvykdomos tinkamumo finansuoti sąlygos.

5 langelis – Italijos Kampanijos regionas

Komisija Italijos institucijoms priminė atrankos procedūrų svarbą siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendinti priemonių ir programų tikslai (taip pat žr. atsakymą į 5 langelyje pateiktas pastabas).

KOMISIJOS ATSAKYMAI

6 langelis – Čekija

Komisija suabejojo tokia praktika ir šį klausimą su valdymo institucija aptarė 2010 m. pradžioje per posėdžius ir raštu¹³.

6 langelis – Italijos Kampanijos regionas

Žr. atsakymą į 5 langelyje ir 31 dalyje pateiktas pastabas.

6 langelis – Švedija

Kaip paaiškino Švedijos žemės ūkio valdyba, lėno valdyba nuolat gaudavo paraiškų, tačiau buvo priimami tik tie projektai, kuriais prisidedama prie programos tikslų ir lėno nustatytų prioritetų įgyvendinimo. Projektų kokybė ir gebėjimas padėti įgyvendinti šiuos prioritetus buvo vertinamas pagal verslo ir projektų planus. Ateityje šis vertinimas bus pagrįstas.

32.

Tikrintomis priemonėmis taip pat prisidedama prie tvarios kaimo vietovių plėtros ir jų ekonominės aplinkos kūrimo, esamų darbo vietų išsaugojimo ir sąlygų ekonomikos augimui kūrimo. Be to, taip pat reikėtų atsižvelgti į kvalifikacijos lygį.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad vienos darbo vietos kaina įvairiuose regionuose, valstybėse narėse ir ekonomikos sektoriuose skiriasi ir nėra vienintelis paraiškų vertinimo kriterijus.

Vienos darbo vietos kaina gali būti netinkamas rodiklis, pavyzdžiui, tais atvejais, kai investuojama į aukšto technologinio lygio veiklą, kuriai valdyti nereikia daug žmogiškųjų išteklių, siekiant išsaugoti darbo vietas, gerinant esamų darbo vietų kokybę ar tada, kai sukuriamos laikinos su investicijomis susijusios darbo vietos.

¹³ 1) Komisija kreipėsi į Čekijos institucijas 2010 m. kovo 19 d. raštu (nuoroda Ares(2010)148269), kuriame nurodė, jog per 2009 m. lapkričio 11 d. parengiamąjį posėdį, įvykusį prieš 2009 m. lapkričio 12 d. stebėsenos komiteto posėdį, jai pranešta, kad 2009 m. atrankos kriterijai nebuvo taikomi. Šis klausimas su Čekijos institucijomis taip pat aptartas per 2010 m. vasario mėn. įvykusį metinį peržiūros posėdį ir 2010 m. kovo 24 d. parengiamąjį posėdį, įvykusį prieš 2010 m. kovo 25 d. stebėsenos komiteto posėdį. Šiame rašte Komisija pateikė nuorodą į Reglamento (EB) Nr. 1974/2006 43 straipsnį ir Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 71 straipsnio 2 dalį.

2) Čekijos institucijos atsakė 2010 m. balandžio 7 d. raštu (nuoroda Cj.10039/10-11200) (Komisijoje registruotas 2010 m. balandžio 13 d., nuoroda Ares(2010)189115).

3) Komisija iš tiesų atsakė į šį raštą 2010 m. gegužės 17 d. (nuoroda Ares(2010)261022). Šiame rašte Komisija nurodė: „Per stebėsenos komiteto posėdį [įvykusį 2010 m. kovo 25 d.] taip pat susitarėme, jog užtikrinsite, kad ateityje finansiniai paketai bus nustatomi prieš skelbiant kvietimus teikti paraiškas ir kad šios paraiškos bus atrinkamos pagal nustatytus kriterijus. Todėl aš (t. y. Komisijos vardu pasirašiusysis asmuo) manau, kad nors tai nėra aiškiai nurodyta jūsų rašte, jūs savo pareiškimu per pirmiau nurodytą stebėsenos komiteto posėdį prisiėmėte atitinkamą įsipareigojimą.“

34.

Audito Rūmų nurodytas vienos darbo vietos kūrimo išlaidų skirtumas (3 000–215 000 EUR) nėra susijęs su panašios ar tos pačios rūšies veikla, todėl reikėtų atsižvelgti ir į tai, kad vykdomos skirtingų rūšių investicijos.

37.

Komisija atkreipia dėmesį, kad pagal subsidiarumo ir pasidalijamojo valdymo principus valstybėms narėms ir regionams suteikiama nemaža laisvė veikti savo nuožiūra, nes pagal BSVS nenurodoma, kokius papildomus rodiklius valstybės narės turi naudoti atlikdamos projektų vertinimą ir stebėseną. Už projektų atranką ir jų įgyvendinimo stebėseną atsako valstybės narės.

Per savo audito vizitus Komisija imasi būtinų priemonių, kad nustatytų netinkamą praktiką ir pasiūlytų su ja susijusias atitinkamas priemones, įskaitant šios praktikos koregavimą.

40.

Italijos Kampanijos regionas ir Švedija: Žr. atsakymą į 8 langelyje pateiktas pastabas.

8 langelis – Čekija

Čekijos institucijos iš pradžių tikrai nustatė gana plataus užmojo uždavinius, susijusius su darbo vietų kūrimu. Kartu darbo vietų kūrimą gerokai stabdė ekonomikos ir finansų krizė. Todėl po laikotarpio vidurio vertinimo ir Audito Rūmų vizito 2012 m. rugsėjo 27 d. šiuos uždavinius pasiūlyta peržiūrėti atliekant 8-osios KPP pakeitimą, kurį 2013 m. kovo 13 d. Komisija patvirtino.

8 langelis – Italijos Kampanijos regionas

Pagal bendrąsias EŽŪFKP 3 kryptiai taikomas valstybės pagalbos taisyklės mažesnės nei 200 000 EUR subsidijos, suteikiamos įmonei per 3 metų laikotarpį, nėra „valstybės pagalba“ (vadinamoji *de minimis* taisyklė). Tačiau Komisija valstybės nares ragina pagal šią taisyklę neskirti 100 % dydžio paramos išmokų privatiems projektams, iš kurių gaunama pelno.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

8 langelis – Švedija

BSVS rezultatų rodikliai nustatyti nacionaliniu lygmeniu. Tačiau Švedijoje yra 21 lėnas ir kiekvieno jų sunkumai, poreikiai ir administracinės problemos skiriasi.

Galutiniai pasiektų rezultatų rodiklių duomenys bus surinkti baigus įgyvendinti projektus, o tai reiškia, kad dažnai šie uždaviniai įgyvendinami gana lėtai, nes projekto įgyvendinimas gali užtrukti kelerius metus. Iki 2012 m. pabaigos panaudota apie 76 % pagal 3 kryptį skiriamų lėšų, taigi 2010–2012 m. padaryta nemaža pažanga.

42.

Žr. atsakymą į 29 dalies pastabas.

Komisija atrankos kriterijų arba lygiavėčio tikslingo paramos teikimo mechanizmo taikymą tikrina per savo audito vizitus. Šiuo atžvilgiu valstybėms narėms dėl kaimo plėtros priemonių pateiktos kelios pastabos. Prireikus Komisija siūlo finansines pastabas.

Čekija: Žr. atsakymus į 30 ir 31 dalyse pateiktas pastabas.

43.

Žr. atsakymą į 42 dalyje pateiktas pastabas.

Čekija: Atsižvelgdama į savo kompetenciją ir pareigas, Komisija ėmėsi reikiamų veiksmų siekdama užtikrinti, kad Čekija nustatytų tinkamesnius uždavinius.

Per 2011 ir 2012 m. metinius peržiūros posėdžius¹⁴ „Komisija atkreipė dėmesį į produkto rodiklius nustatytų uždavinių ir sumų, kurias įsipareigota skirti, disbalansą ir dar kartą priminė, kad rodiklius keisti galima tik tuo atveju, jeigu neįmanoma imtis jokių kitų veiksmų siekiant užtikrinti, kad uždaviniai būtų įvykdyti. Komisija pabrėžė, kad pirmenybė turėtų atitekti projektams, kuriais sukuriamas darbo vietų“.

Komisija sutiko, kad būtų sumažinti uždaviniai, susiję su bendru numatomų sukurti darbo vietų skaičiumi, nes paaiškėjo, kad pradiniai uždaviniai buvo pernelyg plataus užmojo ir nepagrįsti, o dėl ekonomikos ir finansų krizės tokie uždaviniai negalėjo būti įvykdyti.

¹⁴ Dėl 311 priemonės (kodas Čekijos KPP – III.1.1 „Ne žemės ūkio veiklos įvairinimas“) ir 313 priemonės (kodas Čekijos KPP – III.1.3 „Turizmo veiklos skatinimas“).

50.

Tarybos reglamente (EB) Nr. 1698/2005 nereikalaujama įrodyti įmonių, kurioms teikiama investicinė parama, ekonominio perspektyvumo. Be to, iš valstybių narių nereikalaujama per Reglamento (EB) Nr. 65/2011 24 straipsnio 2 dalyje nurodytas administracines paraiškų patikras nustatyti projektų ekonominį perspektyvumą.

Reikalaujama remiantis atitinkamos vietovės PTGG analize KPP nustatyti poreikius ir tikslingai teikti paramą atsižvelgiant į nustatytus teritorinius poreikius ir struktūrinius trūkumus.

9 langelis – Prancūzijos Akvitanijos regionas

Komisija stebės šį atvejį.

52.

Reikalavimas tikslingai teikti investicinę paramą (Komisijos reglamento (EB) Nr. 1974/2006 43 straipsnis) aiškiai nustatytas šiuo programavimo laikotarpiu ir juo, be kita ko, siekiama mažinti savaimingumo ir persikėlimo poveikį.

10 langelis – Italijos Kampanijos regionas

Valdymo institucija atsako už tai, kad būtų užtikrintas atitinkamas remtinų investicijų (kuriomis būtų prisidedama prie naudos aplinkai teikimo) ir pagal atrankos kriterijus skiriamos balų sumos proporcingumas.

53.

Teisės aktuose nenumatyta atlikti *a priori* vertinimą, ar pareiškėjams būtų reikalinga subsidija. Reikalaujama remiantis atitinkamos vietovės PTGG analize KPP nustatyti poreikius ir tikslingai teikti paramą atsižvelgiant į nustatytus teritorinius poreikius ir struktūrinius trūkumus.

Savaimingumo vertinimas yra sudėtingas procesas ir turėtų būti programų vertinimo dalis.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

55.

Dėl 3 krypties EŽŪFKP priemonių teisės aktuose numatyta, kad bendrosios valstybės pagalbos taisyklės taikomos pagal Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 52 straipsnį teikiama paramai ir „Leader“ programai įgyvendinant 3 krypties priemones. Šiose taisyklėse nustatyta, kad išlaidos yra tinkamos finansuoti nuo paraiškos gauti paramą pateikimo dienos. Šis reikalavimas valstybės pagalbos taisyklėse nustatytas kaip būtinas skatinamasis elementas¹⁵. Tos pačios taisyklės, kurios taikomos atskiroms pagalbos schemoms, apie kurias pranešta pagal valstybės pagalbos sistemą, turėtų būti taikomos ir bendrai finansuojamoms priemonėms.

Be to, parama projektams turėtų būti teikiama remiantis vertinimu, ar projektu prisidedama prie KPP tikslų įgyvendinimo.

Savaimingumui įvertinti atsižvelgiant vien į paramos gavėjų finansinį pajėgumą gali kilti rizika, kad bus remiami neperspektyvūs projektai, padidės institucijų administracinės išlaidos ir paramos gavėjų administracinė našta.

Tačiau Komisija ragina valstybes nares taikyti sistemas, kuriomis būtų mažinama savaimingumo rizika.

57.

Žr. atsakymus į 53 ir 83 dalyse pateiktas pastabas.

58.

Komisija mano, kad jeigu investicinė parama teikiama tikslingai (taikant, be kita ko, tinkamumo ir atrankos kriterijus, pagalbos normų diferenciaciją) ir atsižvelgiant į aiškiai nustatytus trūkumus ir poreikius¹⁶, savaimingumo ir persikėlimo rizika labai sumažėja. Reikalavimas tikslingai teikti investicinę paramą (43 straipsnis) šiuo programavimo laikotarpiu nustatytas būtent siekiant riboti ankstesniuose vertinimuose nustatytus savaimingumo ir persikėlimo poveikį.

Komisija nemano, kad atvejis, kai suteikus subsidiją paramos gavėjas padidina savo rinkos dalį konkurento atžvilgiu, yra *a priori* ekonomiškai neefektyvus. Parama galėjo, pvz., padėti sukurti (ekonomiškai ir (arba) aplinkosaugos požiūriu) efektyvesnį verslą ir taip prisidėti prie bendros kaimo ekonomikos plėtros.

¹⁵ Komisijos reglamento (EB) Nr. 800/2008 8 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „MVĮ skiriama pagalba, kuriai taikomas šis reglamentas, laikoma turinti skatinamąjį poveikį, jei, prieš pradėdamas vykdyti projektą ar veiklą, gavėjas pateikia paraišką dėl pagalbos konkrečiai valstybei narei.“

¹⁶ Komisijos reglamento (EB) Nr. 1974/2006 43 straipsnis.

59.

Komisija mano, jog 3 krypties priemonės suplanuotos taip, kad būtų užtikrinta tinkama parama KPP pagal NSP nustatytiems įvairioms kaimo vietovėms (žr. atsakymą į 18 dalyje pateiktas pastabas). Ūkių veiklai įvairinti tinkamų sektorių *ex ante* analizė galėtų padėti galimiems paramos gavėjams kurti specializuotus produktus ir paslaugas. Pagal 3 krypties priemones teikiama parama skirta vietos ekonomikos vystymuisi skatinti siekiant pagerinti gana nepalankias sąlygas, būdingas daugeliui kaimo vietovių. Mažiau palankioms ūkininkauti kaimo vietovėms teikiama parama skirta geresnėms gyvenimo sąlygoms užtikrinti tenkinant nustatytus su vietos ekonomikos vystymusi susijusius poreikius ir gerinant esamą socialinę ir ekonominę padėtį.

Taip pat žr. atsakymą į 58 dalyje pateiktas pastabas.

Persikėlimo vertinime turėtų būti atsižvelgiama į daugelį veiksnių ir jį geriau atlikti projekto lygmeniu.

61.

Kai kurių valstybių narių kaimo vietovių plėtros etapas yra toks, kad su perpildymu, pertekline pasiūla ir persikėlimu susijusios problemos yra neaktualios, nes ekonominės veiklos jose iš esmės nėra arba ji akivaizdžiai nepakankama. Todėl šiais atvejais persikėlimą būtų geriau įvertinti atliekant *ex post* vertinimą.

Paprastai tai, kad kai kuriais tikrintais atvejais projektų atranka vyksta vietos lygmeniu, turėtų padėti mažinti persikėlimo poveikį, nes persikėlimą geriausia vertinti projekto lygmeniu.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

62.

Žr. atsakymą į 83 dalyje pateiktas pastabas.

Bet kokia persikėlimo rizikos analizė turėtų būti nuodugni ir išsami. Užuot savaime rėmusis jos rezultatais nacionalinėms, regioninėms ar vietos monopolijoms ginti, ja turėtų būti siekiama skatinti sveiką panašią veiklą vykdančių įmonių konkurenciją, kad šios galimiems vartotojams siūlytų aukštos kokybės produktus, paslaugas ar veiklą. Šiomis aplinkybėmis, prieš darant išvadą, kad būtų persikėlimo poveikio, reikėtų atkreipti dėmesį į konkurentų siūlomas paslaugas ar produktus, kainas, taikytas ar taikomas plėtros strategijas, konkurentų neseniai atliktas investicijas, struktūrų tipus, organizacinius ir valdymo klausimus ir kt.

12 langelis

Žr. atsakymą į 83 dalyje pateiktas pastabas.

12 langelis – Švedija

Žr. atsakymą į 62 dalyje pateiktas pastabas.

Verslo plėtra ir su fizinių objektų statyba susijusios investicijos dažnai vykdomos etapais. Už verslumą ir sveiką konkurenciją neturėtų būti baudžiama, o vartotojai, priimdami sprendimus, neturėtų likti be galimybės rinktis, taigi įmonėms turėtų būti leidžiama siūlyti naujoviškas idėjas, susijusias su jų vidutinės trukmės ir ilgalaikiu tvarumu ir konkurencingumu, įskaitant plėtrą. Dažnai tokia plėtra vykdoma etapais, o ne per vieną kartą.

63.

Pagal subsidiarumo ir pasidalijamojo valdymo principus už projektų atranką atsako valstybės narės, todėl Komisija negali *ex ante* vertinti individualių projektų sąnaudų pagrįstumo.

65.

Komisija patvirtina nusprendusi Prancūzijai taikyti finansinę pataisą dėl sąnaudų pagrįstumo tikrinimo trūkumų, kurių įrodymų rasta viename Prancūzijos regione ir kurie buvo susiję su 121 ir 323 priemonėmis. Be to, per vieną 2013 m. vizitą Komisijos tarnybos ir kitame Prancūzijos regione aptiko panašių trūkumų, kurie šiuo metu su Prancūzijos institucijomis aptariami taikant sąskaitų patvirtinimo procedūrą.

66.

Po Audito Rūmų audito regioninės valdžios institucijos ėmėsi veiksmų sąnaudų pagrįstumo tikrinimui atliekant patikras vietoje pagerinti (nauji kontroliniai sąrašai).

Kaip nurodė Čekijos institucijos, yra ir nemažai teigiamų elementų (statybų kainų katalogai, atsinaujinančiųjų energijos išteklių projektų sąnaudų ribos).

13 langelis – Švedija

Sąnaudų pagrįstumas nebūtinai vertinamas remiantis pasiūlymų palyginimu, tačiau gali būti vertinamas taikant kitus metodus, pvz., standartines sąnaudas (Reglamento (ES) Nr. 65/2011 24 straipsnio 2 dalies d punktas). Komisija atliks šio aspekto analizę.

13 langelis – Italijos Kampanijos regionas

Audito Rūmų minėtu atveju per dideliais, palyginti su suteiktais profesiniais patarimais, laikyti mokesčiai už profesionalų paslaugas atitinka profesinės bendrovės nustatytus mokesčius ir nacionalines bendrųjų sąnaudų priimtino nuostatas. Regioninė valdžios institucija nurodė, kad už tą sumą buvo suteikta įvairių konsultavimo paslaugų. Komisija stebės šį atvejį.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

67.

Komisija ragina valstybes nares (pvz., per stebėsenos komitetų ir metinius peržiūros posėdžius) trumpinti laiką, per kurį patvirtinami projektai ir išmokamos išmokos paramos gavėjams, ir jai pranešta, kad padėtis šioje srityje gerėja. Tačiau įgyvendinimo mechanizmų veiksmingumą ir gerą administracinių procedūrų veikimą nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis privalo užtikrinti valstybės narės.

68.

Žr. atsakymą į 67 dalyje pateiktas pastabas.

14 langelis – Lenkija

Įgyvendinant 312 priemonę Lenkijoje kilę sunkumai praeityje su Komisijos tarnybomis aptarti ir per stebėsenos komiteto, ir metinius peržiūros posėdžius.

69.

Žr. atsakymą į 67 dalyje pateiktas pastabas.

Komisijai pranešta, kad nuo tada Audito Rūmų minėtose valstybėse narėse imtasi veiksmų nagrinėjimo laikui sutrumpinti.

Švedija: 3 krypties priemonių įgyvendinimas buvo nuolat aptariamas per stebėsenos komitetų ir metinius peržiūros posėdžius. 2012 m. rudenį valdymo institucija nustatė ilgiausius leistinus vėlavimo laikotarpius paraiškoms išnagrinėti (4 mėnesiai) ir mokėjimams įvykdyti (90 dienų).

15 langelis – Italijos Kampanijos regionas

Kaip pabrėžė regioninės valdžios institucijos, mokėjimo agentūra (AGEA) peržiūrėjo avansų teikimo paramos gavėjams ir draudimo liudijimų, kuriais garantuojama paramos gavėjų prašoma avansu išmokėti suma, išdavimo procedūrą.

71.

Kitu (2014–2020 m.) programavimo laikotarpiu Komisija numato administracinę naštą toliau mažinti taikydama supaprastintas išlaidas. Taigi prašymo išmokėti kompensacijas, jų administravimo ir audito procesai bus lengvesni ir paramos gavėjams, ir pačiai administracijai.

72.

Siekiant įvertinti kaimo plėtros paramos lėšų naudojimo veiksmingumą ir efektyvumą 2006 m. sukurta bendra stebėsenos ir vertinimo sistema ir valstybių narių paprašyta kiekvienai pagal EŽŪFKP 2007–2013 m. programavimo laikotarpiui numatytai priemonei nustatyti atitinkamus uždavinius ir numatomus produkto rodiklius.

74.

Rodiklių patikimumo klausimą Komisija nagrinėjo keliais atvejais: tikrindama metines ataskaitas, per metinius peržiūros posėdžius ir stebėsenos komitetų posėdžius.

Kad parengtų tokius rodiklius kaip „bendrosios pridėtinės vertės (BPV) padidėjimas“, valstybės narės paragintos¹⁷, kai paraiška patvirtinama ir praėjus dvejiems metams nuo investavimo pabaigos, iš remiamų įmonių rinkti reikalingą informaciją apie BPV siekiant kuo geriau įtvirtinti ilgalaikį investicijų poveikį.

Kitam (2014–2020 m.) programavimo laikotarpiui rengiant stebėsenos ir vertinimo sistemą atsižvelgiama į šiuo laikotarpiu pastebėtus trūkumus. Todėl rodikliai bus vertinami atliekant KPP vertinimą. Į trūkumus taip pat bus atsižvelgta kiekvienam rodikliui parengiant tikslesnius aiškinamuosius dokumentus (aprašymus), kad būtų išvengta galimo surinktų duomenų nenuoseklumo neteisingai juos supratu.

¹⁷ Darbinis dokumentas, kuriame valstybėms narėms pateikiamos su rezultatų rodikliu „BPV padidėjimas“ susijusios rekomendacijos: http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=84053593-C697-FF89-ED5C-51797D9754FD.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

76.

Žr. atsakymą į 74 dalyje pateiktas pastabas.

16 langelis

Komisija susisieks su regionine valdžios institucija ir paprašys papildomai paaiškinti šį atvejį.

77.

Žr. atsakymą į 74 dalyje pateiktas pastabas.

Laikantis subsidiarumo ir pasidalijamojo valdymo principų, BSVS vadove bendrai aprašomos stebėsenos ir vertinimo užduotys, tačiau valstybėms narėms taip pat paliekama tam tikra laisvė spręsti, kaip jos vykdys stebėseną ir vertinimą. Valstybės narės turėtų rasti tinkamą pusiausvyrą, kad užtikrintų gerą per stebėsenos procedūras gaunamų duomenų kokybę už priimtina kainą.

17 langelis

Žr. atsakymą į 74 dalyje pateiktas pastabas.

79.

Žr. atsakymą į 74 ir 83 dalyse pateiktas pastabas.

80.

Italijos Kampanijos regionas: Regioninės valdžios institucijos mano, kad tikrinti projektai atitinka priemonių tikslus ir jais padedama siekti bendrų 3 krypčiai nustatytų kaimo veiklos įvairinimo pereinant prie ne žemės ūkio veiklos tikslų. Tai taikytina ir Audito Rūmų nurodytiems projektams Nr. 2 ir 3. Dėl projekto Nr. 3 regioninės valdžios institucijos laikėsi nuomonės, kad išorinio kiemo atnaujinimas susijęs su ekonominės veiklos įvairinimo projektais „fattoria didattica“, nes tai yra svarbu tinkamai prieigai prie ūkio užtikrinti.

Komisija išanalizuos šį atvejį.

82.

Apskaičiuoti BPV padidėjimą sudėtinga, nes paramos gavėjams gali prireikti laiko savo naujai ar išplėstai ekonominei veiklai stabilizuoti. Dėl trumpo laiko tarpo nuo projekto įgyvendinimo iki vertinimo atlikimo BPV padidėjimas gali būti nepakankamai įvertintas. Be to, reikėtų atkreipti dėmesį į investicijų rūšį, nes kai kuriomis investicijomis BPV gali nebūti tiesiogiai ar artimiausiu metu padidintas (pvz., kelio ženklų stulpai, informaciniai centrai, rinkodaros tyrimai ir t. t.).

83.

Savaimingumą ir persikėlimą tiksliau galima įvertinti vertinimo etape.

Kalbant apie savaimingumą ir tuos 20 projektų, kurie Audito Rūmų II priede nurodyti kaip turintys ryškių savaimingumo požymių, ES teisės aktuose numatyta, kad bendrosios valstybės pagalbos taisyklės taikomos pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 52 straipsnį teikiamai paramai ir „Leader“ programai įgyvendinant 3 krypties priemones. Šis reikalavimas valstybės pagalbos taisyklėse nustatytas kaip būtinas skatinamasis elementas¹⁸. Tos pačios taisyklės, kurios taikomos atskiroms pagalbos schemoms, apie kurias pranešta pagal valstybės pagalbos sistemą, turėtų būti taikomos ir bendrai finansuojamoms priemonėms.

Taip pat žr. atsakymus į 52, 53 ir 55 dalyse pateiktas pastabas.

Dėl persikėlimo poveikio žr. atsakymus į 58, 58, 61, 62 dalyse ir 12 langelyje pateiktas pastabas.

Ekonominė padėtis ilgainiui keičiasi, ypač 2008–2009 m. kilus ekonomikos ir finansų krizei. Todėl gali būti, kad *ex ante* padarytos prielaidos įgyvendinant projektus nevisiškai pasiteisina. Be to, įgyvendinant projektus, kuriais siekiama vidutinės trukmės ar ilgalaikio tvarumo, šie rodikliai gali būti pasiekti vėliau (o ne iš karto, kai baigiama investuoti).

¹⁸ Komisijos reglamento (EB) Nr. 800/2008 8 straipsnis. Jo 2 dalyje nustatyta: „MVJ skiriama pagalba, kuriai taikomas šis reglamentas, laikoma turinti skatinamąjį poveikį, jei, prieš pradėdamas vykdyti projektą ar veiklą, gavėjas pateikia paraišką dėl pagalbos konkrečiai valstybei narei.“

KOMISIJOS ATSAKYMAI

84.

Komisija mano, kad esamų darbo vietų išsaugojimas teikiant paramą esamoms įmonėms – kartu su laikinų darbo vietų kūrimu, siejamu su investicinių projektų įgyvendinimu tam tikrose srityse (pvz., statybų veikla), yra vienas iš svarbiausių EŽŪFKP pridėtinės vertės aspektų. Penkerių metų tvarumo laikotarpiu taip pat užtikrinama, kad kiekvienam remiamam projektui būtų būdingas tam tikras darbo vietų išsaugojimo aspektas.

Iš tiesų bendro rodiklio, pvz., „išsaugotų darbo vietų skaičius“, nėra, tačiau valdymo institucijos raginamos nustatyti papildomus, su jų KPP susijusius rodiklius. Reikėtų atsižvelgti į tai, kad šiuo metu taikomų bendrų rodiklių jau yra daug, ir kai kurios valstybės narės prašė kitu programavimo laikotarpiu BSVS rodiklius supaprastinti ir sumažinti jų kiekį.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

86.

Šiuo metu taikomoje ES teisės sistemoje numatytos plataus masto taikymo srities ir paskirties priemonės, todėl jas galima labai lanksčiai įgyvendinti.

Tvirtindama KPP Komisija atlieka analizę, kad įvertintų, ar programos ir priemonės yra suderintos su Bendrijos strateginėmis gairėmis bei atitinkamais nacionalinės strategijos planais ir atitinka susijusias teisinės nuostatas¹⁹.

Komisija laikosi nuomonės, jog poreikiai ir galimybės buvo apibūdinti pakankamai aiškiai, kad būtų galima tinkamai programuoti tikrintas priemones, net jeigu atitinkama analizė kai kuriais atvejais galėjo būti atlikta geriau.

Pagal subsidiarumo ir pasidalijamojo valdymo principus už atrankos kriterijų nustatymą ir projektų atranką atsako valstybės narės. Komisija atrenkant projektus nedalyvauja.

Tačiau buvo įgyta patirties, kuri bus pritaikyta kitu (2014–2020 m.) programavimo laikotarpiu, ypač rekomendacijoms vykdant programavimą rengti.

¹⁹ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 ir Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1974/2006 (Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 18 straipsnis).

Kitam (2014–2020 m.) programavimo laikotarpiui Komisija taip pat pasiūlė šias tris priemones sujungti į vieną bendrą priemonę, kuria daugiau dėmesio būtų skiriama paramos gavėjams, būtų sudarytos geresnės tinkamumo paramai gauti sąlygos ir taikomos geresnės mokėjimų vykdymo taisyklės, ir taip sumažinti su šiomis priemonėmis susijusią administracinę naštą. Kiti teisės aktų leidėjai galutinai apibrėš siūlomos naujos bendros priemonės taikymo sritį.

87.

Įgyvendinant 3 krypties priemones padedama kaimo vietovėse išsaugoti įmones ir darbo vietas bei kurti tvariam augimui palankias sąlygas.

Vykdydama savo priežiūros funkciją, Komisija per visą programavimo laikotarpį ragino griežtinti atranką²⁰ ir kryptingiau įgyvendinti atitinkamas priemones.

Komisija atrankos kriterijų arba lygiavertio tikslingo paramos teikimo mechanizmo taikymą tikrina per savo audito vizitus. Šiuo atžvilgiu valstybėms narėms pateiktos kelios pastabos dėl kelių kaimo plėtros priemonių. Prireikus Komisija siūlo finansines pataisas.

88.

Reikalavimas tikslingai teikti investicinę paramą (Komisijos reglamento (EB) Nr. 1974/2006 43 straipsnis) šiuo programavimo laikotarpiu aiškiai nustatytas, be kita ko, siekiant riboti savaimingumo ir persikėlimo poveikį.

Parama projektams turėtų būti teikiama remiantis vertinimu, ar projektu prisidedama prie KPP tikslų įgyvendinimo.

Žr. atsakymą į 55 dalyje pateiktas pastabas.

Būtina atsižvelgti į perteklinių išlaidų riziką. Pagalbos intensyvumo normomis turėtų būti prisidedama prie tokios rizikos mažinimo.

Komisija ragina valstybes nares (pvz., per stebėsenos komitetų ir metinius peržiūros posėdžius) trumpinti laiką, per kurį patvirtinami projektai ir išmokamos išmokos paramos gavėjams, ir jai pranešta, kad padėtis šioje srityje gerėja. Tačiau įgyvendinimo mechanizmų veiksmingumą ir gerą administracinių procedūrų veikimą nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis privalo užtikrinti valstybės narės.

²⁰ Pavyzdžiui, per metinius posėdžius, ypač programavimo laikotarpio pradžioje: Komisija visų programų valdymo institucijoms išsiuntė raštą, kuriame ragino jas atsižvelgti į tai, kad veiksmingam įgyvendinimui visu laikotarpiu užtikrinti svarbu turėti gerai apibrėžtus atrankos kriterijus. Be to, 2009 m. kitame rašte visų valstybių narių prašyta užtikrinti, kad lėšoms skirstyti būtų nustatyti ir taikomi tinkami atrankos kriterijai.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

Kitam (2014–2020 m.) programavimo laikotarpiui Komisija pasiūlė tris Audito Rūmų tikrintas priemones sujungti į vieną bendrą priemonę, kuria daugiau dėmesio būtų skiriama paramos gavėjams, būtų sudarytos geresnės tinkamumo paramai gauti sąlygos ir taikomos geresnės mokėjimų vykdymo taisyklės, ir taip sumažinti su šiomis priemonėmis susijusią administracinę naštą. Komisija numato administracinę naštą toliau mažinti taikydama supaprastintas išlaidas. Taigi prašymo išmokėti kompensacijas, jų administravimo ir audito procesai bus lengvesni ir paramos gavėjams, ir pačiai administracijai.

90.

Kalbant apie einamojo laikotarpio tikslus, valstybės narės turėtų pateikti loginį intervencijos pagrindimą, nustatyti jos tikslus, taikymo sritį ir veiksmus. Be to, turi būti pateikti įrodymai, kad parama pagal investicines priemones teikiama atsižvelgiant į teritorinius poreikius ir struktūrinius trūkumus aiškiai nustatytiems tikslams pasiekti (Reglamento (EB) Nr. 1974/2006 43 straipsnis ir II priedas).

Tvirtindama KPP Komisija atlieka analizę, kad įvertintų, ar programos ir priemonės yra suderintos su Bendrijos strateginėmis gairėmis²¹, atitinkamais nacionalinės strategijos planais ir atitinka susijusias teisinės nuostatas²².

Žinodama, kad yra tam tikrų išmatuojamumo trūkumų, Komisija pasiūlė kitu programavimo laikotarpiu kiekvienai pagrindinei Sąjungos prioritetinei sričiai pagal bendrojo rodiklius nustatyti tinkamus uždavinius ir Sąjungos prioritetams įgyvendinti pasirinktas priemones grįsti rimta, *ex ante* vertinimu pagrįsta intervencine logika.

1 rekomendacija

Pagal subsidiarumo ir pasidalijamojo valdymo principus valstybėms narėms ir regionams suteikiama nemaža laisvė veikti savo nuožiūra.

Tvirtindama KPP Komisija atlieka analizę, kad įvertintų, ar programos ir priemonės yra suderintos su Bendrijos strateginėmis gairėmis, atitinkamais nacionalinės strategijos planais ir atitinka susijusias teisinės nuostatas²³.

²¹ 2006 m. vasario 20 d. Tarybos sprendimas 2006/144/EB dėl kaimo plėtros Bendrijos strateginių gairių (2007–2013 m. programavimo laikotarpis).

²² Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 ir Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1974/2006 (Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 18 straipsnis).

²³ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 ir Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1974/2006 (Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 18 straipsnis).

Komisija atkreipia dėmesį, kad tikrintomis priemonėmis siekiama daugiau, nei tik ištaisyti rinkos nepakankamumą, siejamą su užimtumo ir ekonomikos augimo kliūtimis, tačiau sutinka, kad KPP turėtų būti nustatyti išmatuojami tikslai, kurie padėtų siekti politikos tikslų.

Žinodama, kad šioje srityje yra trūkumų, Komisija pasiūlė kitam (2014–2020 m.) EŽŪFKP programavimo laikotarpiui sustiprinti teisės sistemą, kad kiekvienai pagrindinei Sąjungos prioritetinei sričiai būtų nustatyti *ex ante* kiekybiškai išreikšti uždaviniai. Į programą įtraukiamas strategijos aprašymas, o Sąjungos prioritetams įgyvendinti pasirinktos priemonės grindžiamos rimta, *ex ante* vertinimu pagrįsta intervencine logika. Jeigu pasiūlytoje programoje nebus pateikta tokia strategija ir tinkami tikslai, Komisija jos netvirtins.

91.

Pagal subsidiarumo ir pasidalijamojo valdymo principus valstybėms narėms ir regionams suteikiama nemaža laisvė veikti savo nuožiūra. Nustatyta ES teisės sistema yra plačiai taikoma ir lanksti, o už paramos apribojimą skiriant ją tik tam tikrai veiklai, taip pat už projektų atranką ir tvirtinimą atsako valstybės narės.

Komisija mano, kad turėtų toliau siekti ES lygmeniu nustatyti pagrindines tinkamumo paramai gauti sąlygas, tačiau individualiose KPP reikėtų nustatyti tikslesnes tinkamumo paramai gauti sąlygas ir atrankos kriterijus. Komisijos nuomone, šio požiūrio laikomasi jos laikotarpiui po 2013 m. skirtuose pasiūlymuose dėl kaimo plėtros politikos, tačiau šiuo klausimu pateiks papildomas rekomendacijas.

92.

Komisija mano, kad per programavimo laikotarpį programų įgyvendinimas gerėjo.

Žinodama, kad šioje srityje yra tam tikrų problemų, Komisija savo pasiūlyme dėl naujos kito (2014–2020 m.) programavimo laikotarpio ES kaimo plėtros politikos nustatė konkretų privalomą reikalavimą nustatyti ir taikyti atrankos kriterijus (išskyrus su tam tikromis sritimis ar gyvūnais susijusias priemones, kurioms toks privalomas taikymas gali būti netinkamas).

KOMISIJOS ATSAKYMAI

2 rekomendacija

Reikėtų atkreipti dėmesį į plačią tikrintų priemonių taikymo sritį: jomis ne tik daromas poveikis užimtumui ir pajamoms, bet ir prisidedama prie kaimo vietovių ekonomikos tvarumo.

Per dabartinį programavimo laikotarpį Komisija kelis kartus ragino griežtinti atranką ir yra pasirengusi toliau skatinti valstybes narses tai daryti.

Komisija atrankos kriterijų arba lygiaverčio tikslingo paramos teikimo mechanizmo taikymą tikrina per savo audito vizitus ir šiuo atžvilgiu valstybėms narėms yra pateikusi kelias pastabas. Prireikus Komisija siūlo finansines pataisas.

Komisija sutinka su rekomendacija ir pasiūlyme dėl 2014–2020 m. programavimo laikotarpio ES kaimo plėtros politikos yra numatanti nustatyti atrankos kriterijus visoms priemonėms ir siekti užtikrinti vienodas sąlygas pareiškėjams, efektyviau naudoti finansinius išteklius ir tikslingiau taikyti priemones pagal Sąjungos kaimo plėtros prioritetus. Siūloma, kad apskritai taikyti atrankos kriterijus būtų privaloma net ir tada, kai lėšų pakanka, išskyrus tam tikras kompensacines sritis ir su gyvūnais susijusias priemones²⁴.

Komisija taip pat sutinka, kad valstybių narių projektų atrankos sistemoje turėtų būti atsižvelgiama į projektų kokybę ir taikomas mažiausios privalomos balų sumos principas. Kitam programavimo laikotarpiui Komisija valstybėms narėms pateiks tinkamumo finansuoti ir atrankos kriterijų taikymo gaires.

93.

Teisės aktuose nenumatyta atlikti *a priori* vertinimą, ar pareiškėjams būtų reikalinga subsidija. Reikalaujama remiantis atitinkamos vietovės PTGG analize KPP nustatyti poreikius ir tikslingai teikti paramą atsižvelgiant į nustatytus teritorinius poreikius ir struktūrinius trūkumus.

Todėl Komisija nelaiko klausimo, ar paramos gavėjui reikia dotacijos, tinkamu savaimingumui įvertinti. Savaimingumo vertinimas yra sudėtingas procesas ir turėtų būti programų vertinimo dalis.

Komisija mano, kad jeigu investicinė parama teikiama tikslingai (taikant, be kita ko, tinkamumo ir atrankos kriterijus, pagalbos normų diferenciaciją) ir atsižvelgiant į aiškiai nustatytus trūkumus ir poreikius, savaimingumo ir persikėlimo rizika labai sumažėja. Reikalavimas tikslingai teikti investicinę paramą (Reglamento (EB) Nr. 1974/2006 43 straipsnis) šiuo programavimo laikotarpiu nustatytas būtent siekiant riboti ankstesniuose vertinimuose nustatytus savaimingumo ir persikėlimo poveikius.

Dėl persikėlimo poveikio Komisija nemano, kad atvejis, kai suteikus subsidiją paramos gavėjas padidina savo rinkos dalį konkurento atžvilgiu, yra *a priori* ekonomiškai neefektyvus. Parama galėjo, pvz., padėti sukurti (ekonomiškai ir (arba) aplinkosaugos požiūriu) efektyvesnį verslą ir taip prisidėti prie bendros kaimo ekonomikos plėtros.

Komisija į kitam programavimo laikotarpiui skirtą teisinį pasiūlymą įtraukė reikalavimą atsižvelgti į specifinius poreikius, susijusius su specifinėmis regioninio arba mažesnio geografinio vieneto sąlygomis, ir numatyti tinkamus konkrečius jiems patenkinti skirtų priemonių arba teminių programų derinius.

Komisija taip pat pasiūlė kitu programavimo laikotarpiu kiekvienai pagrindinei Sąjungos prioritetinei sričiai pagal bendruosius rodiklius nustatyti tinkamus uždavinius ir Sąjungos prioritetams įgyvendinti pasirinktas priemones grįžti rimta, *ex ante* vertinimu pagrįsta intervencine logika.

²⁴ Teisinis pagrindas – pasiūlymas dėl kaimo plėtros reglamento ir jo 49 straipsnis, taip pat susiję įgyvendinimo ir deleguotieji aktai. Žr. COM(2011) 627 galutinis/2, 2011 10 19.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

3 rekomendacija

Komisija sutinka su rekomendacija ir yra pasirengusi organizuoti savaimingumo ir persikėlimo rizikos mažinimo srities geriausios patirties mainus su valstybėmis narėmis.

Teisės aktuose numatyta, kad bendrosios valstybės pagalbos taisyklės taikomos pagal Reglamento (EB) Nr. 1698/2005 52 straipsnio a punktą teikiama paramai. Šiose taisyklėse nustatyta, kad išlaidos yra tinkamos finansuoti nuo paraiškos gauti paramą pateikimo dienos. Šis reikalavimas valstybės pagalbos taisyklėse nustatytas kaip būtinas skatinamasis elementas siekiant užkirsti kelią savaimingumui²⁵. Tos pačios taisyklės, kurios taikomos atskiroms pagalbos schemoms, apie kurias pranešta pagal valstybės pagalbos sistemą, turėtų būti taikomos ir bendrai finansuojamoms priemonėms.

Savaimingumui įvertinti atsižvelgiant vien į paramos gavėjų finansinį pajėgumą gali kilti rizika, kad bus remiami neperspektyvūs projektai, padidės institucijų administracinės išlaidos ir paramos gavėjų administracinė našta.

94.

Būtina atsižvelgti į perteklinių išlaidų riziką. Pagalbos intensyvumo normomis turėtų būti prisidedama prie tokios rizikos mažinimo.

4 rekomendacija

Komisija atkreipia dėmesį, kad ši rekomendacija skirta valstybėms narėms ir kad pagal subsidiarumo ir pasidalijamojo valdymo principus valstybėms narėms ir regionams suteikiama nemaža laisvė veikti savo nuožiūra.

Komisija sąnaudų pagrįstumo vertinimą tikrina per investicinių priemonių audito vizitus. Ji tikrina, ar valstybė narė yra įdiegusi veiksmingą sąnaudų pagrįstumo vertinimo sistemą. Dėl šios srities sudėtingumo Komisija toliau nagrinės šį klausimą per kitus audito vizitus. Ji taip pat tęs diskusijas su valstybėmis narėmis ne per sąskaitų patvirtinimo procedūrą.

Audito vizitų skaičius ribotas, nes nepakanka darbuotojų. Todėl sprendimai dėl šių vizitų skaičiaus ir numatomos darbo apimtys priimami remiantis rizikos analize.

²⁵ Komisijos reglamento (EB) Nr. 800/2008 8 straipsnis. Jo 2 dalyje nustatyta: „MVĮ skiriama pagalba, kuriai taikomas šis reglamentas, laikoma turinti skatinamąjį poveikį, jei, prieš pradėdamas vykdyti projektą ar veiklą, gavėjas pateikia paraišką dėl pagalbos konkrečiai valstybei narei.“

95.

Būsimam programavimo laikotarpiui rengiant stebėsenos ir vertinimo sistemą atsižvelgiama į šiuo laikotarpiu pastebėtus trūkumus. Iš tikrųjų valdymo institucijoms buvo sunku vykdant įprastinę metinę stebėsenos veiklą surinkti reikalingus duomenis ir atlikti analizę, reikalingą šios rūšies rezultatų rodiklių (BPV) vertėms nustatyti. Todėl kitu programavimo laikotarpiu rezultatų rodikliai bus vertinami atliekant KPP vertinimą. Į trūkumus taip pat bus atsižvelgta kiekvienam rodikliui parengiant tikslesnius aiškinamuosius dokumentus (aprašymus), kad būtų išvengta galimo surinktų duomenų nenuoseklumo neteisingai juos supratęs.

Už informacijos rinkimą ir projektų įgyvendinimo stebėseną atsako valstybės narės, iš Komisijos negalima būti reikalaujama aktyviai valdyti šį procesą, nes tai prieštarauja subsidiarumo ir pasidalijamojo valdymo principui.

5 rekomendacija

Programos tikslus ir su jais susijusius uždavinius, įgyvendindama programos strategiją, nustato valdymo institucija. Numatomus projekto rezultatus, kuriuos pasiekus atitinkamu projektu prisidedama prie programos tikslų įgyvendinimo, savo paraiškose nustato galimi paramos gavėjai. Tačiau siekiant įvykdyti nustatytus uždavinius visada yra tam tikrų neaiškių ir išorės veiksnių, todėl prireikus turėtų būti įmanoma juos atitinkamai pakoreguoti.

Komisija sutinka su rekomendacija ir siekia užtikrinti, kad būsimam programavimo laikotarpiui rengiant bendrą stebėsenos ir vertinimo sistemą, kuri šiuo metu tobulinama²⁶, būtų atsižvelgta į šiuo laikotarpiu pastebėtus trūkumus. Todėl kitu programavimo laikotarpiu rezultatų rodikliai bus vertinami atliekant KPP vertinimą. Į trūkumus taip pat bus atsižvelgta kiekvienam rodikliui parengiant tikslesnius aiškinamuosius dokumentus (aprašymus), kad būtų išvengta galimo surinktų duomenų nenuoseklumo neteisingai juos supratęs.

²⁶ Teisinis pagrindas – pasiūlymo dėl horizontaliai taikomų teisės akto 110 straipsnis, pasiūlymo dėl kaimo plėtros reglamento VII antraštinė dalis, taip pat susiję įgyvendinimo ir deleguotieji aktai. Žr. COM(2011) 628 galutinis/2, 2011 10 19, ir COM(2011) 627 galutinis/2, 2011 10 19.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

Kitam (2014–2020 m.) programavimo laikotarpiui Komisija kartu su valstybėmis narėmis rengia BSVS, pagal kurią bus galima vertinti kiekvienai KPP pasirinktų prioritetų ir pagrindinių sričių įgyvendinimo pažangą, palyginti su bendrai nustatytais tiksliniais rodikliais. Pagrindas – orientacinis planas, kuriame kiekvienai pagrindinei sričiai nustatomas uždavinys ir numatomi priemonių, kurios bus taikomos programos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti, rezultatai bei išlaidos. Orientaciniu planu tiksliau nei dabartine nelanksčia kryptių sistema nustatoma kiekybiškai išreikšta kiekvienos atskiros programos intervencijų logika.

6 rekomendacija

Pagal subsidiarumo ir pasidalijamojo valdymo principus įgyvendinimo mechanizmų veiksmingumą ir gerą administracinių procedūrų veikimą nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis privalo užtikrinti valstybės narės.

Komisija įvairiomis progomis (pvz., per stebėsenos komitetų ir metinius peržiūros posėdžius) ragina valstybes nares trumpinti laiką, per kurį patvirtinami projektai ir išmokamos išmokos paramos gavėjams, ir jai pranešta, kad einamuoju programavimo laikotarpiu padėtis šioje srityje gerėja.

Kitu (2014–2020 m.) programavimo laikotarpiu Komisija numato administracinę naštą toliau mažinti taikydama supaprastintas išlaidas. Taigi prašymo išmokėti kompensacijas, jų administravimo ir audito procesai bus lengvesni ir paramos gavėjams, ir pačiai administracijai.

Europos Audito Rūmai

Specialioji ataskaita Nr. 6/2013

Ar valstybės narės ir Komisija pasiekė, kad kaimo ekonomikos įvairinimo priemonės būtų ekonomiškai naudingos?

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras

2013 — 74 p. — 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-9241-299-9

doi:10.2865/89708

KAIP ĮSIGYTI EUROPOS SĄJUNGOS LEIDINIŲ

Nemokamų leidinių galite įsigyti:

- vieną egzempliorių:
svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- daugiau negu vieną egzempliorių / plakatą / žemėlapi:
Europos Sąjungos atstovybėse (http://ec.europa.eu/represent_lt.htm),
ES nepriklausančių šalių delegacijose (http://eeas.europa.eu/delegations/index_lt.htm),
susisiekę su tarnyba *Europe Direct* (http://europa.eu/europedirect/index_lt.htm)
arba paskambinę numeriu 00 800 6 7 8 9 10 11 (nemokamai visoje ES (*)).

(*) Informacija teikiama nemokamai, daugelis skambučių taip pat nemokami (nors kai kurie ryšio paslaugų teikėjai gali imti mokestį, taip pat gali reikėti mokėti, jeigu skambinsite taksofonu arba viešbučio telefonu).

Parduodamų leidinių galite įsigyti:

- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>).

Prenumeruoti leidinius galite:

- susisiekę su Europos Sąjungos leidinių biuro platintojais
(http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm).

KAIMO EKONOMIKOS ĮVAIRINIMAS YRA NEPAPRASTAI SVARBUS EKONOMIKOS AUGIMUI, UŽIMTUMUI IR TVARIAM VYSTYMUISI KAIMO VIETOVĖSE. ŠIOJE ATASKAITOJE DAROMA IŠVADA, KAD KOMISIJAI IR VALSTYBĖMS NARĖMS KAIMO EKONOMIKOS ĮVAIRINIMO PRIEMONIŲ FINANSAVIMAS DAVĖ NEDAUG EKONOMINĖS NAUDOS. TAIP ATŠITIKO TODĖL, KAD NEBUVO AIŠKIAI PARODYTI PARAMOS POREIKIAI, NEBUVO NUSTATYTI KONKRETŲS TIKSLAI, O TINKAMUMO IR ATRANKOS KRITERIJAI BUVO PERNELYG BENDRO POBŪDŽIO. VALSTYBĖS NARĖS NESIĖMĖ ATITINKAMŲ VEIKSMŲ, KAD SUMAŽINTŲ SAVAIMINGUMO, PERSIKĖLIMO IR PER DIDELIO FINANSAVIMO RIZIKĄ, TODĖL IŠTEKLIAI BUVO NAUDOJAMI NEEFEKTYVIAI. SIEKDAMI PADĖTI KOMISIJAI IR VALSTYBĖMS NARĖMS PAŠALINTI ŠIUOS TRŪKUMUS, AUDITO RŪMAI PATEIKĖ REKOMENDACIJŲ.

EUROPOS AUDITO RŪMAI

